

ΜΝΗΜΟΣΥΝΑ.

ΛΙΣΜΑΤΑ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΒΑΛΛΩΡΙΟΥ

Λευκαδίου.

ΑΘΗΝΗΣΙ,

Ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ

Ο ΚΟΡΑΗΣ.

1861

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΔΗΞΟΥΡΙΟΥ

ΑΙΜΙΛΙΩ ΤΩ ΤΥΠΑΛΛΩ

Ο ΥΙΟΣ ΑΥΤΟΥ

Ἀνατίθουσιν.

Αἰμιλίε!

Ὅτε μετὰ μακρὰν ἀποδημίαν προσωρμίσθην εἰς τὰς πατρικὰς σου ἀγκάλας, τὸ μετώπόν μου ἦτο αἰθριον ἡ καρδία μου, πλήρης αἵματος καὶ ζωῆς, ἐσχίρτα ἐπὶ τοῦ στήθους σου, ἵνα σὲ δείξῃ τῇ χαρὰν τῆς τοῦ μεδίσαντος ἀρετέλλης πύρτου ἐπὶ τῶν χειλέων μου.

Οἱ χρόνοι παρέρχονται καὶ ὁ θάνατος ἐχάραξεν ἤδη ἐπὶ τοῦ μετώπου μου τὰς πρώτας του ρυτίδας. Ἡρπασεν ἀνελῶς ἀπὸ τῶν χειλέων μου τὸ πρῶτον ἄρθρον τῆς ἀγάπης μου!... Αἰσθάνομαι ἀκόμη ἐπὶ τῆς καρδίας μου ὅλον τὸ βάρος τοῦ χόματος, τὸ ὅποσον ἐξόψα ἐπὶ τῆς Μαρίας μου! Εἰς τρεῖς μῆρας ἔθαψα τὴν μητέραν καὶ τὸν πατέρα... Ἐμεῖρα ὀργαστός!...

Αἱ ἐπανελημέραι αὗται καταστροφαὶ μ' ἐπλήρωσαν
ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΔΗΘΟΥΡΙΟΥ

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ

Κ. ΜΗΛΙΑΔΟΥ καὶ Σ. ΠΥΡΡΙΑΔΟΥ.

νύκτα. Ἐξήντησεν τὰς δυνάμεις μου. Ἦσθαρόμην τὴν
χεῖρα τοῦ θανάτου σφραγίζουσαν τὰ βλέφαρά μου.

Αἱ εὐχαὶ σου, τὰ δάκρυά σου, ἄλλα ἱερότερα δάκρυα,
μ' ἔσωσαν ἀπὸ τοῦ ὀλέθρου καὶ ἰδοὺ τώρα προσφέρω εἰς
σὲ τοὺς πρῶτους παλμοὺς τῆς ἐκ νεκρῶν ἐγερθείσης
καρδίας μου.

Διερχόμενος τὸ βιβλίον τοῦτο, δὲν εἶναι ἀπίθα-
νον, φίλτατε Αἰμιλίε, ὅτι μ' ἐρωτήσης πρὸς τί τὰ μνησ-
ταυτά στιχουργήματα συνέγραψα εἰς τὴν κοινὴν
καθωμιλημένην γλῶσσαν, περιβάλλων αὐτὰ οὕτω πῶς
χυτῶνα εὐτελέστερον τῆς ἰδίας αὐτῶν ἀξίας.

Οὕτε ἡ ἀτομικὴ μου βαρύτης, οὕτε αἱ ἀξιώσεις μου
εἶναι τοιαῦται, ὥστε ὅτι ἀραδεχθῶ ἐνταῦθα τὴν συζήτη-
σιν προβλήματος, τὸ ὅποτον ἔθρος ἀκέραιον καὶ χρῶροι
πολλοὶ δύνανται μόνοι τὰ λύσωσι. Μόρον σὲ λέγω ὅτι
κατ' ἐμὲ δὲν ἀμφιβάλλω ἀπὸ τοῦδε ὅτι ἡ γλῶσσα τοῦ
λαοῦ θέλει εἶναι ἡ γλῶσσα τῆς ῥωματικῆς, δημοτικῆς
ἢ λυρικῆς ποιήσεώς μας. Πρέπει μάλιστα ἐπισήμως τὰ
καθιερωθῆναι εἰς τὸν σκοπὸν τοῦτον ὅπως οἱ δυνάμενοι
εἰσελθούσιν ἀδιστακτικῶς εἰς τὴν πορείαν ταύτην πλου-
τίζοντες καὶ μορφόροντες αὐτήν.

Εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν γλωσσῶν εἶναι ἀρartέφρητον
γεγονὸς ὅτι φράσεις καὶ λέξεις καὶ ἰδιωτισμοὶ ἀφιερώ-
θησαν ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ποιήσιν. Ἡμεῖς ἐν τῇ

στεροὶ τῶν ἄλλων δυνάμεθα ἀκεφαλαὶ διὰ λεκτορὶ τὰ με-
ταχειρισθῶμεν ἐπὶ τοῦτο.

Οἱ σοφοί, οἱ λόγιοι ἄς προσπαθήσωσιν, ἂν δυνατόν,
ὅτι ἀρεγείρωσιν τὴν ἤδη τεθρηκνίαν. Οὕτε δύναμαι οὕτε
θέλω τὰ γινῶ μάρτις κακῶν.

Ἡ γλῶσσα τοῦ λαοῦ εἶναι μία. Ἡ γλῶσσα τῶν λο-
γίων εἶναι πολυειδής· τινὲς ἐξ αὐτῶν γίπτορται ἐκ μιᾶς
εἰς τὴν ἀρχαίαν, ἄλλοι βαθυμυθὸν μεταφθεύουσι τὰ ῥη-
καὶ τοὺς βλαστοὺς αὐτῆς εἰς τὸ νέον Ἑλληνικὸν χῶμα
ἔσως ὅχι τόσον ἐπιδεκτικόν, ὅσον κοινῶς νομίζομεν,
τοιαύτης καλλιέργειας.

Ὅποιαδήποτε καὶ ἂν ᾖται αἱ ἐλπίδες, αἱ προσδοκίαι
τῶν διεπόντων τώρα τὴν νέαν Ἑλληνικὴν φιλολογίαν
δὲν πρέπει κατ' οὐδένα τρόπον οὕτε τὰ θυσιάζωσιν οὕτε
τὰ κερματίζωσιν τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ.

Εἰς τὴν γλῶσσαν ταύτην ἐμυρολόγησε τὸ ἔθρος τὸ
Ἑλληνικὸν ἀπὸ Μωάμεθ τοῦ δευτέρου μέχρι Ῥήγα
τοῦ λυτρωτοῦ. Εἰς τὴν γλῶσσαν ταύτην ἐτραφῆθησαν ὁ
Κλέφτης ἐπὶ τοῦ Πίνδου, ἐπὶ τοῦ Κισσάβου, ἐπὶ τοῦ
Ὀλύμπου.

Ἄρ ᾖται καὶ ἐρεπίων, ὥς τοιοῦτον ἄς τὸ σεβασθῶ-
μεν. Τὰ δεσμὰ, οἱ θρήνοι, οἱ διωγμοί, τὰ μαρτύρια, αἱ ἀ-

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΤΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΟΝ
ΜΟΥΣΕΟΝ ΑΘΕΝΩΝ

αἱ αἵματα, αἱ παρτοὶα καταστροφὰι τὸ κα-
τεργασθῆναι τὴν ἑλληνικὴν ποιήσιν τὸ περιέβαλε μετὰ τὸν ἀειθαλῆ

κισσόρ της ἴρα μὴ τὰ διαχωρίζόμενα ἐκ τοσούτων κλο-
νισμῶν τεμάχιά του πέσῃσι κατὰ γῆς καὶ συντριφῶσι.

Αὐτῶσον αὐτὸ καὶ σὺ, Ἑλλὰς ἐλευθέρα, καὶ μὴ
καταδεχθῆς τὰ περιγγορήσης τόσον τὸ ἔνδυμα τῆς πω-
χείας σου. Μὴ καταδεχθῆς τὰ λησμονήσης τὸ ἱερὸν
σύνθημα, δι' οὗ συνεννοήθησαν ἀπὸ περὶ τὸν τῆς γῆς
μέχρι τῶν κόλπων σου τὰ διεσκορπισμένα τέκνα σου!

Ἡ γλώσσα τοῦ λαοῦ δὲν εἶναι πωχὴ, εἶναι πλα-
στικωτάτη καὶ ποιητικωτάτη. Παρέχει ἀραριθμήτους ἐθ-
κολίας εἰς τὸν ποιητὴν, εἶναι ἰδιότροπος καὶ σπαρτίως
μιμεῖται τὰς ξένας. Ἀλλὰ ταῦτα πρὸς οὐδὲν λογιζόν-
ται ἐνὶ πρὶν τῆς ιδέας ὅτι αὕτη εἶναι ἡ μόρῃ ἔκφρασις
τῆς νέας Ἑλληνικῆς ποιήσεως. Αὐτομάτως γεννηθεῖσα,
δὲν εἶναι ἔργον τῆς τέχνης ὡς ἡ τῶρα σκευαζομένη, εἶ-
ναι ὁ μόνος βλαστὸς ὁ ἐραπομείρας ἐπὶ τοῦ γηραιοῦ
δένδρου τῆς ἐθνικότητός μας. Τὸν βλαστὸν τοῦτον δι-
ετηρήσαμεν χλοερὸν μέχρι τοῦδε ποτίζοντες αὐτὸν αἶμα
καὶ χολήν. Ἦθελεν εἶναι τρόμερὸν κακοῦργημα ἂν ἡ-
μεῖς αὐτοὶ τὸν ἀπετέμναμεν.

Δὲν ἐκτείνομαι περισσότερον. Ἦθέλησα τὰ δικαιο-
λογηθῶ μαζὺ σου καὶ ἰδοὺ ἐξωκέλλω πέραν τοῦ σκοποῦ.

Οἱ ὀλίγοι στίχοι μου δὲν ἐκπληροῦν οὔτε τὰς ἰδί-
ας μου ἀπαιτήσεις, πολλῶ μᾶλλον δὲν ὀφείλονται νὰ
ἐκπληρώσωσι τὰς τῶν ἄλλων. Δὲν τοὺς ἐκτίδω πρὸς

ἐπιδειξιν, τὸ ὁμνῶ. Καὶ ἂν ἀκριβὲς τις φίλος δὲν μ' ἐ-
βίαζε νὰ τοὺς δημοσιεύσω ἤθελα σὲ τοὺς πέμψει χειρο-
γράφους. Δάφνας δὲν ἀπαιτῶ οὔτε ἐλπίζω. Ἐρ' μόνον
δάκρυον ἂν πέσῃ ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν σου ἐπὶ τοῦ ὀρό-
ματος ἐκείνης τῇ ὁποίᾳ λατρεύομεν καὶ τῇ ὁποίᾳ
διατρέχωμεν αὐτοὺς θέλεις ἀπαρτήσῃ ἐξερχομένην τοῦ
μυήματος καὶ πίπτουσιν εἰς τὰς ἀγκάλας μου ὅπως
ἀδῇ τὸν τελευταῖον ἀσπασμὸν, εἶναι ἡ μόρῃ ἀμοιβὴ
τῇ ὁποίᾳ προσμύρει παρὰ σοῦ ὁ νῦν σου

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

ΝΕΚΡΙΚΗ ΩΔΗ.

Ἐπὶ συγγνώμην ἂν καταχωρίζω ἐνταῦθα τὴν νεκρικὴν ᾠδὴν
ἣτις ἐπεταί. Αὕτη ἐδημοσιεύθη κατὰ τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1852
εἰς ἀνάμνησιν τοῦ μοιραίου θανάτου νεονόμου συγγενοῦς μου.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΥ

ΔΗΜΟΤ. ΚΑΤΑΧΩΡΙΣΤΗΡΙΟΝ
ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

† Τὴν αὐγὴν μὲ τὴν δροσοῦλα ἐξεφύτρωσ' ἓνα ῥόδο
Τὴν αὐγὴν μὲ τὴν δροσοῦλα ἐμαράθθηκε τὸ ῥόδο!

Γιὰ μιὰν ἀνοιξὶ μονάχα στὰ περίφανα κλαριά του
Ἐτραγούδησε τ' ἀηδόνι ἔκαμε καὶ τὴ φωλιά του...
Σὰν ἡ ἀνοιξὶ γυρίση καὶ τ' ἀηδόνι σὰ γυρίση,
Τὴ φωλιά του ποῦ θὰ στήσῃ;...

Ὅταν ἐβγαίνει ἡ σελήνη, ὅταν ἐβγαίνουν τ' ἀσέρια
Μὲ ἀγάπη τὸ ἐθωροῦσαν, τοῦ ἀπλώνανε τὰ χέρια.
Σὰν νὰ ἠθέλανεκεῖ ἐπάνω νὰ τὸ πάρουν τὸ καυμένο,
Ἐλεγαν πῶς εἶν ἀδέρφι, ἔλεγαν πῶς πλανημένο
Τ' οὐρανοῦ τὸ μονοπάτι τ' ὄρφανὸ θὰ εἶχε χάση
Ὡχ! ἀσέρια! ὦχ! ἀσέρια! γρήγορα ποῦ θὰ σὰς φθάσῃ!

Κάποιον ποῦ ἤκουσαν τ' ἀηδόνι σὸ κλαρίτου νὰ λαλῇ
Ἐπὶ τὴν αὐγὴν ἐμαράθθηκε τὸ ῥόδο, μυρολόγι εἶν' ἐκεῖ...

Κ' ὅσοι εἶδαν τὰς ἀκτίνας τῶν ἀστέρων τ' οὐρανοῦ
 Νὰ γελοῦν νὰ παιγνιδίζουν μετὰ φύλλα τοῦ ὄρφανου
 Εἶπανε τὰ φῶτα ἐκεῖνα ἄχ! δὲν εἶναι τῆς χαρᾶς
 Εἶπαν ὅτι εἶναι τὰ φῶτα νεκρικῆς κεροδοσᾶς.

Τὴν αὐγὴ μὲ τὴ δροσοῦλα ἐξεφύτρωσ' ἓνα ῥόδο
 Τὴν αὐγὴ μὲ τὴ δροσοῦλα ἐμαράθηκε τὸ ῥόδο.

Μὴν ἐπέρασεν ἐκεῖθεν ὁ Βοριάς ὁ παγωμένος
 Καὶ σὰν εἶδε τέτοιο ῥόδο ὁ σκληρὸς ἐρωτεμένος
 Ἄρπαξε τὴ μυρωδιά του
 Καὶ τὴν πῆρε στὰ φτερά του; . . .

Τόσον εἶναι μαραμένο καὶ τὰ φύλλα του ἔχει ἀχνὰ
 Ὅπου λές ὅτι γιὰ χρόνους τῆς αὐγούλας ἡ δροσὰ
 Δὲν τὸ ἐδρόσισε τὸ μαῦρο. Τόσον εἶναι πικραμένο
 Ὅπου λές ὅτι ἐπάνω σὲ κορμὶ σαβανομένο

Κάποιο χέρι τὸ εἶχε στήση
 Νεκρικὰ νὰ τὸ στολίσῃ.

Τὴν αὐγὴ μὲ τὴ δροσοῦλα ἐξεφύτρωσ' ἓνα ῥόδο
 Τὴν αὐγὴ μὲ τὴ δροσοῦλα πῶς ἐγάθηκε τὸ ῥόδο;

Δὲν τὸ ξεύρω!.. Κάποιος εἶπε ὅτι ἐπὶ τὸ βράδυ βράδυ
 Εἶδε κάποιον νὰ φεύγῃ σὰν καπνὸς μετὰ τὸν ἀγέρα.

Τ' ἀλογότου ἦτο μαῦρο σὰν τῆς νύχτας τὸ σκοτάδι

Κι' ἐλαφρὸ σὰν τὸν αἰθέρα,

Εἰς τὸ χέρι του ἐβαστοῦσε, ἀχαμνὸ ξεγυμνωμένο

Ἕνα ῥόδο μαραμμένο.

Ὅταν ἐφευγε ἀκολουθώντας τοῦ πελάου τὴν ἀκρη ἄκρη

Ἄχ δὲν ἔχυν' ἓνα δάκρυ,

Μόνον ἔλεγε σὸ κύμα, ποῦ τὸν βλέπει καὶ τραβιέται,

«Κύματά μου εἰπέτε, εἰπέτε

» Δὲν εἶν' ὡμορφο τὸ ῥόδο; » Μόνον λέγει σὸ χορτάρι

Ποῦ ὑποκάτω ἀπ' τὸ ποδάρι

Τοῦ ἀλόγου του πεθαίνει. « Δὲν εἴμ' ἄξιος κ' ἐγὼ

Τέτοιο ῥόδο νὰ φορῶ; »

Τέτοια ῥόδα καὶ τοῦ Χάρου κάνουν ὡμορφα τὰ σῆθια.

Εἶναι ἀλήθεια, εἶν' ἀλήθεια!

Ἄνοιξε τὰ φτερούγια σου,
Ἄχολο περιστέρι,
Καὶ θὰ νὰ πᾶς γι' ἀγάπη μου
Σὲ μακρινὸ σεφέρι.
Εἶναι μακρὺς ὁ δρόμος σου,
Θὰ φύγῃς μοναχό σου·
Ἄπλωσε τὸ φτερό σου
Καὶ σύρε στὸ καλὸ.

Καὶ σὰν διαβῇς τὰ σύγνεφα
Καὶ σὰν τὰ διαπεράσῃς,
Καὶ μέσα ἐκεῖ ποῦ κάθονται
Τ' ἀστροπελέκια φθάσῃς,
Θυμήσου περιστέρι μου
Μὴ σοῦ καὶ τὸ ράμμα
Ὅπου βαστάει τὸ γράμμα
Καὶ πέσῃ καὶ χαθῶ.

Καὶ σὰν ἰδῇς τὰ κύματα
Ἀπὸ ψηλὰ ν' ἀφρίζουν

Καὶ νὰ χτυποῦν νὰ βόγκουνε,
Τῇ γῇ νὰ φοβερίζουν,
Μὴ γελαστῇς πουλάκι μου,
Νὰ πᾶς ἐκεῖ σιμὰ τους,
Τὰ δόλια τὰ νερά τους
Θὰ βρέξουν τὴ γραφή.

Εἶναι τὰ κύματ' ἄσπλαχνα,
Πάντα νερὸ διψοῦνε
Κ' ἐπάνω σου θὰ πέσουνε
Σκληρὰ νὰ καταπιοῦνε
Τὰ δάκρυα ποῦ ἐστάξανε
Εἰς τὸ χαρτί μου ἐπάνω.
Ἄχ! κάλλιο νὰ πεθάνω
Παρὰ νὰ μὴ τὰ ἰδῇ.

Κι' ἂν ἴσως καὶ στὸ δρόμο σ-
Ψηλὰ μὲς τὸν αἰθέρα,
Πιστὸ περιστερᾶκι μου,
Τὴν ἀνοιξί μιὰ μέρα
Τὰ χειλιδόνια τ' ἄχαρα
Ἄν τύχῃ κὴ ἀπαντήσῃς
Νὰ μοῦ τὰ χαιρετήσῃς
Μὲ τὸ γλυκὸ φιλί.

Καὶ νὰ τοὺς πῆς ποῦ βρίσκομαι
 Πῶς ἡ καρδιά μου τρέμει,
 Πῶς χάνονται τὰ νιώτά μου
 Σὲ τούρκικο χαρέμι.
 Καὶ πὲς τὸ παραθύρι μου
 Νὰ μὴ τὸ λησμονήσουν
 Καὶ νάλθουνε νὰ στήσουν
 Σιμά μου μιὰ φωλιά.

Κι' ἂν ἴσως κ' ἄποστάσανε
 Καὶ ταῦρης δειλιασμένα
 Κι' ἀπὸ χειμῶν' ἀνέλπιστο
 Τὰ ἰδῆς κυνηγημένα,
 Θυμήσου, περιστέρι μου,
 Τῇ ῥάχῃ σου νὰ στρώσης,
 Καὶ τὰ φτερά ν' ἀπλώσης
 Σὰν καραβιοῦ πανιά.

Κ' ἐκεῖ ποῦ θ' ἀρμενίζετε
 Καὶ θὰ κρυφομιλῆτε
 Καὶ μυστικὰ τὸ πόνο σας
 Καθένα θὰ διηγῆται,
 Θυμήσου, περιστέρι μου,
 Νὰ πῆς στὰ χειλιδόνια

Πῶς ἔφυγαν δύο χρόνια
 Ὅπου εἶμαι στὴ σκλαβιά.

Κ' ἐκεῖ ποῦ πρωτοφθάσουνε
 Κ' ἐκεῖ ποῦ πρωταράξουν
 Νὰ πᾶν νὰ ποῦν στ' ἀδέρφια μου
 Νάλθουνε νὰ μ' ἀρπάξουν,
 Καὶ κάθ' αὐγὴ στοῦ λάλημα
 Καὶ μὲ νὰ μελετᾶνε
 Καὶ νὰ τοὺς ἐνθυμᾶνε
 Πῶς εἶμαι στὴν Τουρκιά.

Τότε νὰ τρέξης γρήγορα
 Καὶ σὺ περιστεράκι
 Νὰ πᾶς ἐπάνω στ' Ἀγραφα,
 Στὸ κλέφτικο γιατάκι,
 Καὶ ναῦρης τὴν ἀγάπη μου
 Τὸ Λάμπρο, τὴ ζωὴ μου,
 Καὶ δώσε τὴ γραφὴ μου
 Κ' ἓνα φιλὶ κρυφά.

Καὶ πὲς του χαιρετίσματα
 Νὰ μὴ μὲ λησμονήση,
 Πῶς εἶμαι νειὰ κ' εἶμ' ὠμορφῆ
 Στὸ νερό στὴ βρύσι,

Καὶ πῶς μὲ κινδυνεύουσι

Καὶ πῶς μὲ τυραγνοῦσι

Καὶ χίλιοι καρτεροῦνε

Μιὰ μόνη μου ματιά.

Κι' ἀνίσως καὶ τὰ νιῶτά μου

Ἀκόματὰ θυμᾶται,

Κι' ἀνίσως καὶ σὰν ὄνειρο

Μὲ βλέπει σὰν κοιμᾶται,

Πὲς του, περιστράχι μου,

Νὰ ζώσῃ τὸ σπαθίτου,

Κ' ἡ μαγύρ' ἡ Ἀρετῆτου

Τρομάζει τῇ σκλαβιά.

Τ' ἀγιούλι του ἂν τὸ κόψουνε

Καὶ τοῦ τὸ μυριστοῦνε,

Τὰ ῥόδα μου ἂν ἀχνίσουνε

Κι' ἀνίσως μαραθοῦνε,

Νὰ μὴ μῶχῃ παράπονο

Νὰ μὴ τόνε πικραίνει...

Τὰ νιῶτα τὰ μαραίνει

Σκλαβιά καὶ μοναξιά

NANI-NANI.

Ἀγγέλλοκάμωτο παιδί

Πέσε στὴν ἀγκαλιά μου,

Πέσε γλυκὰ νὰ κοιμηθῇς·

Δὲν ξεύρεις πῶς σπαράζουνε

Τὰ μαῦρα σωθικά μου,

Στὰ στήθια μου σὰν ἀπλωθῇς.

Ἐλα, ψυχὴ μου, κύτταζε

Ἡ μάνα σου ἡ καυμένη,

Γυμνὴ καὶ χιονισμένη,

Μὲ τὰ μακρὰ μαλλάκια τῆς,

Γιὰ ἰδὲς, θὰ σὲ σκεπάσῃ,

Μὴν ἡ δροσὰ σὲ πιάσῃ.

Ἐλα παιδί μου κ' οἱ ὄρφανοὶ

Σὰν στέχουν κὴ ἀγρυπνοῦνε

Δύσκολα λησμονοῦνε.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΘΕΟΥΡΙΟΥ

Ἔλα νὰ σὲ κοιμήσουνε
Στὴ ζέστη τς' ἀγκαλιᾶς μου
Οἱ χτύποι τῆς καρδιᾶς μου.

Νᾶξερές πότ' ἐξύπνησε
Σήμερο τὴν αὐγούλα
Ἡ μαύρη σου ἡ μανοῦλα!

Τὰ γόνατά μου ἐτρύπησαν δύο ὥραις πεσημένη
Ἐμπρός εἰς τὴν Παρθένο μας. Ἐσὺ κι' αὐτὴ μοῦ μένει.
Ἐκλαψα μαῦρα δάκρυα. Ὅχι γιὰ μὲ παιδί μου.
Ἐτάχθηκα σὴ Χάρι τῆς γιὰ σέ, γλυκὸ πουλί μου,
Τὸ γάλα νὰ μὴ χάσω!

Παρθένο μου! Παρθένο μου! Πάρεμε νὰ μὴ φθάσω
Νὰ ἰδῶ τὸ μαῦρο τ' ἄρφανὸ ἄχνὸ καὶ πεινασμένο!
Στὰ μαραμμένα σῆθια μου νὰ κλαίῃ χρεμασμένο!

Ἔλα παιδί μου ἐλπίδα μου, ἔλα καὶ σε νυσάξει.
Κοιμήσου κ' ἡ μανοῦλά σου ἐξύπνη σὲ κυττάζει
Εἶναι πικρὰ τὰ χεῖλη μου, φαρμάκ' εἶν ἡ καρδιά μου,
Ἀπὸ τὴ φτώχεια τρέμουνε τ' ἄχαρά κόκκαλά μου...
Ἔλα παιδάκι μου μὴ κλαίς. Πέσε νὰ σὲ κοιμήσω
Καὶ νὰ σὲ ναναρίσω.

Ναναρίσμα.

Φύσ' ἀγεράκι δροσερὸ
Μὲς τῶν δενδρῶν τὰ φύλλα.
Πᾶρ' ἀπ' τὰ ῥόδα τὸν ἀνθὸ
Ἀπ' τὴ μηλιά τὰ μῆλα
Καὶ φέρτα στὸ παιδάκι μου.
Εἶναι καλὸ καὶ κάνει
Ἡσυχο νάνι-νάνι.

Ἀρχίνησε τὸ λάλημα
Ἀηδόνι ἐρωτεμένο,
Ναναρίσέ το, τὸ φτωχὸ
Εἶν ἀποκοιμημένο
Σὰν τὴ γλυκειά σου συντροφιά
Μὲς τὴ φωλιά σὰν κάνει
Τὴ νύχτα νάνι-νάνι.

Ἀνοίξε νυχτολούλουδο,
Ἀνοίξε καὶ μὴ κλείσης
Τὴν ὡμορφὴ σου μυρωδιά
Ὡσότου νὰ τὴ χύσης

Τὸ μαῦρο ἰδὲς πῶς κάνει
Μαζύ μου νάνι-νάνι.

Πέζει τ' ἀγέρι τοῦ Μαῖου
Μέσα στὸν καλαμιῶνα,
Γελοῦνε τ' ἄνθη, τὰ νερά,
Λαλεῖ ἡ νεροχελῶνα.
Εὐτυχισμέν' εἶμαι κ' ἐγὼ
Στὰ στήθια μου σὰν κάνει
Τὸ μαῦρο νάνι-νάνι.

Καὶ σεῖς μὲ τὰ χρυσὰ φτερά
Ὀνειράτά μου ἔλατε
Στὸ ἔρμο τὸ καλύδι μας,
Ἀγάλια ἀγάλια ἐμβάτε,
Σιγὰ μὴ τὸ ξυπνήσετε·
Κυττάξετε πῶς κάνει
Ἀγγελος νάνι-νάνι.

Ὀνειράτα εἶναι τοῦ φτωχοῦ
Ἡ συντροφιά, ἡ ἐλπίδα·
Τῆς χήρας ἡ παρηγοριά,
Ὁ ἥλιος, ἡ ἀχτίδα.
Ἐλάτε μὴν ἀφήσετε

Τὴ μάνα τοῦ ποῦ κάνει
Μαζύ του νάνι-νάνι.

Ἀποκοιμήθη τὸ μικρό, κ' ἡ μάν' ἀποκοιμήθη
Βασώντάς το σφιχτὰ σφιχτὰ σ' ἀ μητρικάτης εἴθη.
Εὐλογημένο τρεῖς φοραῖς τῆς χήρας τὸ κρεββάτι!
Εὐλογημένο τρεῖς φοραῖς! Κι' ἀνάθεμα σὸ μάτι
Ὅπου κυττάζ' ἀτάραχο μικρὸ παιδί σὰν κάνει
Στὴν ἀγκυλιά τῆς μάνας τοῦ τὴ νύχτα νάνι-νάνι.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΤ. ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ΘΑΝΑΣΗΣ ΒΑΓΙΑΣ.

Ὅτε πρῶτον ἀνέγνωσα τὰς αἰμοσταγεῖς σελίδας, ἐν αἷς ἐξισο-
ρεῖται ἡ ἀνήκουρος ἐκδίκησις Ἀλῆ τοῦ Τεβελενλῆ κατὰ τῶν Γαρ-
δικιωτῶν, ὁμολογῶ ὅτι μᾶλλον μὲ προσέδραεν ὁ χαρακτήρ τοῦ
τρισεκαταράτου Ἀθανασίου Βάγια παρὰ τὸ κακούργημα αὐτὸ
καθ' ἐαυτό.

Εἶναι ἀναντιρρήτον ὅτι ἂν τὴν συμμὴν ἐκείνην, καθ' ἣν ὁ Ἀλῆς
διέταξε τὸ πῦρ, ὁ ἀληθὴς ἐκεῖνος δὲν ἐπρόσφερε τὴν μαιφόνον
χερὰ του, ὁ τύραννος, βλέπων πάντας τοὺς περὶ αὐτὸν ῥίπτοντας
κατὰ γῆς τὰ ὅπλα καὶ ἀποποιοιμένους νὰ ὑπακούσωσιν, ἤθελε
μεταμεληθῇ καὶ δώσῃ τὴν χάριν. Τοιαύτης γνώμης εἶναι καὶ ὁ
Πουκεδίλλος.

Ἀλλὰ τὸ αἷμα ἐχύθη ποταμηδόν. Ὡς πρόβατα κλεισμένα ἐν-
τός τοιχοκλείστου τετραγώνου, ἐσφάγησαν ἀνελθῶς ἀπὸ πρῶτου
μέχρι τελευταίου ἐπτακόσιοι περίπου Γαρδικιωταί. Ἡ σκιά τῆς
Χάμικως ἔπιδε μέχρι κόρου τὴν ἐκδίκησιν, τὴν ὁποῖαν θνήσκουσα
εἶχεν ἀφήσῃ κληροδότημα εἰς τὸν υἱὸν τῆς. Τώρα καὶ φρονεῖς καὶ
σφάγια κοιμῶνται τὸν αὐτὸν ὕπνον!

Ὁ Βιζύρης, φοβούμενος μήπως αἱ ἐπερχόμενα γενεαὶ λησμο-
νήσωσι τὸ λαμπρότερον τῶν κατορθωμάτων του, ἐπρόβλεψεν ἐν
καιρῷ νὰ τὸ διαωνίσῃ στήσας λίθον εἰς τὸν τόπον τῆς σφαγῆς,
ἐφ' ἧς ἐγράφεεν Ἑλληνιστὶ καὶ Τουρκιστὶ τὸ ἀνδραγαθήμα του.
Ἦτο περιττόν· δὲν λησιμονοῦνται τοιοῦτοι θράμβοι!

Ἔμεινε νὰ δικαιωνισθῇ καὶ ἡ μνήμη τοῦ Ἀθανασίου Βάγια. Ἄν
ὁ Ἀλῆς δὲν ἐπρόβλεψεν περὶ τούτου φοβούμενος ἴσως μὴ ἐλατ-
τώσῃ τὴν ἀξίαν τῆς ἐκδικιστέως του, συμμεριζόμενος τοιαύτην
καὶ τοσαύτην δόξαν μετὰ τοῦ αὐτουργοῦ τῆς θυσίας, ἡ φωνὴ τοῦ
λαοῦ καὶ ἡ παράδοσις δὲν ἔλειψε νὰ τὸ κάμῃ.

Ἐν ᾧ ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν συνδιαλεγόμην μετὰ τοῦ ἀξιότιμου
φίλου μου Ι. Γ. καὶ διετρέχομεν τὰ περὶ Ἀλῆ Πασᾶ, ἔπεσεν ὁ
λόγος καὶ ἐπὶ τῆς σφαγῆς τῶν Γαρδικιωτῶν. Τότε τὸν ἠρώτησα
ἂν ἐγνώριζέ τι περὶ τοῦ Ἀθανασίου Βάγια, ἐκεῖνος δὲ μὲ ἀπεκρίθη
αὐτολεξεῖ τὰ ἀκόλουθα.

« Ἐφόρises, φίλε μου, σὰν σκύλος. Ἀκόμη τὸν ξερνᾷ τὸ χῶμα...
» Ἡ γυναικὰ τοῦ; ξυπόλητη καὶ γυμνή, ἐπῆρεν ἐπάνω τῆς τὴν
» κατάραν του καὶ ἀπὸ θύραν εἰς θύραν ἐξητοῦσε τὴν ἐλεημοσύ-
» νην, ἕως ὅτου ἔσωσε καὶ αὐτὴ, Κύριος οἶδε ποῦ, ταῖς ἡμέραις
» τῆς ζωῆς τῆς. Εἶναι δίκαιαι ἡ κρίσεις τοῦ μεγάλου Θεοῦ! »

Τὸ διήγημα τοῦτο μ' ἐξέπληξεν. Ἡ φωνὴ τοῦ λαοῦ εἶναι ὡς τῆ
δικογραφία, ἐφ' ἧς βασιζόμενος ὁ μέγας Δικαστὴς προφέρει τὰς
ἀποφάσεις του.

Ταῦτα ἀρκοῦσι πρὸς πλήρη κατάληψιν τοῦ ἐπομένου σιχουρ-
γήματος. Ἡθέλῃσα καὶ ἐγὼ εἰς τὸ γενικὸν ἀνάθεμα νὰ ῥίψω τὸν
λίθον μου κατὰ τοῦ κακούργου τούτου. Ἄν δὲν ἐπέτυχα τοῦ
σκοποῦ, ἃς ἀποδοθῇ τὸ πταίσμα εἰς τὴν ἀδυναμίαν τοῦ βραχίσ-
τος τοῦ κατασφενδονίσαντος τὸν λίθον.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΛΗΜΟΝΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΙΘΟΥΣΙΟΥ

I.

Η ΦΤΩΧΗ.

Ἐλεημοσύνη, Χριστιανοί, κάμετ' ἐλεημοσύνη·
Ἐτζι ὁ Θεὸς παρηγοριὰ κι' ἀγάπη νὰ σᾶς δίνη.
Ἐλεημοσύνη κάμετε στὴν ἔρημη τὴ χήρα!

Φτωχὴ γυναῖκα ἐφώναζε ἔς ἄλλης φτωχῆς τὴ θύρα.

— Ἡ νύχτα, τ' ἄσραπόβροντα, τὸ χιόνι δὲν μ' ἀφίνει
Νὰ πάγω ἐμπρός. Χριστιανοί, κάμετ' ἐλεημοσύνη!
Ἀνοίξετέ μου, ἀπέθανα. . . Κ' ἐγὼ Θεὸ λατρεύω.
Ἀνοίξετέ μου Χριστιανοί, ἔμαθα νὰ νηστεύω,
Καὶ τὸ ψωμί σας δὲν ζητῶ, δὲν θέλω νὰ τὸ πάρω.
Φτωχὸς φτωχόνε συμπονεῖ γλυτῶσε με ἀπ' τὸ Χάρο·
Μὲ φθάνουνε δυὸ κάρβουνα, μὲ φθάνει τὸ φυτύλι
Ποῦ κάθε βράδυ ἀνάφτετε, ποῦ καίτε στὸ καντήλι
Ἐμπρός σ' ἡ μάνα τοῦ Θεοῦ, ἐμπρός εἰς τὴν Παρθένο.
Ἐλεημοσύνη, λίγο φῶς.. προφθάσαμε. . . πεθαίνω.

II.

— Μάνα μου, ξύπνα, δὲν ἀκοῦς; σ' ἡ θύρα μας χτυπᾶνε.
— Ἀγέρας δέρνει τὰ κλαριά τοῦ λόγκου καὶ βογκᾶνε.
— Σκιάζομαι, μάνα, σὰν ποῦλι φεύγει πετὰ ἡ καρδιά μου.
— Εἶναι σκυλιὰ ποῦ ρυάζονται· πέσε σ' ἡ ἀγκαλιά μου
— Ἀκουσα κλάφαις καὶ φωναῖς.

— Θὰ τάειδες στὸ νειρό σου,
Κοιμήσου γύρισ' ἀπ' ἐδῶ καὶ κάμε τὸ σταυρό σου.

III.

Ἀκούω στὴ θύρα μας σὰ βοῆγητὸ,
Σὰν ψυχομάχημα· θὰ πάω νὰ ἰδῶ.

Σκόνεται ἡ δύστυχη καὶ πάει νὰ ἰδῇ.
Στὸ χῶμα κοίτεται ἓνα κορμί.

Ἀχνὸ τὸ πρόσωπο καὶ τὰ μαλλιά
Ἐξηλεγα σέρνονται στὴν τραχηλιά,
Τὰ χέρια κρούσταλλο, σιδερωμένα
Μέσα στὸν κόρφο τῆς τάχει χωμένα.

— Παιδί μου, πρόφθασε, δός μου βοήθεια
Ἰακωβάτειος
ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

Στὰ χέρια γλήγορα τὴν ξένη πέρνουν
Καὶ στὸ κρεβάτι τους τὴν συνεφέρνουν.

— Σύρτε παιδάκια μου ν' ἀναπαυθῆτε.
Εἶναι μεσάνυχτα, θὰ κοιμηθῆτε.

— Καλὸ ξημέρωμα, καλὴ αὐγὴ.
Κοιμήσου ἡσυχὰ μαύρη φτωχὴ!

Ἀντάμα ἐπέσανε μάνα, παιδί,
Τὰ μάτια ἐκλείσανε ὅς ὕπνο βαθύ.
Ἡ ξένη ἢ δύστυχη δὲν κλεῖ τὸ μάτι·
Τί νὰ τὴν ἤρρηκε μὲς τὸ κρεβάτι;

IV.

Ὁ Βρυκόλακας.

Πές μου τί στέκεσαι, Θανάση, ὀρθός,
Βουδὸς σὰ λείψανο στὰ μάτια ἐμπρός;
Γιατί, Θανάση μου, βγαίνεις τὸ θράδυ;
Ἵπνος γιὰ σένανε δὲν εἶν' στὸν Ἀδῆ;

Τώρα περάσανε χρόνοι πολλοὶ....
Βαθεῖα σ' ἐρρίξανε μέσα στὴ γῆ.

Φεῦγα, σπλαχνίσου με. Θὰ κοιμηθῶ.
Ἄφες με ἡσυχὴ νὰ ἀναπαυθῶ.

Τὸ κρίμα πῶκαμες μὲ συνεπῆρε.
Βλέπεις πῶς ἔγινα. Θανάση σύρε.
Ὅλοι μὲ φεύγουνε, κανεὶς δὲ δίνει
Στὴν ἔρμη χήρα σου ἐλεημοσύνη.

Στάσου μακρύτερα... Γιατί μὲ σκιάζεις;
Θανάση τί ἔκαμα καὶ μὲ τρομάζεις;
Πῶς εἶσαι πράσινος!... μυρίζεις χῶμα....
Πές μου δὲν ἔλυωσες, Θανάση ἀκόμα;

Λίγο συμμάζωξε τὸ σάβανό σου...
Σκουλήκια βόσκουνε στὸ πρόσωπό σου.
Θεοκατάρατε, γιὰ ἰδὲς πετᾶνε,
Κ' ἔρχονται ἐπάνω μου γιὰ νὰ μὲ φᾶνε.

Πές μου ποῦθ' ἔρχεσαι μὲ τέτοι' ἀντάρα;
Ἀχοῦς τί γένεται, εἶναι λαχτάρα.
Μέσ' ἀπ' τὸ μνημῆμά σου γιατί νὰ βγῆς;
Πές μου ποῦθ' ἔρχεσαι, τῆλθες νὰ ἰδῆς;

V.

Μέσα στοῦ τάφου μου τῇ σκοτεινιά
Κλεισμένος ἤμουνα τέτοια νυχτιά,
Κ' ἐκεῖ ποῦ ἔστεκα σαβανωμένος
Βαθεῖα στοῦ μνήμα' μου συμμαζωμένος,

Ἐξαφνα ἐπάνω μου μιὰ κουκουβάγια
Ἀκούω ποῦ φώναζε — Θανάση Βάγια,
Σήκου κ' ἐπλάκωσαν χίλιοι νεκροὶ
Καὶ θὰ σὲ πάρουνε νὰ πᾶτ' ἐκεῖ. —

Τὰ λόγια τάχουσα καὶ τῶνομά μου.
Σχᾶνε καὶ τρίβονται τὰ κόκκαλά μου.
Κρύβομαι, χώνομαι ὅσο' μπορῶ
Βαθεῖα στοῦ λάχου μου, μὴ τοὺς ἰδῶ.

— Ἐβγα καὶ πρόβαλε, Θανάση Βάγια,
Ἐλα νὰ τρέξωμε πέρα στὰ πλάγια.
Ἐβγα μὴ σκιάζεσε δὲν εἶναι λύκοι.
Τὸ δρόμο δεῖξέ μας γιὰ τὸ Γαρδίκι. —

Ἐτῆ φωνάζοντας σὰ λουσασμένοι
Πέφτουν ἐπάνω μου οἱ πεθαμένοι

Καὶ μὲ τὰ νύχια τοὺς καὶ μὲ τὸ στόμα
Πετᾶνε, σκάπτουνε τὸ μαῦρο χῶμα.

Καὶ σὰν μ' εὗρήκανε ὅλοι μὲ μιὰ
Ἐξω ἀπ' τοῦ τάφου μου τὴν ἐρημιά,
Γελῶντας, σκούζοντας, ἄγρια μὲ σέρνουν
Κ' ἐκεῖ ποῦ μοῦ εἶπανε μὲ συνεπέρνουν.

Πετᾶμε, τρέχομε· φουσομανάει,
Τὸ πέρασμά μας κόσμος χαλάει.
Τὸ μαῦρο σύγγεφο, ὅθε διαβῆ,
Οἱ βράχοι τρέμουνε, ἀνάφτ' ἡ γῆ.

Φουσκώνει ὁ ἄνεμος τὰ σάβανά μας
Σὰν ν' ἀρμενίζαμε μὲ τὰ πανιά μας.
Πέφτουν στοῦ δρόμου μας καὶ ξεκολλᾶνε
Τὰ κούφια κόκκαλα στὴ γῆ σκορπᾶνε.

Ἐμπρὸς μᾶς ἔσερνε ἡ κουκουβάγια
Πάντα φωνάζοντας — Θανάση Βάγια.
Ἐτῆ ἐφθάσαμε σ' ἐκεῖ τὰ μέρη,
Ποῦ τόσοι εἴσαν μ' αὐτὸ τὸ χέρι.

ὦ τί μαρτύρια! ὦ τί τρομάραις!

Ἐπὶ τῇ ἐκδοῇ τοῦ Ἰ. Α. ΚΑΡΑΓΙΩΡΓΗ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

Μοῦ δῶκαν κ' ἔπια αἶμα πημένο.
Γιὰ δὲς τὸ στόμα μου τῶχ'ω θαμμένο.

Κ' ἐν ᾧ μὲ σέρνουνε καὶ μὲ πατοῦνε
Κάποιος ἐφώναξε . . . . Στέχουν κί' ἀκοῦνε.
-Καλῶς σ' εὐρήκαμε, Βιζίρη Ἀλῆ-
Ἐδῶθε μπένουνε μὲς τὴν Αὐλή.

Πέφτουν ἐπάνω του οἱ πεθαμμένοι.
Μὲ παραιτήσανε. Κανείς δὲν μένει.
Κρυφὰ τοὺς ἔφυγα καὶ τρέχω ἐδῶ
Μὲ σὲ γυναῖκά μου νὰ κοιμηθῶ.

VI.

Θανάση, σ' ἀκουσα, τραβήξου τώρα.
Μέσα στὸ μνημὰ σου νὰ πᾶς εἶν' ὦρα.

-Μέσα στὸ μνημὰ μου γιὰ συντροφιά
Θέλω ἀπ' τὸ στόμα σου τρία φιλιά.

-Ὅταν σοῦ ρίξανε λάδι καὶ χῶμα
Ἦλθα σ' ἐφίλησα κρυφὰ στὸ στόμα.

-Τώρα περάσανε χρόνοι πολλοὶ . . .
Μοῦ πῆρε ἡ κόλασι κειὸ τὸ φίλ.

-Φεῦγα καὶ σκιάζομαι τ' ἄγρια σου μάτια.
Τὸ σάπιο κρέας σου πέφτει κομμάτια.
Τραβήξου, κρύψε τα, κεῖνα τὰ χέρια.
Ἀπ' τὴν ἀχάμια τοὺς λὲς κ' εἶν' μαχαίρια

-Ἐλα γυναῖκά μου, δὲν εἶμ' ἐγὼ
Κεῖνος ποῦ ἀγάπησες ἕναν καιρό,
Μὴ μὲ σιχαίνεσε, εἶμ' ὁ Θανάσης.

-Φεῦγ' ἀπ' τὰ μάτια μου, θὰ μὲ κολάσῃ.

Ῥίχνετ' ἐπάνω της καὶ τήνε πιάνει
Μέσα στὸ στόμα της τὰ χεῖλη βάνει.
Στὰ ἔρμα στήθια της τὰ ροῦχ' ἀρχίζει
Ποῦ τὴ σκεπάζουνε νὰ τὰ ξεσχίζῃ.

Τὴν ἐξεγύμνωσε . . . τὸ χέρι ἀπλόνει . . .
Μέσα στὸ κόρφο της ἄγρια τὸ χώνει . . .

Μένει σὰν μάρμαρο. Κρύος σὰ φεῖδι
Τρίξει ἀπ' τὸ φόβο του τὸ κατακλεῖδι.
Σὰ λύκος ρυάζεται, τρέμει σὰ φύλλο . . .
Στὰ δάκτυλα ἔπιασε τὸ Τίμιο Εὐύλο.

Τὴ μαύρη ἐγλύτωσε τὸ φυλαχτὸ της
Καπνιστὸ πούσπηξε ἀπ' τὸ πλευρό της.

Τότε ἀκούστηκε κ' ἡ κουκουβάγια
Ἐξω ποῦ ἐφώναξε. — Θανάση Βάγια.

VII.

Εὔπνα, παιδί μου, κ' ἡ αὐγὴ ἀπ' τὸ βουνὸ προβαίνει.
Εὔπνα ν' ἀνάψωμε φωτιά, κ' ἡ ξένη μᾶς προσμένει.

-Καλὴ σου μέρα, μάνη μας· ἡσύχασες κομμάτι;

-Αἶγο κοιμῶμαι ἡ δύστυχη, δέν ἐκλεισα τὸ μάτι,
Ἐχετε γειά, ἔχετε γειά, πρέπει νὰ σᾶς ἀφήσω.
Εἶναι μακρὺς ὁ δρόμος μου, καὶ πότε θὰ κινήσω;

-Γιατί δέν μᾶς ἐξύπνησες κ' ἔμεινες μοναχὴ σου;
Σύρε μανοῦλα, ζὸ καλὸ καὶ δὸς μας τὴν εὐχὴ σου.

-Γιὰ τὸ καλὸ ποῦ κάμετε, γιὰ τὴν ἐλεημοσύνη,
Ἵπνο γλυκόν ὁ Κύριος κ' ἥσυχόν νὰ σᾶς δίνη.
Ἄλλο καλὸ νὰ σᾶς φητῶ στὸ κόσμον μας δέν ξεύρω.
Νύχτα καὶ μέρα τὸ ζητῶ καὶ δέν μπορῶ νὰ τὸ εὔρω.

-Μάνα κ' ἡ φτώχεια εἶναι κακὴ ματ' ἔχει κατηφρόνια.

-Τὰ πλούτη τὰ ἐδοξίμασα, περᾶσαν μὲ τὰ χρόνια.

-Μέσα στὸ λόγγο ἡ δύστυχοιζοῦμε κ' ἡμεῖς σὰν λύκοι,
Ἀπ' τὸν καιρὸ ποῦ χάλασε τὸ ἔρμον τὸ Γαρδίκι.

Ὁ δύστυχιά μου! Ὁ δύστυχιά! Ὁ κόσμος θὰ χαλάσῃ!
Καὶ ποιὸν ἐμελετήσανε;

Τὸ Βάγια τὸ Θανάση

-Κ' ἐγὼ εἰμ' ἡ γυναῖκά του. Κάμετε τὸ σταυρό σας
Πάρτε λιθάνι, κάψετε νὰ διώξετε τὸν ἐχθρό σας.
Ἐφές τὴ νύχτα ἐμπήκ' ἐδῶ, ἐστάθηκε σιμά μου...
Σχωρέσε τότε, Χριστιανοί, κλαῖψτε τὴ συμφορά μου.

Πέρνει τὸ λόγγο. Τὸ παιδί κ' ἡ μάν' ἀνατριχιάζουν,
Καὶ τὸ στυρότους κάμνοντας τρέμουν ποῦ τὴν κυτ-
[τάζουν.

Ο ΔΗΜΟΣ

ΚΑΙ ΤΟ ΚΑΡΥΟΦΥΛΛΙ ΤΟΥ.

Πολλάκις συμπτώσεις ἀπλούςταται ἀποδίδονται παρά τοῦ λαοῦ εἰς ὑπερφυσικάς αἰτίας. Ὁ θάνατος μάλιστα τῶν ἐξόχων πολεμικῶν συνοδεύεται σχεδὸν πάντοτε ὑπὸ παραδόξου τινὸς συμβάντος. Τὰ ὑπηρετοῦντα αὐτοὺς κτήνη ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ θνήσκουσιν, ὀλίγον μετ' αὐτοὺς ἀποποιούμενα τὴν τροφήν καὶ ποθοῦντα τὸν κύριόν των. Ὁ ἵππος τοῦ Κασριώτου δὲν ἠθέλησε νὰ δεχθῇ οὐδένα ποτὲ ἄλλον ἐπὶ τῶν νώτων του μέχρις οὗ καὶ ἐτελεύτησε.

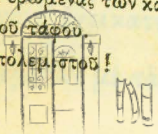
Οἱ κλέφται, ἐξωσμένοι τὰ ὅπλα ἡμέραν καὶ νύκτα καὶ οὐδέποτε παραιτοῦντες αὐτὰ, φυσικὸν ἦτο ν' ἀγαπῶσιν αὐτὰ μέχρι λατρείας. Δὲν εἶναι σπάνιον ν' ἀπαντήσῃ τις εἰς τὴν δημοτικὴν αὐτῶν ἰσορρίαν ἀνήκουστα κατορθώματα, ἐνίοτε δὲ καὶ τρομερὰ κακουργήματα πρὸς κατὰκτησιν ἢ ἀνάκτησιν ὅπλου τινὸς γνωστοῦ καὶ περιφήμου.

Ὁ ἔρως αὐτῶν ἐμεγαλύνετο τόσον, ὥστε ἐδάπτιζον αὐτὰ ὡς ἰδιά των τέχνα. Ἐφήρμοζον δ' ἐπ' αὐτῶν ἡ ἐφεύρισκον ὀνόματα πάντη περίεργα.

Ἔχω εἰς χεῖράς μου γιγαταγάνιον ἐπινομαζόμενον Βρυκόλακαν. Γνωρίζω σπάθην καλουμένην Μαυροσχόν. Ὁ δὲ περίφημος Χρήστος Μιλλιωνῆς ἔδωκε τῷνομά του εἰς τὸ τρομερόν του ὅπλον, ὅθεν καὶ μιλλιόνια εἶδος πυροβόλων ἐχόντων τὴν μορφήν καὶ τὴν ἀξίαν ἐκείνου.

Τίς δὲν ἐγνώριζε τὸ ὅπλον τοῦ Παλαιοπούλου ἐπὶ Ἀλῆ Πασᾶ, ἀλάνθαστον βροντοφώνον; Ἐνόμιζον αὐτὰ ἔμφυχα καὶ συνδιελεγόντο πρὸς ἐκεῖνα. Τὰ ἐκόσμου ὡς ἐρωμέναις των καὶ θνήσκοντες ἤθελον αὐτὰ πλησίον των ἐντὸς τοῦ τάφου.

Εἶναι ὥραία ἡ λατρεία αὐτῆ ἐνὸς πολεμιστοῦ!

Ο ΔΗΜΟΣ

ΚΑΙ ΤΟ ΚΑΡΥΟΦΥΛΛΙ ΤΟΥ.

Ἐγέρασα, μωρὲς παιδιά. Πενήντα χρόνους κλέφτης τὸν ὕπνο δὲν ἐχόρτασα, καὶ τῶρ' ἀποσταμένος θέλω νὰ πάω νὰ κοιμηθῶ. Ἐσρέφεψ' ἡ καρδιά μου. Βρῦσι τὸ αἷμα τῷχυσά, σταλαματιά δὲ μένει.

Θέλω νὰ πάω νὰ κοιμηθῶ. Κόψτε κλαρὶ ἀπ' τὸν λόγχο Νᾶναι χλωρὸ καὶ δροσερό, νᾶναι ἀνθοὺς γεμάτο, Καὶ στρῶσε τὸ κρεββάτι μου καὶ βάλτε με νὰ πέσω.

Ποιὸς ξέρει ἀπ' τὸ μνημῆμά μου τί δένδρο θα φυτρώσῃ! Κι' ἂν ξεφυτρώσῃ πλάτανος σὸν ἴσκιο του ἀποκάτω, Θάρχονται τὰ κλεφτόπουλα τάρματα νὰ κρεμᾶνε. Νὰ τραγουδοῦν τὰ νιώτα μου καὶ τὴ παλληκαριά μου.

Κι' ἂν κυπαρίσι ὦμορφο καὶ μαυροφορεμένο, Θάρχονται τὰ κλεφτόπουλα τὰ μῆλά μου νὰ πέρνουν Νικηλὰς τοῦ λαβωματιαῖς, τὸ Δῆμο νὰ σχωρᾶνε.

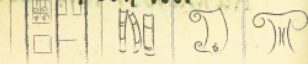
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Ἐφαγ' ἡ φλόγα τάρματα, οἱ χρόνοι τὴν ἀνδρείά μου.
Ἦρθε κ' ἐμένα ἡ ὥρα μου. Παιδιά μου μὴ μὲ κλαῖψτε.
Γ' ἀνδρειωμένου ὁ θάνατος δίνει ζωὴ στὴ νιώτη.
Σταθῇτ' ἐδῶ τριγύρω μου, σταθῇτ' ἐδῶ σιμά μου,
Τὰ μάτια νὰ μοῦ κλείσετε, νὰ πᾶρτε τὴν εὐχή μου.

Κ' ἐν' ἀπὸ σὰς τὸ νιώτερο ἄς ἀνεβῇ τὴ βράχη,
Ἄς πάρῃ τὸ τουφέκι μου τ' ἄξο μου καρυοφύλλι,
Κ' ἄς μοῦ τὸ ρίξῃ τρεῖς φοραὶς καὶ τρεῖς φοραὶς ἄς σκούξῃ
«Ὁ Γέρο Δῆμος πέθανε, ὁ Γέρο Δῆμος πάει».
Θ' ἀνασενάξ' ἡ λαγκαδιὰ, θὰ νὰ βογγύξῃ ὁ βράχος
Θὰ βαργομήσουν τὰ σοιχιά, ἡ θρύσαις θὰ θολώσουν
Καὶ τ' ἀγεράκι τοῦ βουνοῦ, ὅπου περνᾷ δροσάτο,
Θὰ ξεψυχήσῃ, θὰ σβυστῇ, θὰ ρίξῃ τὰ φτερά του
Γιὰ νὰ μὴ πάρῃ τὴ βοή ἄθελα καὶ τὴ φέρῃ
Καὶ τήνε μάθῃ ὁ Ὀλυμπος καὶ τὴν ἀκούσῃ ὁ Πίνδος
Καὶ λυόσουν τὰ χιόνια τους καὶ ξεραθοῦν οἱ λόγχοι.

Τρέχα, παιδί μου, γλήγορα, τρέχα ψηλὰ σ' ἡ βράχη
Καὶ ρίξε τὸ τουφέκι μου. Στὸν ὕπνο μου ἐπάνω
Θέλω γιὰ ὕστερη φορὰ ν' ἀκούσω τὴ βοή του.

Ἐτρεξε τὸ κλεφτόπουλο, σὰν νάτανε ζαρκάδι,
Ψηλὰ σ' ἡ βράχη τοῦ βουνοῦ καὶ τρεῖς φοραὶς φωνάζει
«Ὁ Γέρο Δῆμος πέθανε, ὁ Γέρο Δῆμος πάει».
Κ' ἐκεῖ ποῦ ἀντιβούσανε οἱ βράχοι τὰ λαγκαδιὰ,
Ῥίχνει τὴ πρώτη τουφεκιά, κ' ἔπειτα δευτερόναι.
Στὴν τρίτη καὶ τὴν ὕστερη, τ' ἄξο τὸ καρυοφύλλι
Βροντᾷ, μουγκρίζει σὰν θεριό, τὰ σωθικά του ἀνοίγει,
Φεύγει ἀπ' τὰ χέρια, σέρνεται στὸ χῶμα λαθωμένο,
Πέφτει ἀπ' τοῦ βράχου τὸν κρεμὸ, χάνεται πάει, πάει.

Ἀκουσ' ὁ Δῆμος τὴ βοή μες τὸν βαθὺ τὸν ὕπνο,
Τ' ἀχνό του χεῖλι ἐγέλασε, ἐσταύρωσε τὰ χέρια.
Ὁ Γέρο Δῆμος πέθανε, ὁ Γέρο Δῆμος πάει.
Γ' ἀνδρειωμένου ἡ ψυχὴ τοῦ φοβεροῦ τοῦ Κλέφτη
Μὲ τὴ βοή τοῦ τουφεκιοῦ στὰ σύγγεν' ἀπαντιέται
Ἀδερφικά ἀγκαλιάζονται, χάνονται, σβυῶνται πάνε.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΛΕΞΟΥΠΟΥ

Ο ΚΙΤΖΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΓΕΡΑΚΙ.

Σ' ένα κοντρί θεόχτιστο κάθεσαι διπλοπόδι
Ένας γεροπαλλήκαρος, ό Κίτζος ό Σουλιώτης.
Έχει τήν τρίχα κατάσπρη σάν τήν κορφή του Πίνδου.
Πόσαις αντάραις καί χιονιαῖς τ' άσπρίσαν τό κεφάλι!
Μέ τώνα χέρι έχάιδευεν όλόχρυσά πιστόλια,
Μέ τ' άλλο χέρι του έστριφεν άσπρο, μακρύ μουστάκι.
Έμπρός σ' ή φουσανέλλα του κοίτεται ξαπλωμένο
Ένα μιλλιόνι ξακουστό, π' άστραφτε σάν άστέρι.
Σάν όχεντρα φαρμακερή πού καρτερεῖ νά κρούξη,
Έδειχνε τό κεφάλι του τό δαμασκή σπαθί του,
Κουλουριασμένο κι' άγρυπνο κρυμμένο σ' ή φλοκάτη.
Όχι! νά μουνάμες τή καρδιά του Κίτζου του Σουλιώτη,
Νά μέτραγα τούς χτύπους της νά νοιωθα τή λαχτάρα!

Τά μάτια του κατάμαυρα, σ' ήν Κιάφα καρφωμένα,
Βράζουνε μέσ τό δάχρυ τους καί σ' άζουνε φαρμάκι.
Έκύτταζε κι' εκύτταζε! Τό αίμ' άπ' τή καρδιά του
Σάν άγριο κύμα χύνεται, τ' άσπρίαντου πλακόνει.
Έφούσκωσαν ή φλέβαις του σ' ά φέδια τ' ά λαιμό του.

Καί λές θά τότε πνίξουνε. Μέ μι' άσ αναστενάζει...
Τί σ' εναγμός ήταν εκείός· ξυπν' και πεθαμένους!

Ένα γεράκι εδιάβαινε ψηλά ψηλά σ' άγέρει
Καί σαματάει τό φτερό καί κάθεσαι μπροστά του.

-Κίτζο Σουλιώτη, εδιάβαινα, επήγαινα στή Δύσι,
Καί σ' άκουσα πού στέναξες κι' ήλθα νά σε ρωτήσω.
Πές μου καί σ' τον πόνο σου, πές μου τή δυσυχία σου.
Πουλί δέν είμαι τής χαράς, είμαι πουλί θανάτου.

-Πέτα, γεράκι, διάβαινε. Έσύ ψηλά σ' τ' άγνέφη
Έχεις φτερά τήν άστραπή, φωλιά τ' άστροπελέκι,
Καί δέ γνωρίζεις σίδερα καί δέ φοβάσαι άφέντη.
Πέτα, γεράκι, διάβαινε, κι' αν π' άς πέρα στή Δύσι,
Καί δέν σου κάψουν τ' ά φτερά καί κόψουνε τ' ά νύχια,
Πές τους πώς μ' ή ύρες μοναχό πού κύτταζα τό Σούλι,
Πού κύτταζα τή σ' άχτη του κι' έκλαιγα τήν έρμιά του.

-Οί πεθαμένοι θά σκωθοῦν σ' ήν άλλη παρουσία,
Τώρα γηρούω ζωντανούς. Τρέχα, Σουλιώτη, τρέχα.
Έ μ' άνα μας έξύπνησεν άπ' τον βαθύν τον ύπνο
Και μ' έσ' άπ' τον μνημό της φωνάζει σ' τ' ά παιδιά της

Τὸ χέρι νὰ τῆς δώσουνε τὴν πλάκα νὰ σηκώσῃ.
Πέταξε, ἀνέβα σὸ βουνό, ν' ἀκουρμαστῆς, ν' ἀκούσῃς.
Νὰ ἰδῇς τὴ νεκρανάστασι νὰ ξεσαθῇ ἡ καρδιά σου.

- Ἐχεις ἀνθρώπινη λαλιά καὶ δὲν μοῦ λές ποιὸς εἶσαι;
- Κίτσο Σουλιώτῃ πίστεψε, εἴμ' ἡ ψυχὴ τοῦ Ῥήγα.
- Ἡ Δύσι σὲ παράδωκε καὶ σὺ στὴ Δύσι τρέχεις;
- Σὰ ἰδῇ πῶς μὲ σταυρώσανε κ' ἡ Δύσι θὰ πιστέψῃ.

Χτυπάει, ἀνοίγει τὰ φτερά, χάνεται τὸ γεράκι.
Ἐβῆκε μὲς τὰ σύγνεφα, διαβαίν' ἀπὸ τὴν Πάργα
Καὶ χαμηλώνει τὸ φτερό νὰ ἰδῇ τὴ σταύρωσή της.
Τὴν εἶδε κ' ἀνατρίχιασε, ἐσπάραξ' ἡ καρδιά του!
Τὸ φονικὸ τάνελπιστο τοῦ τῶχαν μαρτυρήσῃ
Κ' ἐκεῖνος δὲν τὸ πίστεψε κ' ἤλθε νὰ ἰδῇ τὸ μνημα.
Ἀρπάζει μὲς τὰ νύχια του τῆς κυτριάς τὰ φύλλα
Τ' ἀγκάλιασε σὰν ὄρφανὰ, σὰν τὰ παιδιὰ τῆς Πάργας,
Κ' ἐπῆγανε σ' ἡν ξενιτεῖα νὰ κλάψουν τὸν καυμὸ τους.

Σουλιώτῃ, μὴ τοῦς καρτερεῖς. Ποιὸς ξέρ' ἀνθαγυρίσουν
Σύρε στὴ μαῦρη μάνα σου, σύρε καὶ σὺ νὰ δώσης
Τ' ἀνδρεία σου γεράματα, τὸ ἔργο σου κουφάρι
Καὶ πέσε ν' ἀποκοιμηθῇς. Θ' ἀναστήθῃ τὸ Σουλιώτη.

Ὁ μοναχὸς οὗτος, τοῦ ὁποίου ἐτόλμησα νὰ ὑμνήσω τὸν θά-
νατον, εἶναι τὸ τελευταῖον ὀλοκαύτωμα, τὸ ὅποτον αὐτοπροαιρέ-
τως προσφέρεται ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τῆς πατρίδος τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν
τελευτᾷ τὸ Σουλι. . . τὸ Σουλι ἀφημαγμένον ἤδη καὶ ἀγωνισθόν.

Ὅτε διὰ τῆς ἐπιμονῆς, καὶ πολλῶν μάλλον τῆς προδοσίας τοῦ
Πήλιου Γκούση καὶ τοῦ Κουτζονίκα, ὁ Μουχτάρ καὶ ὁ Βαλῆς,
οἱοὶ Ἀλῆ τοῦ Τεβελενλή, ἐπέτυχον πολλοὺς μὲν νὰ καταστρέ-
ψωσιν, ἄλλους δ' ἐκ τῶν Σουλιωτῶν ν' ἀπομακρύνωσι, μόνος ἀπέ-
μενεν ὁ ἱερομόναχος Σαμουὴλ, ἀκαμπτος εἰς τὴν ἀπόφασιν νὰ
ταφῇ μετὰ τῆς γλυκυτάτης αὐτοῦ πατρίδος.

Ἀνὴρ ἀδάμαστος, ἀκαταμάχητος, μέχρι μανίας ἐραστής τῶν
ἐλευθέρων βράχων του, ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων ἀφιερωμένος εἰς τὰ
θεῖα, θαυμασίως πῶς ἦγονεν ἐν ἑαυτῷ τὸν διπλοῦν χαρακτήρα
τοῦ πολεμιστοῦ καὶ τοῦ ἱερέως.

Ἦτο τὸ τελευταῖον νῆμα, ἀφ' οὗ ἐκρέματο τὸ τριστάθλιον Σουλι
κατὰ τὰς τελευταίας στιγμὰς τῆς ζωῆς του. Διὸ καὶ ἀνεκρήρυχθη
τότε ὁμοθυμαδὸν πολέμαρχος καὶ εἰς αὐτὸν μόνον διεπιστάθη
ἡ ἐσχάτη ὑπεράσπισις. Ἀπαυδῆσαντες πλέον οἱ λέοντες ἐκεῖνοι
ἡλπίζον ἴσως ἐπὶ τῇ πείρῃ τοῦ Σαμουὴλ ἤθελε βεβαίως τοὺς σώσῃ,
ὃν ἡ ἀνδρεία του δὲν ἤθελεν ἀρκέσῃ μόνῃ.

Εἰς τὴν αἱματηρὰν καὶ φονικωτάτην ἐξοδὸν τῶν Ἀλβανῶν εἰς
τὸ Κράσσο, ἀνεδείχθη ὁ Σαμουὴλ ἄγγελος θανάτου. Καὶ ὅτε
ἀποκρίθη τὸν ἐπὶ τῇ πόλει, τότε ἔθετε τὸ σῶμά του ὑπὸ τὸν
ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΑἰΘΥΠΡΙΟΥ

ἀνυπέρβλητον μεταξύ τοῦ σμήνους τῶν Ὀθωμανῶν καὶ τῶν ὀλίγων ἐπιβιωσάντων Σουλιωτῶν, δυνηθέντων οὕτω νὰ ὀπισθοχωρήσωσι καὶ διαφύγῃσι τὴν μάχαιραν καὶ τὰ μαρτύρια.

Ἀφ' οὗ τὰ ὀλίγα ἐκεῖνα ἐρείπια ἦσαν ἔξω κινδύνου, ὁ Σαμουὴλ μαχόμενος πάντοτε, μετὰ πέντε μόνον συνεταίρων ἐπρόσβατε καὶ ἐκλείσθη εἰς τὸ Κοῦγκι, πύργον κτισμένον ἐπὶ ἀποτόμου βράχου, ἀποθήκην πυρίτιδος καὶ ὅπλων. Τὸν πύργον τοῦτον, ἐν τὸς τοῦ ὁποίου ὑπῆρχε καὶ ἐκκλησία ἐπ' ὀνόματι τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς, ἡ πατρὶς παρέδωκεν εἰς τὰς ἱεράς αὐτοῦ χεῖρας καὶ ὁ μοναχὸς εἶχεν ὁμολογήσῃ τὸν ὄρκον τοῦ θανάτου ὅτι οὐδεμίᾳ οὐδέποτε ἀνθρωπίνῃ δυνάμει ἤθελε διάσῃ αὐτὸν νὰ τὸν ἐγκαταλείψῃ.

Περικυκλωμένοις πανταχόθεν ὑπέμεινεν ὁ Σαμουὴλ ὅσα ἀνθρωπίνῃ καρτερίᾳ ἠδύνατο νὰ ὑπομείνῃ. Τὰ πολεμοφόδια ἐφείροντο ἀφ' ὧρας εἰς ὧραν. Κεχημηκότες, τραυματισμένοι, οὐδὲ σαγόνᾳ ὕδατος εἶχον πλέον ἵνα ὀροσίωσι τὰ κατάξηρα καὶ φλογισμένα χεῖλη των. Ἡ στιγμή τῆς ἀγωνίας εἶχε φθάσῃ. . . Κλίνατε τὸ γόνυ καὶ τὰς κεφαλὰς, σεῖς οἱ πιστοὶ, δεόμενοι ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ἐκείνων!..

Τῇ δεκάτῃ ἐβδόμῃ Δεκεμβρίου τοῦ χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ τρίτου ἔτους, ἡμέρᾳ προσευχῆς καὶ νηστείας εἰς τὸ νέον Ἑλληνικὸν μαρτυρολόγιον, ὁ ἱερομόναχος Σαμουὴλ μετὰ τῆς ἀγίας αὐτοῦ Πεντάδος ἀνίπτανται πρὸς τὸν οὐρανὸν ἐπὶ πτερύγων πυρὸς καὶ στεφανοῦνται ὑπὸ τοῦ Ὑψίστου ὡς μάρτυρες θανόντες ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος.

Κωνσταντῖνος ὁ Παλαιολόγος, τελευταῖος ἡμῶν αὐτοκράτωρ, καὶ Σαμουὴλ ὁ ἱερομόναχος, τελευταῖος τῶν Σουλιωτῶν πολέμαρχος. Ὁ πρῶτος, ἀρχηγὸς καὶ κεφαλὴ ἡρωτηρία.

σμένης αὐτοκρατορίας, γενναίως κατηνάλωσε τὸν διὸν μαχόμενος ὑπὲρ τοῦ γέμματος τοῦ. Ἀνατολὴ καὶ Δύσις ἦσαν μάρτυρες τῆς μονομαχίας, εἰς ἣν Μωάμεθ ὁ δεῦτερος τὸν εἶχε προκαλέσῃ. Περίον τῆς μάχης ἦτο τὸ Βυζάντιον. Τὸ Βυζάντιον!.. ἡ ἄνω Ἱερουσαλὴμ, ἡ γῆ τῆς ἐπαγγελίας, ὁ ἀπόκρυφος παλμός τῆς καρδίας μας. Ποία ἑλληνικὴ ψυχὴ δὲν ἤθελεν ἐξαφθῇ εἰς τὴν συμπλοκὴν ἐκείνην;

Ὁ δεῦτερος, ἀγέρωχος, ἄκαμπτος, πτωχὸς δημοκράτης, μόνος μετὰ τοῦ Θεοῦ τοῦ καὶ τοῦ ὑπὲρ πατρίδος ἔρωτός του, μακρὰν τοῦ κόσμου, ἐπὶ ἀποτόμου βράχου, μὴ μεριμνῶν περὶ μελλούσης δόξης, αὐτόχειρ καταστρέφεται καὶ οὐδὲ τὸ πτώμα ἀφίνει εἰς χεῖρας τῶν ἀπίστων.

Ὁ θάνατος τοῦ αὐτοκράτορος ἐξέπληξε τὴν οἰκουμένην· ἡ θυσία ἐνὸς καλογήρου ἔμεινε θαμμένη εἰς τὸ σκότος τοῦ παρελθόντος. Ὁ πολυτελὴς μανδύας ἀπέκρυψε διὰ τῆς λάμπειώς του τὸ εὐτελὲς καὶ πενιχρὸν ῥάτον. Παράνομος θαθμολογία, ἥτις δὲν ἔπρεπε νὰ ἐκτείνεται καὶ πέραν τοῦ μνήματος!

Δόξα καὶ τιμὴ τῷ Κωνσταντίνῳ! Ἀλλ' ἀποδοθήτω καὶ εἰς τὸν πτωχὸν Σαμουὴλ, τὸν δημοκράτην πολέμαρχον, ἡ λατρεία, τὴν ὅποιαν ἀπὸ τοσοῦτων χρόνων ὀφείλομεν πρὸς αὐτόν.

Ο ΣΑΜΟΥΗΛ.

Καλόγερε, τί καρτερείς κλεισμένος μὲς τὸ Κοῦγκι;
 Πέντε νομάτοι σώμειναν κ' ἐκεῖνοι λαβωμένοι,
 Κ' εἶναι χιλιάδες οἱ ἐχθροὶ ποῦ σ' ἔχουνε ζωσμένον.
 Ἐλα νὰ δώσης τὰ κλειδιά, πέσε νὰ προσκυνήσης,
 Κι' ἀφέντης ὁ Βελήπασας δεσπότη θὰ σέ κάμῃ.

Ἐτζι ψηλὰ ἀπὸ τὸ βουνὸ φωνάζει ὁ Πῆλιο Γκούσης.
 Κλεισμένος μὲς τὴν ἐκκλησὰ θρίσκετ' ὁ Σαμουήλης,
 Κι' ἀγέρας πέρνῃ τὴ φωνὴ τοῦ Πῆλιου τοῦ προδότη.

Χωρὶς ψαλμοὺς καὶ θυμιατὰ χωρὶς φωτωχυσία,
 Γονατισμένοι, σκυθρωποὶ, μπρὸς τὴν ὠραία Πύλη,
 Πέντε Σουλιώταις στέκονται μὲ τὸ κεφάλι κάτω·
 Βουβοὶ, δὲν ἀνασαίνουνε καὶ βλέπεις κάπου κάπου
 Ὅπου ἓνα χέρι σκόνεται καὶ κάνει τὸ σταυρὸ του.
 Ἀκίνητα στὸ μάρμαρο σέρνονται τὰ σπαθιά τους,
 Σπαθιά ποῦ τόσο ἐδούλεψαν γιὰ τὸ γλυκό τους Σοῦλι!

Δὲ φαίνεται ὁ καλόγερος· μόνος τοῦ σ' ἅγιο Βῆμα
 Προσεύχετο κ' ἐτοίμαζε τὴ μυστικὴ θυσία.

Σφιχτὰ, σφιχτὰ στὰ χέρια τοῦ ἐβάστα τὸ ποτήρι
 Καὶ μύρια λόγι' ἀπόκρυφα ἔλεγε τοῦ Θεοῦ του.
 Τὰ μάτια κατακόκκινα ἀπ' ταῖς πολλαῖς ἀγρύπναις,
 Ἐκύτταζαν ἀκίνητα τὸ Σῶμα καὶ τὸ Αἷμα.
 Τί θάλασσα ποῦ κύματα ἔχει κρυφαῖς ἐλπίδες! . . .
 Σιγατὲ θρόντοι τουφεκιῶν, πᾶψτε φωναῖς πολέμου,
 Κι' ὁ Σαμουήλ τὴν ὕστερη τὴν Κοινωνιὰ θὰ πάρῃ.

Κ' ἐκεῖ ποῦ κύτταζ' ὁ παπᾶς τὴ Σάρκα τοῦ Θεοῦ του,
 Ἐκύλισ' ἀπ' τὰ μάτια τοῦ σοῦ ποτηριοῦ τὰ σπλάγχνα
 Σὰν τὴ δροσοῦλα διάφανο κρυφὰ κρυφὰ ἓνα δάκρυ.
 -Θεέ μου καὶ πατέρα μου, θαμμένος ἐδῶ μέσα
 Ἐδίψασα. Χωρὶς νερὸ ἡ θεία κοινωνιὰ σου (α)
 Θὰ ἔμειν' ἀτελείωτη. Δέξου, γλυκέ μου Πλάστη,
 Αὐτὸ τὸ μαῦρο δάκρυ μου, μὴ τὸ καταφρονέσης.
 Ἀμόλυντο καὶ καθαρό, βγαίν' ἀπ' τὰ φυλλοκαρδιά·
 Δέξου το, Πλάστη, δέξου το, ἄλλο νερὸ δὲν ἔχω.

Ἦτανε ἥλιος κ' ἔλαμψε τὸ ἱερὸ τὸ σκεῦος.
 Τὸ αἷμα ἐξεστάθηκε, ἄχνισε ζωντανεύει.

(α) Οὐδεὶς ἀννοεῖ ὅτι τὸ ζεῖον ὕδωρ εἶναι στοιχείον ἀπαραίτη-
 ῶν τῆς λειτουργίας τοῦ ἁγίου μυστηρίου.
 ΛΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
 ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΘΕΟΥΡΙΟΥ

Ἀναγαλλιάζει ὁ Σαμουὴλ ποῦ εἶδε τὴ Θεία Χάρι
Καὶ τρέμοντας ἀγκάλιασε τὸ Θεϊκὸ Ποτῆρι
Καὶ τῶσφιξε στὰ χεῖλη του κι' ἄκουσε ποῦ χτυποῦσε,
Σὰν νάτανε λαχταριστὴ καρδιά, ζωὴ γιομάτη.

Ἀνοίγῃ ἡ Πύλη τοῦ ἱεροῦ, σκύφτουν τὰ παλληκάρια·
Τὰνδρειωμένα μέτωπα τὸ μάρμαρο χτυπᾶνε.
Καὶ καρτεροῦν ἀκίνητα τοῦ γέροντα τὰ λόγια.

Ἐπρόβαλ' ὁ καλόγερος. Τὸ πρόσωπό του φέγγει
Σὰ χιονισμένη κορυφὴ στοῦ φεγγαριοῦ τὴ λάμψη.
Στὰ λαβωμένα χέρια του βαστοῦς' ἓνα θαρέλι
Πῶχλειε μέσα θάνατο, φωτιά κι' ἀπελπισία.

Ἐκεῖνο μόνο τῶμενε, ἐκεῖνο μόνο φθάνει.

Ἐμπρὸς εἴνῃ Πύλῃ τοῦ ἱεροῦ μονάχος του τὸ ζένει
Καὶ τρεῖς φοραῖς τὸ ὑλόγησε καὶ τρεῖς φοραῖς τὸ ὑχέται
Σὰν νάταν Ἁγία Τράπεζα, σὰ νάταν Ἀρτοφόρι.

Ἐπίθωσε ὁ καλόγερος ἐπάνω τὸ ποτῆρι,
Καὶ σιωπηλὸς κι' ἀτάραχος ἀναψε θειαφοκέρι.

Τὰ γόνατά του ἐχτύπησαν ὀρμητικὰ τὴν πλάχα,
Ἐσῆκωσε τὰ χέρια του, τὸ πρόσωπό του ἀνάπτει,
Κι' οἱ πέντε τὸν ἐκύτταζαν βουβοὶ μέσα στὰ μάτια.

Ἡ δέησις.

Πατέρα μου, σ' ἐδοῦλεψα
Πιστὰ σαράντα χρόνια,
Καὶ τώρα στὰ γεράματα
Μοῦ δίνεις κατηφρόνια!
Τὸ θέλημά σου ἄς γενῇ!
Λυπήσου μας, σπλαγχνίσου
Καὶ πᾶψε τὴν ὀργή σου.

Σ' ἐσένα, σὰν ὠρφάνεψα,
Ἐδωκα τὴν ψυχὴ μου,
Τὸ Σοῦλι μου τ' ἀγκάλιασα
Στὸ κόσμο γιὰ παιδί μου ...
Τώρα τὸ Σοῦλι τῶχασα ...
Ἡλθ' ἡ στερνὴ μου μέρα,
Θάλθω σ' ἐσὲ πατέρα.

Μέτρησε πόσοι ἐμείναμε!
Οἱ ἄλλοι πεθαμμένοι
Μὲς τὰ λαγκάδια σέρνονται
Νεκροὶ καὶ λαβωμένοι!

Ἄκου, ἀμοιρολόγητα

Σέπονται τὰ κουφάρια
Στοῦ λόγκου τὰ χορτάρια.

Ὅρνια καὶ λύκοι ἐχόρτασαν
Τὰ μαῦρα κρέατά μας.
Συχῶρε σε, συχῶρε σε,
Πλάστη, τὰ κρίματά μας!
Καὶ τώρα ποῦ θὰ νάλθωμε
Κ' ἡμεῖς στὴν ἀγκαλιά σου,
Δέξου μας σὰν παιδιά σου.

Καὶ κύτταξε τὰ χέρια μας
Τώρα σ' ἐσέ σκωμένα,
Πῶς εἶν' ἀπὸ τὸ ἄπιστο
Τὸ αἷμα λαιρωμένα,
Κ' εὐχαριστήσου, Πλάστη μου,
Καὶ πὲς-Εὐλογημένοι
Πιστοὶ μου ἀνδρειωμένοι -

Τώρα τὸ Σοῦλι ἀπέθανε·
Δὲν ἔμειν' ἓνα χέρι
Ποῦ νὰ μπόρῃ στὰ δάχτυλά του
Νὰ σφιξῇ τὸ μαχαίρι·

Πατέρα παντοδύναμε,
Γενοῦ σ' ἐμᾶς πατρίδα,
Ἄλλη δὲν ἔχω ἐλπίδα.

Ἐκεῖ ψηλὰ στὸ θρόνο σου
Στὴν τόση βασιλεία,
Δώσε σ' ἐμᾶς τοὺς δύστυχους
Μικρὴ μιὰ κατοικίᾳ,
Νὰ μοιάξῃ μὲ τὸ Σοῦλί μας,
Καὶ δώσέ μου ἓνα βράχο
Κ' ἐκεῖ τὸ Κοῦγχι νάχω.

Χῶμα στὸ Σοῦλι ἐλεύθερο
Γιὰ νὰ ταφῶ δὲ μένει·
Ἐλέησόν με, πλάστη μου,
Συχῶρε σε νὰ γένη
Τὸ Κοῦγχι μου, ἡ ἐκκλησιά,
Τὸ ἱερό σου Βῆμα,
Τοῦ Σαμουήλ τὸ μνημα.

Ἐδῶ ποδάρι ἄπιστα,
Ποτέ δὲ θὰ τολμήσῃ,
Ποτέ. . . τὸ εἶπα, τ' ὥρμισα,
Τὸ Κοῦγκι νὰ πατήσῃ.
Μαζί μου πέρνω τὰ κλειδιά,
Πλάστη μου δὲν τάφινω,
Οὔτε σ' ἐσὲ τὰ δίνω.

Ἐκεῖ ψηλὰ στὸν οὐρανὸ
Νὰ τὰ φορῇ στὴ μέση
Ὁ Σαμουήλ ὁ δουλὸς σου
Θὰ σὲ παρακαλέσῃ.
Πατέρα μου, μὴ πειραχθῆς,
Κάμε μου αὐτὴ τὴ χάρι
Ἄλλος νὰ μὴ τὰ πάρῃ.

Καὶ τώρα, τώρα πᾶκουσες
Τὸν πόνο, τὸν καῦμό μας,
Δέξου μας καὶ θ' ἀφίσωμε
Τὸ Σοῦλι τὸ γλυκὸ μας.
Τὸ Σοῦλι, ἄχ! πῶς τῶγασα!
Ψυχὴ μου μὴ δακρῦσῃ.
Εἰν' ὥρα νὰ τάφῃς.

Κι ἂν ὄνοντας τὰ χέριά του τοὺς πέντε του συντρόφους

—Θεέ μου πολυέλεε!
Τώρα ποῦ θὰ ν' ἀφήσω
Τὸν κόσμον, καὶ στὸν ἴσκιό σου
Θάλλθ' ὁ φτωχὸς νὰ ζήσω,
Μιὰ χάρι θέλω, πλάστη μου·
Τὰ πέντε τὰ παιδιὰ μου
Νὰ τάχω συντροφιά μου.

Τὰνάθρεψα στὸν κόρφο μου·
Γιὰ ἰδέ τα τὰ καῦμένα,
Ἄλλονε δὲν ἀγάπησαν
Παρὰ ἐσὲ κ' ἐμένα.
Παιδιὰ μου, μὴ δειλιάζετε,
Νᾶχετε τὴν εὐχὴ μου. . .
Θὰ ζήσετε μαζί μου.

Σταλαματιὰ, σταλαματιὰ τὰ δάκρυά τους πέφτουν
Κ' ἡ πλάκα ποῦ τὰ δέχεται ραγίζεται καὶ τρίζει.

Παράπονο τοὺς ἐπίασεν, ὄχι θανάτου φόβος,
Καὶ τῶν ἁγίων ὁ Σαμουήλ, εἰς τῶνα τοῦ τῶ χέρι.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

Τὸ ἱερὸ Ποτῆρι του καὶ σάλλο τῇ λαβίδα,
Ἄρχηνισε τὴν Κοινωνιὰ τοῦ πλάστη νὰ μεράζῃ.
Ὁ πρῶτος ἐμετάλαβε, μεταλαβαίνει κι' ἄλλος,
Τὴν ἔδωσε στὸν τρίτον κι' ὁ τέταρτος τὴν πέρνει
Καὶ φθάνει ὡς τὸν ὕστερο καὶ τοῦ τήνε προσφέρει.
Κ' ἐκεῖ ποῦ ἔψαλλ' ὁ παπᾶς μετ' τὴ γλυκειὰ φωνή του

«Τοῦ δείπνου σου τοῦ μυστικοῦ
»Σήμερον υἱὲ Θεοῦ» ...

Φωναῖς ἀκούονται, χτυπιαίς, ἀλλαλαγμὸς, ἀντάρα.
Πλακώσανε οἱ ἄπιστοι, καλόγερε τί κάνεις; ...
Ἐσήκωσε τὰ μάτια του ὁ Σαμουὴλ στὸν κρότο
Καὶ στάζ' ἀπ' τῇ λαβίδα του ἐπάνω στὸ θαρέλι.
Μιά φλογερὴ σαλαματιὰ ἀπ' τοῦ Θεοῦ τὸ γαῖμα. . .
Ἀστροπελέκια ἐπέσανε, θροντάει ὁ κόσμος ὅλος
Λάμπει σ' ἀγνέφ' ἡ ἐκκλησιὰ, λάμπει τὸ μαῦρο Κοῦγκι.
Τὶ φοβερὴ κεροδοσὰ πῶλαβε στὴ θανή του
Τὸ Σοῦλι τὸ κακότυχο, καὶ τί καπνὸ, λιθάνι! . .

Ἀνέβαινε στὸν οὐρανὸ καὶ τοῦ παπᾶ τοῦ ράσο
Κι' ἀπλώθηκε, κι' ἀπλώθηκε σὰν προικὴ μαυροῦλα,

Σὰ σύγνεφο κατὰμαυρο κ' ἐθόλωσε τὸν ἥλιο.
Κ' ἐν ᾧ τ' ἀνέβαζ' ὁ καπνός, κ' ἐν ᾧ τὸ συνεπέρνει,
Τὸ ράσο πάντ' ἀρμένιζε κ' ἐδιάβαινε σὰ Χάρος,
Κ' ἐκεῖθεν ὅπου διάβηκε ὁ φλογερός του ἴσκιος,
Σὰν νᾶταν μυστικὴ φωτιὰ ἐρόγγισε τὸ λόγχο.
Καὶ μετὰ τὰς πρώταις ἀσφαφαῖς καὶ μετὰ πρωτοβρόγια
Χλωρὸ χορτάρι φύτρωσε, δάφναις, ἐλθαῖς μυρτούλαις
Ἑλπίδες, νίκαις καὶ σφαγαῖς, χαραῖς κ' ἐλευθερία.

ΤΟ ΨΥΧΟΣΑΒΒΑΤΟ.

Εἰς τὸν βαρὺν τὸν ἴσχιό σου, μαῦρό μου κυπαρίσσι
 Ἀπόψε τὰ μεσάνυχτα θὰ νάλλῃ νὰ καθίσῃ,
 Ἕνας πατέρας πᾶχασεν ὡμορφὴ θυγατέρα.
 Τήνε γυρεύει ἐδῶ κ' ἐκεῖ, τὴ νύχτα τὴν ἡμέρα
 Καὶ δέντῃ θρίσκει ὁ δύστυχος. Ὅσους ῥωτᾷ τοῦλένε
 Πῶς δὲν τὴν εἶδαν νὰ διαβῇ καὶ τὸν θωροῦν καὶ κλαῖνε.

Ἐπῆγε στὴν τριανταφυλιά
 Ἐφῆς μὲ τὸ φεγγάρι.
 Τῆς λέει, ἡ φιλενάδα σου
 Μὴν ἔλθ' ἐδῶ νὰ πάρῃ
 Τὰ ῥόδα σου νὰ στολισθῇ
 Στὴν ἐκκλησιὰ νὰ πάῃ; ...
 Κ' ἐκείνη τ' ἀπαντάει·

—Κάθε πρωτὴ τὴν ἐβλέπω
 Ὡμορφὴ σὰν ἐμένα·

Μοῦ ἐμέτρας τὰ ῥόδα μου
 Κι' ἂν ἔλειπε κανένα,
 Μ' ἐμάλλονε καὶ μῶλεγε
 Πῶς θὰ μὲ παραιτήσῃ
 Καὶ δὲ θὰ μ' ἀγαπήσῃ.

Κ' ἐν ᾧ μ' ἐμάλλον' ἔκοβε
 Τ' ἄνθη μου τὰ δροσάτα
 Κ' ἐστόλιζε τὰ στήθια τῆς
 Τ' ἄσπρα τὰ μυρωδάτα
 Ἐκείνη μῶδιν' ὡμορφιά,
 Ἐγὼ τὴν ἐντροπή μου,
 Λὲς κ' ἦταν ἀδελφή μου.

Πές μου, Πατέρα, πές μοῦ το
 Μὴν εἶναι κακιωμένη
 Καὶ σ' ἔστειλε γιὰ νὰ μοῦ πῆς
 Πῶς τώρα κατεβαίνει·
 Τρεῖς μέραις τήνε καρτερῶ
 Μὲ τὸ φιλὶ στὸ στόμα

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ ~~Καὶ~~ δὲν τὴ βλέπω ἀκόμα. —
 ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
 ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΘΕΟΥΡΙΟΥ

Πάει στο νυχτολούλουδο,
Τό βλέπει μαραμμένο:
-Γιατί λουλουδί μου εἶς' ἀχνό
Καὶ παραπονεμένο·
Δὲν σῶφερ' ἡ Μαρία σου
Νεράκι ἀπὸ τῆ θρύση
Ἐφές νὰ σὲ ποτίσῃ;...

-Τὴ νύχτα, τὰ μεσάνυχτα
Ἐκεῖ ποῦ καρτεροῦσα
Νάλθῃ ἡ Μαρία νὰ μ' εὕρῃ
Κ' ἔστεκα κι' ἀγρυπνοῦσα,
Μέσα στὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ
Μοῦ φάνη πῶς τὴν εἶδα
Πῶφευγα σὰν ἀχτίδα.

Κ' ἐνῶ κρυφομιλοῦσανε, ἀκούστηκε ἀπὸ πέρα
Φωνὴ ποῦ μοιρολόγιαε κ' ἔλεγε στὸν πατέρα.

Τὴν ἐπεράσαν τέσσαροι
Μὲς τάνθη ξαπλωμένη
Ποιὸ μάτι δὲν τὴν ἐκρίψε
Ἐκεῖθε ποῦ διαβαίνει!

Ἐμπρὸς ἐπήγαιν' ὁ σταυρὸς
Ὅπισω του οἱ παπάδες,
Λιβάνια καὶ λαμπάδες.

Τὴν εἶδα, δύστυχε, κ' ἐγὼ
Τὴν εἶδα τὴ Μαρία
Δίπλα στὸ ξυλοκρέββατο.
Δὲν πᾶς στὴν ἐκκλησία
Νὰ θρῆς τὸ νεκρολίθανο
Ὅπου καπνίζει ἀχόμα
Στοῦ τάφου τῆς τὸ χῶμα;

Σύρε, πατέρα, νὰ τὴ ἰδῇς.
Ἀπόψ' οἱ πεθαμμένοι,
Μεγάλην ἔχουνε γιορτὴ,
Καὶ βγαίνουν στολισμένοι
Σὰν νιόγυφοι ἀπ' τὰ μνήματα
Μὲ τᾶσπρα σάβανά τους
Νὰ φαῖν τὰ κόλυβά τους.

Σὰν ἔλθουν τὰ μεσάνυχτα
Τῶνίθι σὰν λαλήση
Ὁ παπὰς καὶ κλάψῃ μοναχὸς.

Σιμά στο κυπαρίσσι.

Σήμερο ψυχασάββατο

Θαλθῇ στήν ἀγκαλιά σου

Νά πάρῃ τὰ φιλιὰ σου.

Ἐπῆγε κ' ἐκαρτέρεσε

Πίσ' ἀπὸ τάχιο Βῆμα.

Ἦλθανε τὰ μεσάνυχτα...

Ἐσείστηκε τὸ μνήμα.

Βγαίν' ἡ Μαρία δόλολευκη,

Κ' ἐκεῖ ποῦ τὸν ἐφίλει

Ἀνάμεσα στὰ χεῖλη,

-Πατέρα μου, τοῦ λέει, γλυκέ,

Γιὰ ἰδὲς πῶς εἶμαι κρύα!

Ἄν ᾔν' ἀλήθεια π' ἀγαπᾷς

Τῇ μαύρῃ τῇ Μαρία,

Ἐλα μ' ἐμὲ στὸν τάφο μου,

Σκιάζομαι τὸ σκοτάδι

Μονάχη μου στὸν ἄδη.

Τὸ σάβανό μου εἶναι πλατὺ.

Γιὰ ἰδὲς το... μᾶς σκεπάζει!

Ἐλὰ νὰ πᾶμε... κύπταξε,

Σχεδὸν γλυκοχαράζει...

Τρέμω... κρυόνω... πάρε με...

Εἶμαι μικρὴ ἡ καυμένη

Νὰ μείν' ὠρφανεμένη.

Ἀγάλια... ἀγάλια... ἀκλούθαμε·

Πατέρα, μὴ βαρέσης...

Εἶναι τὰ μνήματ' ἀνοιχτὰ

Βάστα με μὴ μοῦ πέσης.

Θυμᾶσαι πῶς μ' ἐχάιδευσες

Καὶ πῶς μοῦ τραγουδοῦσες

Ὅταν μ' ἀποκοιμοῦσες;

Πατέρα μου, πατεῖς βαρὺά...

Πιάσου ἀπ' τὸ σάβανό μου...

Τραβήξου ὀλίγο... ἐσκόνταψες

Ἐπάνω στὸ σταυρό μου...

Ἐφθάσαμε... καρτέρε σε

Νὰ κατεβῶ νὰ στρώσω,

Σεγτόνι νὰ σ' ἀπλώσω.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΛΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

Δός μου τὸ χέρι σου . . . Ἐλα 'δῶ . . .

Πατέρα μου ἀχνίζεις ! . . .

Τὰ μάτια σου θολόνουνε . . .

Γιατί νὰ μὲ φοβίζης ;

Πάμε στὸ κρεββατάκι μου

Νὰ σὲ γεροκομήσω,

Δὲ θέλω νὰ σ' ἀφήσω.

Γιὰ ἰδὲς κρεββάτι ὤμορφο ! . . .

Ἐπὴρ' ἀπ' τὰ μαλλιά μου

Τὰ ρόδα ποῦ μοῦ βάλανε

Ἀπ' τὴν τρανταφυλιά μου.

Τὰ μᾶδησα, τὰ σκόρπισα

Ἐπάνω στὸ σεντόνι,

Ποῦ εἶν' ἄσπρο σὰν τὸ χιόνι.

Πατέρα μου τί καρτερεῖς ;

Τί στέκεσαι στὴν ἄκρη ; . . .

Πατέρα μου, δὲν μ' ἀγαπᾷς ! . . .

Σφόγγισ' αὐτὸ τὸ δάκρυ . . .

Ἄλλοι θὰ κλάφουνε γιὰ μᾶς . . .

Κ' ἐμεῖς δὲν τοὺς ἀκούμε.

Ἐλα νὰ κοιμηθοῦμε.

- Κ' ἡ μάνα σου Μαρία μου

Κ' ἡ μάνα σου ἡ καὺμένη !

Χωρὶς ἐμὲ, χωρὶς ἐσέ

Ἡ δύστυχη ποῦ μένει ; . . .

Μὴν κλαῖς παιδί μου . . . γλήγορα

Φεύγει, πετᾷ ἡ ζωὴ μου . . .

Σύρε μὲ τὴν εὐχὴ μου.

Μαρία μου ἓνα φίλι

Ἐνα φιλάκι ἀκόμα . . .

Μοσχοβολάει, ψυχούλα μου,

Τὰθῶ σου τὸ στόμα . . .

Καρτέρεσε Μαρία μου

Ἄφες με νὰ χορτάσω,

Σὲ λίγο θὰ σὲ χάσω.

Κ' ἐκεῖ ὁποῦ τὴν ἔσφιγγε, κ' ἐκεῖ ποῦ τὴν ἐφίλει

Τὴν ἔχασ' ἀπ' τὸν κόρφο του, τῶφυγε ἀπὸ τὰ χεῖλη.

Λαλεῖ τῶρνίθι τῆς αὐγῆς καὶ θαμποφέγγ' ἡ μέρα,

Κλαῖψτε τὴν νειὰ τὴν ὤμορφη κλαῖψτε καὶ τὸν πατέρα

Ἀθηρὰ καὶ ἀειθαλὲς διατηρεῖται πάντοτε ἡ μνήμη τοῦ Κατσαντώνη, πᾶμπολλοὶ δὲ τῶν ἐπιβωσάντων αὐτοῦ ὀμηλικῶν ἐνθυμοῦνται ἀκόμη τὴν ἀνέκφραστον τόλμην τοῦ προσώπου του, τὴν εὐκαμψίαν τῶν μελῶν του καὶ τὴν ἀπαρδειγματίστον ὠκυτητά του. Ἀπίστευτα καὶ πολυεσθὶ εἶναι τὰ τολμήματα τοῦ Κλέφτου τούτου κατὰ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ, ὅστις ἔβλεπε πάντοτε καὶ πανταχοῦ ὡς φάσμα ἐνώπιόν του τὸν ἀτρόμητον ἀθλητὴν.

Ὁ Βελῆ Γκέκας Ἀλβανὸς ὑπὸ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Σατράπου, ἐπίφοβος εἰς πάντας, τολμητίας καὶ αἰμοδόρος, εἶχεν ἀποκλειστικῶς ἀφιερῶθαι εἰς τὴν καταδρομὴν τοῦ ἀκαταμάχητου Κατσαντώνη. Ἀλλὰ καὶ οὗτος δὲν διέφυγε τὸν θάνατον φονευθεὶς ὑπὸ τοῦ ἥρωός μας εἰς τὴν ἐν Κρούα Βρῶση ἀειμνήστον συμπλοκῇ.

Δύο δημοτικὰ ἄσματα ἀφιερῶθησαν εἰς τὸ ἀνδραγάθημα τοῦτο παρὰ τοῦ ἀνωνύμου καὶ μεγάλου ποιητοῦ ἡμῶν, τοῦ λαοῦ. Ἀλλ' οὔτε ἤκουσα οὔτ' ἀνέγνωσα ἕτερον, ἔνθα βὰ ἐξυμνῆται ἄλλος τις τῶν τοσούτων τοῦ ἥρωος ἄθλων.

Πολλάκις τὸ πλῆθος τῶν ἔχθρῶν τὸν ἠνάγκαζε νὰ εἰσέρχεται εἰς Λευκάδα ὡς εἰς ἄστυον, καὶ πολλοὶ τῶν φίλων μου ἐνθυμοῦνται αὐτὸν ἀκόμη καθήμενον ἐπὶ τῆς χλόης, ἔχοντα εἰς τὸ πλευρόν του τὸν πελώριον Λεπενιώτην καὶ περιστοιχίζομενον ὑπὸ τῶν συνεταίρων αὐτοῦ λύκων καὶ τίγρεων. Ταῦτα οὗτοι ἦσαν πολυτελέστατα· μαῦρὴ ἐκ τῆς πολυχρονίου τροφῆς ἡ φουστανέλλα, πανταχοῦ τοῦ σώματός του ἔλαμπεν ὁ χρυσοῦς καὶ ὁ ἀργύρος. Ἀναστήκα-

τος μετρίου, τὸ ὄμμα τοῦ ἦτο κεραυνός. Μέλαι, μακρὸς καὶ δαυός· ὁ μύσταξ, ὀφρὺς νεφελώδεις, γλυκεῖα καὶ ἀρμονικωτάτῃ ἡ φωνή του.

Ἀλλὰ πῶς νὰ μὴ διαμνημονεύσῃ τις ὅτε κατὰ τὸ 1805 καὶ 1806 συνήλθον εἰς Λευκάδα ἅπαντες οἱ διασημότεροι ἀρματωλοὶ τῆς Αἰτωλίας, τῆς Ἠπείρου καὶ τῆς Θεσσαλίας ὑπακούοντες εἰς τὴν φωνὴν ἐκείνου, οὕτως ἐν τῇ καρδίᾳ ἐνεφύλωνεν ἔκτοτε ἡ ἰδέα τῆς Ἑλληνικῆς ἀνεγέρσεως καὶ ὅστις ἀπῆλυσεν εἴκοσι πέντε περίπου ἔτη μετὰ ταῦτα ἐντὸς ναοῦ ὀρθοδόξου ἐν Ναυπλίῳ βραβεῖον τῆς πρὸς τὸ ἔθνος ἀγάπης του, μάχαρχον καὶ μολυβδον;

Τότε οἱ λεοντοκάρδιοι ἐκείνοι ἀνεγνώρῃσαν ὁμοθυμαδὸν τὴν ὑπεροχὴν τοῦ Κατσαντώνη ἀνακηρύξαντες αὐτὸν πολεμάρχον καὶ παντός ἀνδρείου ἀνδρειότερον. Ὁργανίζετο βεβαίως τότε καὶ ὑπεθάλπετο ὑπ' ἐξόχων ἀνδρῶν κίνημά τι κατὰ τοῦ Ἀλῆ, ὅστις ἐν Πρεβέξῃ ὡς περ ἔλλοχῶν, παρεφύλαττε καὶ κατεσκόπευε πάντα τῶν ἀρματωλῶν τὰ κινήματα. Ἀλλ' ὁ Κατσαντώνης, ὅστις δὲν εἶχε μάθει ποτὲ ν' ἀριθμῇ τοὺς ἐχθρούς του, ὤμνουν ἐπὶ τῆς σπάθης του ὅτι μὲ μόνα τὰ παλληκάρια του ἤθελε σὺρῃ αἰχμαλώτους εἰς Λευκάδα τὰς χιλιάδας τῶν Ἀλβανῶν, τὰς ὁποίας ὁ Βιζιρὸς ἐντρομος ἐπεσώρευεν ἐν Ἀμβρακίᾳ.

Δυστυχῶς κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας προσεβλήθη ὁ γενναῖος ὑπὸ τῆς φλογιάδος καὶ ἡσθένησε βαρέως. Μόλις εἶχε συνέλθει ὀλίγον, μὴ θυνάμενος νὰ ὑπομείνῃ πλέον τὴν ἀδράνειαν, εἰς τὴν ὅποιαν τὸν κατεδίκαζεν ἡ ἀσθένεια, λάθρα ἀνεχώρησε μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Γεωργίου τοῦ ἐπονομαζομένου Χασώτου εἰς Ἀγρὰφα, βέβαιος νὰ ἀναλάβῃ τὴν προτέραν ῥώμην ἅμα μετὰ ἀναπνεύσει τὸν ἐλεύθερον καὶ καθαρὸν ἀέρα τῶν φιλότατων αὐτοῦ ὀρέων. Δι-

ΙΔΙΟΚΑΤΑΝΤΩΝΗΣ
ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΤΕΙΟ ΑΙΘΟΥΣΙΟΥ

Ἀρματωλοὶ καὶ μοναχοί, ἐλευθερία καὶ θρησκευτικὸν αἶσθημα,
ἐχθροὶ τῶν τυράννων καὶ λειτουργοὶ τῆς Θεότητος πρότερον καὶ
διαρκούς τῆς Ἑλληνικῆς γιγαντομαχίας ἀπαντῶνται ἀμοιβαίως
χειραγωγούμενοι, ἐνθαβρυνόμενοι, βοηθούμενοι.

Ἀλλ' ὁ Κατζαντώνης, ὅστις ἐγνώριζεν ὅτι τὸ πονηρὸν ὄμμα
τοῦ ἀδιαλλάκτου ἐχθροῦ του εἰσέδωε πανταχοῦ, φοβούμενος ὥστε
προδοσίαν τινὰ, ἀσθενὴς ἔτι καὶ πυρέσσων παρήτησε τὸ ἄσυλόν
του καὶ κατέφυγε μετὰ τοῦ Γεωργίου εἰς τὴν σπήλαιον ἀπόκρυφον
καὶ ἀγνωστον τοῖς πᾶσιν. Εἰς μόνος ἱερεὺς (αἰσχύνομαι ἀναμ-
νήσκειν τὸ κακούργημά του!) εἰσῆρχετο εἰς τὸ καταφύγιον ἐ-
κεῖνο προμηθεύων αὐτοὺς τὰ πρὸς τὸ ζῆν, καὶ οὗτος ἐπρόδωκε
τοὺς δύο ἀδελφούς.

Ἐξήκοντα Ἀλβανοί, ἔχοντες ἐπὶ κεφαλῇ τὸν Ἰουσοῦν Ἀρά-
πην, αἵφνης περιεκύκλωσαν τὸ σπήλαιον, οὔτε ἤθελον ἀρκέσειν ἂν
ὁ Κατζαντώνης δὲν ἡσθένει βαρέως. Εἰς τὴν δεινὴν αὐτῶν θέσιν
ὁ Γεώργιος ἤρπασεν ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτοῦ τὸν ἀδελφόν καὶ ἐξήλθε
τοῦ σπηλαίου φονεύων καὶ τραυματίζων ἀνιέως τοὺς πρώτους
Ἀλβανούς, τοὺς ὁποίους ἀπήντησεν. Ἐδραμε πρὸς τὸ ὄρος φέ-
ρων πάντοτε τὸ ἱερὸν ἐκεῖνο φορτίον καὶ μαχόμενος καὶ ὀπισθο-
χωρῶν ἐφόνευσεν καὶ ἄλλους τῶν ἐχθρῶν, μέχρις οὗ ἀσθμαίνων
καὶ πληγωμένος ἤχημαλωτίσθη μὴ θελήσας νὰ σωθῇ παραίτων
τὸν γλυκύτατον αὐτοῦ ἀδελφόν. Αἰωνία αὐτῶν ἡ μνήμη! — (α)

(α) Εἰς τὸ τέλος τοῦ βιβλιαρίου τούτου θέλω δημοσιεῖσαι ἐπί-
σημόν τι καὶ περὶ ἄλλων ἐγγράφων τοῦ Κόμητος Ἰωάννου Καπο-
διστρίου ἀναφερομένων εἰς τοὺς ἐν Λευκάδῃ παρεπιδημοῦντας τότε
ἀρματωλοὺς. Ἐπίσης δὲ θέλω δημοσιεῖσαι τὰ ὀνόματα τῶν με-
γαθύμων ἐκείνων, ὅπως ἡ Ἑλληνικὴ εὐγνωμοσύνη μνημονεύῃ
αὐτῶν εἰς αἰῶνας αἰώνων.

Ο ΚΑΤΖΑΝΤΩΝΗΣ.

Ἐσεῖς ὁποῦ τὸν εἶδετε ψηλὰ στὰ κορφοβοῦνια,
Σταυραητοὶ καὶ πέρδικες, ξηφτέρια, χειλιδόνια,
Ἐλάτε νὰ τοῦ στήσετε τραγοῦδι μοιρολόγι.
Τὸν Κατζαντώνη πιάσανε, κλᾶψτε πουλιά μου κλᾶψτε.
Ἐνας παπᾶς τὸν πρόδωκε! Μαχαίρι νὰ τοῦ γένῃ
Ἡ κοινωνία τοῦ τῶβαφε τάφορ εσμένο στόμα,
Θηλειὰ κ' ἀσρίτης στοῦ λαιμοῦ τᾶγιο του πετραχήλι,
Νὰ μὴ βρεθῇ πνευματικὸς νὰ τὸν ξεμολογήσῃ
Κι' ἀγαπημένα δάχτυλα τὰ μάτια νὰ τοῦ κλείσουν!

Τὸ γκαρδιακὸ τᾶδέρφι του, ὁ Γιώργος ὁ Χασώτης,
Ἐξυπνος ἀκουρμένεται, κοιμᾷτ' ὁ Κατζαντώνης.
Ἡ εὐλογία τὸν ἔφησεν, ἡ θέρμη τὸν ἀνάφτει.

— Ζύπν' ἀδερφέ μου, ζύπνησέ σὸν ὦμο νὰ σὲ πάρω
Ἡ κενά τρεῖς ἐπὶ λιπίδες καὶ θάμας πιάσουν σκλάβους

Ἰτρέχ' ἀδερφέ μου, γλύτωσε, μὴ μὲ ψυχοπονιέσαι.
 Κ' ἂν μ' ἀγαπᾷς καὶ πιθυμᾷς νὰ πάω φχαριστημένος
 Κόψε μου τὸ κεφάλι μου μὴ μοῦ τὸ πάρ' ὁ Ἀράρης.
 Καὶ φέρτο πάνω σ' Ἀγραφα, καὶ διάλεξ' ἓνα βράχο
 Καὶ δός τοῦ το νὰ τὸ φορῇ, κορφὴ του νὰ τὸ κάμῃ,
 Νὰ τὸ φορῇ, νὰ τὸ βαστᾷ σὰν περικεφαλαία.
 Ἐλ' ἀδερφέ μου γλήγορα, γλήγορα νὰ μὲ κόψῃς
 Νὰ πάγω κεῖ ψηλὰ ψηλὰ, νὰ φύγω δῶθε μέσα,
 Νάρχωνται μαῦρα σύγγεφα νάρχωντ' ἀεροπελέκια
 Νὰ μοῦ θυμᾶνε τὸ καπνὸ, νὰ μοῦ θυμᾶν τὴ λάμψη
 Τοῦ τουφεκιοῦ μου πῶρφανὸ σὰ χέρι σου θὰ μείνῃ.
 Νὰ τ' ἀγαπᾷς, νὰ τὸ φιλῇς, νὰ τῷ χῆς σὰν ἀδέρφι.

Ὁ Γιωργος ἐκατάλαβε πῶς τ' ἀνεβαίν' ἡ θέρμη,
 Τὸν ἄρπαξε σὸν ὦμό του κι ἀπ' τὴ σπηλιὰ πετιέται.
 Ἐπῆρε τὸν ἀνήφορο στὸ ξάγναντο προβαίνει,
 Ἐξήντα βλέπει Τζάμιδες ποῦ τὸν ἐκυνηγοῦσαν.
 Κάθε φορὰ ποῦ σίμοναν, ἔστνε μετερίζι.
 Τοῦ Κατζαντώνη τὸ κορμὶ κι' ἀδιάζε τ' ἄρματά του.
 Χαρὰ στὴ μάνα πῶκαμε παιδιὰ τέτοια λειοντάρια!
 Ἐτζί κυνηγηθήκανε τὰ δυὸ πρετὰ τὰ ἀδέρφια,
 Ὅσο ποῦ βγήκε ὁ αὐγερινὸς κι' ἀχνίσανε τὰ ξέφια.

Τότε λαβώθηκε βαρειά ὁ Γιωργος στὸ ποδάρι,
 Καὶ τοὺς ἐπιάσαν ζωντανούς, σὰ Γιάννινα τοὺς σφέραν.

Καὶ μιὰν αὐγὴν σὸ Πλάτανο ποῦ ἀπὸ μικρὸ κλονάρι(α)
 Ἐχόντρυνε κ' ἐπλάτυνε, βυζαίνοντας τὸ γαῖμα,
 Τὴν ὥρα τοὺς τὴν ὕστερη, βαρειά σιδερωμένα
 Τοῦ Βάλτου τοῦ Ξερόμερου τὰ δυὸ θεριὰ προσμένουν.
 Χίλιων λογιῶν ἐννεργα, δαυλιὰ, σφυρὶ κι' ἀμῶνι
 Σκόρπια σὸ χῶμα βρίσκονται κ' ἐκεῖνοι τὰ τηρᾶνε.
 Ὁ Γιωργος σὰν κ' ἐδάκρυσε γιὰ τὸ γλυκὸ τοῦ ἀδέρφι,
 Τοῦ Κατζαντώνη μιὰ ματιὰ, κ' ἐσρέφεψε τὸ δάκρυ.

Κ' ἐκεῖ ποῦ διηγούντανε τῶνα τ' ἀδέρφι στ' ἄλλο
 Τὰ περασμένα νειωτάτους, τὴν Κρύα τὴ βρουσουλα,
 Τὸ φόβο τοῦ Ἀλήπασα, τοῦ Γκέκα τὴ λαχτάρια,
 Ἐξαφ' ἀστράφτ' ἓνα σπαθὶ καὶ γέρν' ἓνα κεφάλι
 «Χριστὸς ἀνέστη, πλάκωσα» φωνάζ' ὁ Κατζαντώνης
 Κ' ἓνα φιλὶ στερνὸ φιλὶ ἀπὸ μακρὰ τοῦ ρίχνει.

(α) Ὁ Πλάτανος ἦτο ἐν Ἰωαννίνοις ὁ τόπος τῆς καταδίκης
 καὶ τῶν μαρτυρίων. Ὁ αἰμοσταγῆς Γολγοθα, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐ-
ΙΛΕΟΒΑΤΕΙΟΣ
 ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
 ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

Μὲς τὰ κλάρια τοῦ πλάτανου μὲς τὰ χλωρὰ τὰ φύλλα
 Σὰν γάταν στὸ λιμέρι της, ἐκρύφτηκ' ἡ ψυχὴ του,
 Κ' ἐκύτταζε τὸν ἀδερφὸ ποῦ τόνε μαρτυρεῖουν.

Δυὸ γύφτοι τὸν ἐστρώσανε δεμένονε σ' ἀμῶνι
 Κι' ἀρχήσανε μὲ τὸ σφυρὶ νὰ τόνε πελεκᾶνε.
 Σκληθραὶς πετᾶν τὰ κόκκαλα, σκορπᾶνε τὰ μελούδια·
 Νεῦρα κομμένα κρέατα σέρνονται σὰν ξεσκολίδια,
 Καὶ κειὸς τηράει τὸν οὐρανὸ καὶ γλυκοτραγουδάει.

Χτυπᾶτε, πελεκᾶτέ με,
 Σκυλιά· τὸν Κατζαντώνη
 Δὲν τὸν τρομάζει Ἀλήπασας,
 Φωτιά, σφυρὶ κι' ἀμῶνι.

Μιὰν ὥρα πελεκούσανε, τὰ χέρια τους δειλιάζουν,
 Οἱ γύφτοι βαρεθήκανε καὶ τὸ λαιμὸ του κόβουν.
 Ἀνοιγοκλοῦσ' ὁ λάρυγγας, μαῦρο πετᾶ τὸ γαῖμα
 Καὶ μὲς τὸν κόκκινόν του ἀφρὸ, μὲς τὴ θραγνὴ γαργάρα
 Μισοκομμέν' ἀκούονται τοῦ τραγουδιοῦ τὰ λόγια

Χτυπᾶτε, πελεκᾶτέ με,
 Σκυλιά· τὸν Κατζαντώνη
 Δὲν τὸν τρομάζει Ἀλήπασας,
 Φωτιά, σφυρὶ κι' ἀμῶνι.

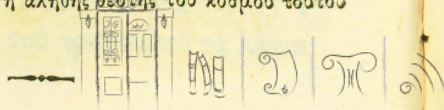
Ὁ πλάτανος, σὰν ἔνοιωσε στὴ ρίζα του τὸ γαῖμα,
 Ἀλαίμαργα τὸ ρούφηξε νὰ μὴ τὸ πιῇ τὸ χῶμα,
 Κ' ἐστοίχισε κ' ἐθέριασε κι' ἀπλώσε τὰ κλονάρια
 Τόσο χοντρά κι' ἀτάραγα καὶ τόσο φουντωμένα,
 Ποῦ τὰ βλεπ' ὁ Ἀλήπασας τὴ νύχτα στῶν νεφρῶ του
 Κ' ἐφώναζε κ' ἐλάμπαζε μὴν ἔλθ' ἐκεῖν' ἡ μέρα
 Ποῦ τὰ κλάρια τοῦ πλάτανου τὴν Πόλι θὰ πλακώσουν

Η ΦΥΓΗ.

Τό ἐπόμενον γεγονός ἀνάγεται εἰς τήν καταστροφτικὴν μάχην τῆς 20 'Ιουλίου τοῦ 1792 καὶ εἰς τὴν φθορὰν, ἣν ὑπέστησαν τὰ στρατεύματα τοῦ 'Αλῆ Πασᾶ ὑπὸ τῶν Σουλιωτῶν στρατηγοῦντος τότε τοῦ ἀειμνήστου Λάμπρου Ζαβέλλα.

Περὶ τὸν ν' ἀναφέρει τις ἐνταῦθα τὰ καθ' ἕκαστα τῆς ἀθανάτου νίκης. Μόνον ἐνθυμίζομεν ὅτι τοιοῦτος ὑπῆρξε τὴν ἡμέραν ἐκείνην ὁ τρόμος τοῦ 'Αλῆ, ὥστε παραιτήσας τὸ πεδῖον τῆς μάχης διέβρῃξε δύο ἔκπους φεύγων ἀνάνδρως εἰς Ἰωάννινα, ἔνθα καὶ, θάνατον ἀπειλῶν, ἀπηγόρευσεν εἰς πάντας νὰ μὴ ἐξέλθωσι τῶν οἰκιῶν ἐπὶ δεκαπέντε ὅλας ἡμέρας, ἵνα μὴ ἴδωσι καὶ μαρτυρήσωσι τὴν ἀθλίαν καὶ ὀδυνηρὰν κατάστασιν τῆς τόσον καιρίως τραυματισθείσης στρατιᾶς του.

"Αλλος ἂς ὑμνήσῃ τὴν ἀκαταμάχητον ἀνδρείαν τῶν Σουλιωτῶν ἀμαζόνων καὶ τὴν πολεμικὴν μέθην τοῦ Λάμπρου. Ἐγὼ εὐαρεστοῦμαι μᾶλλον εἰς τὴν καταισχύνῃν τοῦ τυράννου, ὃν παρὰ χῶρησις θεία εἶχε πέμψῃ τελευταίαν θάσανον εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἔδαφος, ὅπως ὑπὸ τὴν μάχαιραν αὐτοῦ πληρώσωμεν τέλος ἅπαντα τὰ προπατορικὰ πλημμελήματα καὶ οὕτως ἀμώμους καὶ παντός ρύπου κεκαθαρμένους παραλάβῃ ἡμᾶς κοινωνοὺς τοῦ θείου καὶ μυστικοῦ αὐτῆς δειπνοῦ ἢ ἀληθὲς θεότης τοῦ κόσμου τούτου ἢ Ἐλευθερία.

Η ΦΥΓΗ.

Τάλογο! τάλογο! Ὅμῃρ Βριώνη,
Τὸ Σοῦλι ἐχούμῃσε καὶ μᾶς πλαχόνει.
Τάλογο! τάλογο! ἀκοῦς σουρίζουν
Ζεστὰ τὰ βόλια τους, μᾶς φοθερίζουν.

Γιὰ ἰδὲς σὰ δαίμονες μᾶς πελεχᾶνε!
Κάτου ἀπ' τὸ βράχο τους πῶς ῥοβολᾶνε!
'Δὲς τὰ κεφάλια μας, 'δὲς τὰ κουφάρια
Κοιλᾶνε ἀνάκατα σὰν νᾶν' λιθάρια.

Τάλογο! τάλογο! Ἀκοῦς πῶς σκούζουν!
Οἱ λύκοι φθάσανε, ρυάζονται, γρούζουν.
'Ανοιξ' ἡ κῶλαση καὶ μοῦ ξερνάει
Τὸν μαῦρον κόσμον τῆς γιὰ νὰ μὲ φάῃ.

Βριώνη, πρόφθασε· ἀκόμῃ ὀλίγο,
Κι' ἀπὸ τὰ νύχια τους δὲ θὰ ξεφύγω.

Τάλογο, γνῶρισα τὴ φουστανέλλα
Ποῦ ἐχούμῃσε καὶ τὰ σπονδοῦ Λάμπρου Ζαβέλλα.

Δὲν τόνε βλέπετε, σὰ Χάρος φθάνει
 Ψῆλ' ἀνεμίζοντας τὸ γιαταγάνι.
 Νοιώθω τὸ χέρι του μὲς τὴν καρδιά
 Ποῦ πάει σπαράζοντας τὰ σωθικά.

Ἀνεμοστρόβιλος, θεοποντῆ,
 Ὅλα σὰ σύφουνας θὰ καταπιῇ.
 Τὸ μάτι ἐπάνω μου ἄγρια στηλόνει,
 Μαχαῖρι δίκοπο μέσα μου χῶνει,

Κρύο τὸ σίδερο χωνεύει, σφάζει.
 Ἀκοῦτε, ἀκοῦτέ τον πῶς μοῦ φωνάζει
 Νοιώθω τὸ χνῶτό του φωτιά ζεστό
 Πῶρχετ' ἐπάνω μου σὰ νᾶναι φιό.

Τάλογο! τάλογο, Ὅμῆρ Βριώνη.
 Ὁ ἥλιος ἔπεσε νύχτα σιμόνει . . . .
 Ἄστρα λυτρῶστέ με· αὐτὴ τὴ χάρη
 Ζητάει ὁ Ἀλήπασας, πιστὸ φεγγάρι.

Ἐμπρός του στέκεται καμαρωμένο,
 Μαῦρο σὰν κόρακας χρυσὰ ντυμένο
 Ἄτι ἀξετίμωτο, φλόγα φωτιά,
 Καθάριο, Ἀράπικο, τὸ λὲν Βορεί.

Χτυπάει τὸ πόδι του, σκάφτει τὸ χῶμα,
 Δαγκάει τὸ σίδερο πῶχει στὸ στόμα.
 Ρουθούνια διάπλατα καὶ τεντωμένα
 Ἀχνίζουν κόκκινα σὰν ματωμένα.

Ἀκούει τὸν πόλεμο καὶ χλημητάει.
 Ταυτιά του τέντωσε, ἄγρια τηράει.
 Ὀλόρθ' ἢ χήτη του, ὀλόρθ' ἢ ὀρά,
 Λιγáει τὸ σῶμά του σὰν τὴν ὀχειά.

Σκόνεται λαίμαργο στὰ πισινά του.
 Λάμπουν τὰ νύχια του, τὰ πέταλά του
 Λές καὶ δὲν ἔγγιζε κάτου στὴ γῆ . . .
 Κρῖμα ποῦ τῶθελαν γιὰ τὴ φυγῇ! . . .

Ὁ Λάμπρος τῶβλεπε κι' ἀπὸ τὴ ζήλια,
 Κρυφ' ἀναστέναξε, δαγκάει τὰ χεῖλια.
 «Ἄτι περήφανο, νὰ σ' εἶχα ἐγώ,
 Μέσα στὰ Γιάννινα ἤθελα μ'πῶ.»

Ὡς τόσ' ὁ Ἀλήπασας ἀπὸ τὸν τρόμο
 Τὴ χήτη του ἄρπαξε, πετάει στὸν ὦμο
 Σὰ βόλι γλήγορο, σὰν ἀστραπή.
 Σὺ βόλι γλήγορο, σὰν ἀστραπή.

Φεύγουνε, φεύγουνε! Δίκαιη κατάρρα!
Τοὺς ἐκυνήγαε ἀχνή τρομάρα·
Νύχτα κατὰμαυρη καὶ συγνεφιά
Γύρω τους στέκονται γιὰ συντροφιά.

Λόγκους περάσανε χαντάκια μύρια.
Αἵματα στάζουνε τὰ φτερνιστήρια·
Ἄφρους σὰ θάλασσα τάλογο χύνει,
Σκιάζεται ὁ Ἀλήπασας, καιρὸ δὲ δίνει.

Καθὼς διαβαίνουνε, τρίζει ἓνα ξύλο,
Φυσάει ὁ ἄνεμος, πέφτει ἓνα φύλλο,
Πουλάκι ἐπέταξε, φεύγει ζαρκάδι,
Νεράκι πῶτρεχε μὲς τὸ λαγκάδι,

Ὅλα ὁ Ἀλήπασας, ὅλα τρομάζει,
Κρύος ὁ ἰδρωτας βρύση τοῦ στάζει.
Τάλογο αὐτιάζεται, δὲν ἀνασαίνει,
Τὰ πόδια ἐστήλωσε, λύκος διαβαίνει,

Καὶ κειὸς τὰ δάχτυλα σφίγγει στὴ σέλλα
Τὰ μάτια του ἔβλεπαν παντοῦ Ζαβέλλα.
Μαντοῦ τοῦ φαίνονται πῶς εἶν' κρυμμένα
Σπαθιά ποῦ λάμπανε ξεγυμνωμένα.

Μακρυὰ τὰ γένεια του, ἄσπρα σὰ χιόνι,
Τὰ πέρνει ὁ ἄνεμος σκόρπια τ' ἀπλώνει,
Ἐμπρὸς στὸ στόμα του καὶ στὸ λαιμὸ
Λὲς καὶ τὸν ἔχουνε γιὰ πτηνιμό.

Καθὼς τὰ κύματα μὲ τὴ νοτιά
Τὴ νύχτα χάνονται στὴ σκοτεινιά,
Καὶ δὲ χωρίζουνε παρὰ οἱ ἀφροὶ των
Ψηλὰ ποῦ ἀσπρίζουνε στὴ κορυφὴ των,

Ἐτζι καὶ τάλογο κεῖνο τὸ βράδυ
Σὰν κύμα διάβαινε μὲς τὸ σκοτάδι,
Κύμα ὀλοφούσκωτο καὶ σκοτεινὸ,
Πῶχει τ' Ἀλήπασα τὰ γένεια ἀφρό.

Φεύγουνε, φεύγουνε! Πάντα τρεχάτοι.
Φθάνει κ' ἐδεΐλιασε τὸ μαῦρο τᾶτι,
Φθάνει καὶ τρέμουνε τὰ γόνατά του·
Ἀκοῦς πῶς βράζουνε τὰ σωθικά του!

Λυσάει ὁ Ἀλήπασας καὶ βλαστημᾷ.
Τὸ φτερνιστήρι του χώνει βαθειά.
Τὸ ἄτι φούσκωσε, βαρειὰ μουγκρίζει,
Δίνει ἓνα πτόσημα καὶ γονατίζει.

Ἡ καρδιὰ μέσα του χτυπάει σφυρί,
Ταυτιά του γέρνουνε, πέφτει στὴ γῆ.
Σπαράζει, ἀνδρείεύεται καὶ ροχαλιάζει,
Ἀπ' τὰ ρουθούνια του τὸ αἷμα στάζει.

Κ' ἐκεῖ ποῦ τάλογο ψυχομαχάει,
Βουβὸς στὴ λύσσα του ὁ Ἀλῆς τηράει,
Τηράει ἀνήσυχος, ἀχνὸς, νὰ ἰδῇ.
Τ' αὐτιά του ἐτέντωσε ν' ἀκουρμαστῇ.

Ἀκόμα σκιάζεται τοῦ ἐχθροῦ τὰ βόλια,
Καὶ ἀρπάζει τρέμοντας τὰ δυὸ πιστόλια.
Τᾶτι τὸ δύστυχο δίπλα στὸ χῶμα
Χτυπιέται, δέρνεται, βογκάει ἀκόμα,

Καὶ δὲν τὸν ἄφινε καλὰ νὰ ἀκούσῃ
Ἄν κεῖν' οἱ δαίμονες τὸν κυνηγοῦσι.
Ἀφρισ' ὁ Ἀλήπασας, καίετ', ἀνάφτει.
Τὰ βόλια τῶφτεψε μὲς τὸ ριζάφτι.

Τᾶτι ἐταράχτηκε σὰν τὸ στοιχιδό
Καὶ μ' ἓνα μούγκρισμα μένει νεκρό.
Τὸ μάτι ἀκίνητο καὶ καρφωμένο
Ἔμειν' ἐπάνω του θολό, σβυμένο.

Ἀκούει πατήματα, φωναῖς πολλαῖς. . .
Ἄχ τὸν ἐπρόδωκαν ἡ πιστολιαῖς!
Σιμόνει ὁ θόρυβος, τὸ αἷμά του πῆζει,
Ἐπιασε τάλογο γιὰ μετερίζι.

Γιομίζει τ' ἄρματα, καὶ στὸ μαχαῖρι
Σιγὰ καὶ τρέμοντας ρίχνει τὸ χέρι.
Ἀκούει ποῦ φώναζαν, «Βιζίρη Ἀλῆ.»
Κ' ἐκεῖνος ἔλυσσε σὰν τὸ κερί.

Πάλαι φωνάζουνε! Κάθε φορὰ
Ἀκούεται ὁ θόρυβος πλὴρον σιμῶ.
Τὸ μάτι ὀλάνοιχτο ὁ Ἀλῆς καρφώνει
«Βόθηα με, φώναξε, Ὁμέρ Βριώνη.»

Ἐτῆι ὁ Ἀλήπασας κυνηγημένος
Μπαίνει στὰ Γιάννινα σὰν πεθαμμένος.
Ὅσο κι' ἂν ἐξησεν, ἡ φουστανέλλα
Τοῦ Λάμπρου τῶστεκε στὰ μάτια φέλα.

ΕΥΘΥΜΙΟΣ ΒΛΑΧΑΒΑΣ.

Ἄν ἦτο πεπρωμένον ὁ κώδων τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως νὰ σημάνῃ χρόνους τινὰς πρὸ τῆς προσδιορισθείσης ὥρας, ἀναντιρρήτως διὰ τῆς κραταιᾶς χειρὸς τοῦ ἥρωος τούτου ἤθελεν ἡγήσῃ ὁ φοβερός ὀρειχάλκος.

Μυστηριώδης τις παράδοσις ἔρριπτεν ὡς ὁμίχλην ἐπὶ τῶν γενεθλίων του, καὶ τὸ προσφιλὲς τοῦτο τέκνον τῶν Θεσσαλικῶν ὀρέων, ἐγεννήθη, ἤκμασεν, ἠνδρώθη, ἐτελεύτησε καὶ οὐδεὶς οὐδέποτε ἤκουσε παρ' αὐτοῦ τὸν ὄνομα τῶν γονέων του.

Στρατοπεδεύων πάντοτε ἐπὶ τοῦ Πίνδου, ἐπὶ τοῦ Ὀλύμπου, ἐπὶ τῆς Ὀσσης, ὡς ἐξ ἐνέδρας ἔπιπτε κατὰ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ καὶ πολλὰκις πολλὰχοῦ κατέστρεψε τὰ στρατεύματά του. Ἦπειλει δὲ καὶ αὐτὰ τὰ Ἰωάννινα, ὅπου ὡς ἐν σπηλαίῳ ἐφώλευεν ἡ αἵμοβόρος τίγρις.

Μετ' αὐτοῦ συνεστράτευε πάντοτε μοναχὸς τις, Δημήτριος, γνωστὸς ἐν πάσῃ τῇ Θεσσαλίᾳ διὰ τε τὴν ἀγνότητα τῶν ἡθῶν καὶ τὴν πρὸς τὸν θεὸν καὶ τὴν πατρίδα ἀφοσίωσίν του.

Οἱ δύο οὗτοι ἐν μέσῳ τῆς ἀγροίκου ἐρημίας των, ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν δένδρων καὶ ἐν τῇ σιωπῇ τῶν μυροβλήτων Ἑλληνικῶν κοιλάδων, συνέλαβον τὴν μεγάλην ιδεάν τῆς ἀνεγέρσεώς μας. Τίς ἠδύνατο ν' ἀμφιβάλλῃ περὶ τῆς ἐπιτυχίας, ἢ τίς ἠδύνατο νὰ δειλιάσῃ μαχόμενος ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς σταθῆς τοῦ Βλαχάδα καὶ τοῦ σταυροῦ τοῦ Δημητρίου;

Κατὰ τὸ 1809 συνέβη ἡ πρώτη βῆξις τῆς ὑπογείου φλογός. Κατὰ τὸ 1821 βοή μεγάλη καὶ σεισμός. Κατὰ τὸ 1854 νέοι μυχθομοὶ καὶ κλόνοι τοῦ ἡφαιστείου. Εὐτυχῆς ὅστις ἴδῃ τὴν τετάρτην καὶ τελευταίαν ἔκρηξιν.

Μαθὼν ὁ Ἀλήπασας ὅτι τὸ στίφος τοῦ Βλαχάδα καθ' ἐκάστην ἐνισχύετο, ὥρμησε κατ' αὐτοῦ ἐπὶ κεφαλῆς δυνάμεων δεκαπλασίων καὶ αἱματώδους καὶ φονικωτάτης συνεκροτήθη ἡ μάχη. Εἶναι ἀπίστευτα τὰνδραγαθήματα τοῦ ἥρωός μας. Ἀλλὰ δυστυχῶς πολλοὶ ἀπελπισθέντες τὸν παρήτησαν καὶ οὕτω πληγωμένος ἡχηματώσθη ὑπὸ τῶν Ἀλβανῶν, οἵτινες καὶ σιδηροδέσμιον ἔσωραν αὐτὸν εἰς Ἰωάννινα, ὅπου καὶ ἀδαχρυτὶ ὑπέμεινεν ὅσα ὁ νοῦς καὶ ἡ καρδία τοῦ φοβεροῦ τυράννου ἠδύναντο νὰ ἐφεύρωσι μαρτύρια.

Μετ' οὐ πολὺ ἡχηματώσθη καὶ ὁ ἱερομόναχος Δημήτριος, ὅστις καὶ διὰ τῶν ἀπαντήσεών του κατετρόμαξε τὸν Ἀλῆν ὅτε δι' ὑποσχέσεων καὶ ἀπειλῶν, πρὶν ἢ ἀποπέμψῃ αὐτὸν εἰς θάνατον, ἐπειράθη νὰ διαφθείρῃ τὴν πίστιν του.

Καινοφανὲς μαρτύριον! Διέταξε καὶ ἔκτισαν αὐτὸν δι' ἀσβέσου καὶ λίθων, ἀφίνοντες ἐλευθέραν μόνον τὴν κεφαλὴν, ἵνα ὅσον οἶόν τε παρατείνῃ τὴν ἀγωνίαν του.

Ὅστις καὶ μεγαλομάρτυς λατρεύεται σήμερον ἐν Ἡερίῳ ἅπαντες δὲ ἑορτάζουσι τὴν μακαρίαν αὐτοῦ μνήμην δοξάζοντες αὐτὸν ὡς ἄγιον.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΑΙΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΙΘΟΥΣΙΟΥ

ΕΥΘΥΜΙΟΣ ΒΛΑΧΑΒΑΣ.

Τὰ δύο βουνά.

Βλαχάβα ποιός σ' ἐγέννησε, ποιὰ μάνα, ποιὸς πατέρας!

Ὁ Ὀλυμπος ἀγάπησε τὴν ὥμορφη τὴν Ὅσσα,
τὴν Ὅσσα τὴν περίφανη τὴν πολυγυρεμένη.
Χρόνους πολλοὺς τὴν ἔβλεπε μ' ἐρωτεμένο μάτι
Κ' ἐκείνη σὰν κ' ἐντρέπεται καὶ σὰν καὶ τὸν φοβάται.

Μιὰ νύχτα, ἦταν ἀνοιξι, χαρὰ θεοῦ, γαλήνη·
Λάμπουντὰς ἐρία τοῦ ἁετοῦ, τὸ φῶς τοὺς στρεμουλιάζει
Σὰν νᾶχαν ἔρωτα κρυφὸν καὶ φλογοκαρδιοχτύπι.
Βελάζουνε τὰ πρόβατα, λαλοῦνε τὰ κουδούνια
Τοῦ κοπαδιοῦ, ποῦ βόσκοντας διαβαίνει τὸ λιβάδι,
Καὶ κάπου κάπου ἀκούεται τοῦ ποιητικοῦ φλογέρα
Νὰ ναναρίζη ἐρωτικά τὰ δέντρα, τὰ λουλούδια.
Μοσχοβολαῖ ἐὶ ἀνασασμὸς τῆς δάφνης τῆς αὐγούρας.

Κι' ὁ κρίνος ὁ περίχαρος ἀπ' τὸ νερὸ προβαίνει
Σὰν πρόσωπο παρθενικὸ, ποῦ δὲν τὸ βλέπει ὁ ἥλιος.
Γέρνει καὶ καθρεφτίζεται καὶ κάνει τὴν ἀγάπη
Κυττάζοντας τὸν ἴσκιο του στοῦ ποταμοῦ τὰ βάθη.
Γλυκὸς γλυκὸς ἀντίλαλος ἔφερεν τὸ τραγοῦδι
Τοῦ Κλέφτη, ποῦ θυμῆθηκε τὸ Χρῆσο τὸ Μιλλιώνη,
Κι' ἀγέρας, δέντρα καὶ νερὰ μένουνε, λησμονιῶνται
Καὶ σέχουν κιὰ κόυρ μένονται γιὰ τὸν παληότους φίλο
Στάζ' ἡ δροσοῦλα διάφανη σὰν τοῦ παιδιοῦ τὸ δάκρυ
Λὲς κ' ἔπιασε παράπονο τῇ νειόνομφη τὴν πλάση,
Π' ἀκούει τὸ μνημόσυνο τοῦ Χρήσου τοῦ Μιλλιώνη.

Γιατί, βουνά μου, ἀνάμεσα τόσῃ χαρᾷ κι' ἀγάπῃς
Ἀνάμεσα τόσῃ ζωῇ καὶ τόσῃ ἀρμονίᾳς
Δὲν ἄκουσα νὰ κελαδῇ μὲς τῆς ἐτειᾶς τὰ φύλλα
Καὶ μὲς τὸ φλοῖσβο τοῦ νεροῦ ἐλευθερίας ἡ αὔρα;...

Τέτοια νυχτιὰν ἐδιάλεξε ὁ Ὀλυμπος στὴν Ὅσσα
Νὰ δείξη τὴν ἀγάπη του νὰ πῇ τὸν ἔρωτά του.
Κυττάξετε τὸ σαστικὸ πῶς εἶναι στολισμένος!
Ἄσπρη, μακρὰ ἡ χίτη του στ' ἀνδριωμένα νῶτα
Μετὰ τὴν ἀγάπην ἀνὰ τὸν αἶρα σέονεται καὶ γλυκοκυματίζει.

Τήνε χτενίζουνε χρυσαῖς τοῦ φεγγαριοῦ ἀχτίδες
 Καὶ φαίνεται ξανθὴ, ξανθὴ καὶ φλωροκαπνισμένη.
 Φορεῖ φλοκάτη σύγνεφα σὰν τὸν ἀφρὸ δροσάτα,
 Καὶ τοῦ Μαῖοῦ τὴν καταχνιὰ φορεῖ γιὰ φουσανέλλα.
 Σπιθοβολοῦν καὶ λάμπουνε στὴ μέση του, σὸν ὦμο
 Ἀστροπελέκι γιὰ σπαθί, βροντὶ γιὰ καρυοφύλλι.
 Χαρὰ στὴν κόρη π' ἀγαπᾷ ὁ Ὀλυμπος ὁ κλέφτης!

Κρυφομιλοῦνε τὰ βουνὰ ὀλονυχτῆς ῥωτιῶνται.
 Καὶ σὰν ἐβγήκε ὁ αὐγερινὸς κι' ἀρχίσανε τὰ ῥόδα
 Νὰ ξεφυτρόνουν τῆς αὐγῆς ψηλὰ στὰ κορφοβούνια,
 Ὁ Ὀλυμπος ἐκύτταξε τὴν ὥμορφη τὴν Ὅσσα,
 Τὴν εἶδε ποῦ κοκκίνιζε σὰν τροπαλὴ παρθένο,
 Καὶ γέρνει, γέρνει τὴν κορφή καὶ τὴ φιλεῖ σὸ στόμα,
 Κ' εὐθὺς μ' ἐκεῖνο τὸ φιλί, ποῦναι ζωὴ καὶ φλόγα,
 Ἀνάφτουν, ζωντανεύουνε τῆς νεόφυτης ἀσπλάχνα,
 Καὶ δὲν ἐπέρασε καιρὸς, χρόνοι πολλοὶ καὶ μῆνες,
 Πάκουσθηκε σὰ μιὰ βοή μὲς τ' Ἀγραφα σὸν Πίνδο
 Τάρματωλοῦ τὸ πάτημα τοῦ φοβεροῦ Βλαχάβα,
 Καὶ νὰ φωνάζουν ἀητοὶ, νὰ σκορζουνε γεράκια
 « Ἀνοῖξετε λόγχοι νὰ διαβῇ, μεριάστε τὰ κλαριά σας
 » Καὶ θὰ περάσητ' ὀριχθεῖ, ὁδράκοντα εἰς τὴν Ὅσσα. »

Ὁχ! μάνα, τ' εἶναι πῶπαθες, τί σῶμελε, πατέρα,
 Τὸ γυιό σας τὸ μονάκριβο νὰ μὴ τότε χαρῆτε!
 Πόσαις φοραῖς τὸν εἶδετε ἀπὸ ψηλὰ στὴ μάχη
 Νὰ σρόνη δρόμο τὰ κορμιὰ κ' ἐπάνω νὰ διαβαίνει!
 Πόσαις φοραῖς ἡ Ὅσσα του, σὰν ἦταν διψασμένον
 Τῷδωσ' ἀθάνατο νερό ἀπ' τὰ λευκά της στῆθια,
 Καθὼς βυzaίνει τὸ παιδί τῆς μάνας του τὴ ῥώγα!
 Καὶ πόσαις ἄμετραις φοραῖς τοῦ σρώσετε τὴ φτέρη
 Καὶ τὰ κλαριά τοῦ πλάτανου νὰ κοιμηθῇ σὸν ἴσκιον,
 Καὶ σεῖς τὸν ἐκυττάξετε κ' ἐλέγετε τὰ δυό σας,
 « Χαρὰ σὸ γυιὸ ποῦ κάμαμε, χαρὰ σὸ παλλικάρη.
 » Οἱ δυὸ κακογεράματοι, οἱ μαυροκαρδισμένοι!
 » Σοῦ δώκαμε τὸ γάλα μας, πάρε καὶ τὴν εὐχή μας,
 » Μὴ ξανανειώσωμε κ' ἐμεῖς κι' ἀνασθηοῦμε πάλαι »
 Καὶ τώρα, γέρο Ὀλυμπε καὶ μαυρισμένη Ὅσσα,
 Πῶς ἔπесе πῶς βρίσκεται στ' Ἀλήπασα τὰ νύχια;

Ἀκόμα δὲν ἐτέλειωσε, βουνά μου, ἡ καταδίχη.
 Εἶναι βαρεῖα, πολὺ βαρεῖα ἡ ἀσπλαχνη κατάρτα,
 Κι' ἀκόμα δὲν ἐκλείσανε τὰ τετρακόσα χρόνια!

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΛΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
 ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΘΕΟΥΡΙΟΥ

Δεμένο μὲς τὰ Γιάννινα τὸ σέρνουν τὸ θηρίο
Μὲ τόσαις τόσαις ἄλυσαις, ποῦ λὲς ὅτι φοβοῦνται
Τὰ σίδερα καὶ τὰ σχοινιά μὴ κόψῃ, μὴ χαλάσῃ
Καὶ πάρῃ πάλαι τὰ βουνὰ καὶ ποιὸς τὸ ματαπιάνει.
Γλῆγορα τὰ μαρτύρια, γλῆγορα τὴν κρεμάλα...
Ἀλήπασα ξεθύμανε, κ' ἡ ὥρα σου πλαχόνει.

Ὁ Πνευματικός.

Ἀπ' τὰ πολλὰ μαρτύρια, ἀπ' τὸν πολὺ τὸν πόνο,
Ὁ Θύμιος ἀπόστασε καὶ τὸν ἐπῆρ' ὁ ὕπνος.
Τὸν ἔχουνε γονατιστὸν σὲ κοφτερὰ στουρνάρια,
Τὰ χέρια του πιστάγκωνα, βαρεῖὰ σιδερωμένα.
Γυρμένο τὸ κεφάλι του εἰς τὰ πλατεῖά του στήθεια,
Σὲ ζωντανὸ προσκέφαλο κοιμᾶται, ξαποστένει.
Ἀπ' τὸ μακρὺ τὸ γένι του, σὰν ἀπὸ μαύρη θρύση
Στάζει ὁ ἰδρωτὰς βροχή, τὸ γαῖμα του ἀναβράει.
Ἄν ἔχῃ ὁ τάφος ὄνειρα, τί ὄνειρο νὰ βλέπῃ; ...

Κοιμῶνται κ' οἱ φονιάδες τοῦ ἐσχάτου ξαπλωμένοι,
Σὰ λύκοι ποῦ χορτάσανε καὶ τώρα παραλαύζουν.

Ποιὸς εἶν' ἐκεῖδ' οὐ πέρασε σὰ φάντασμα σάν ἵσκιος;
Ῥάσο κατὰμαυρο φορεῖ καὶ κάτω ἀπὸ τὸ ῥάσο
Κάτι βασᾶ, καὶ τρέμοντας εἰς γαῖμα μὴ γλιεῖρήσῃ
Ἀγάλι· ἀγάλια περπατεῖ, γυρεύει τὸν Βλαχάβα.
Τὸν ἄκουσε π' ἀνάσαινε καὶ γονατίζει ἐμπρὸς του.

—Θύμιε, Θύμιε! μ' ἀκοῦς; δὲ μὲ γνωρίζεις πλέον;
Ξύπνα κ' ἡ ὥραις φεύγουνε... Ἐδείλιασες, φοβάσαι;

—Ἐχω καρδιά 'πὸ μάρμαρο καὶ σιδερένια σπλάχνα
Καὶ δέιλια δὲ μὲ πλάκωσε, καὶ θάνατο δὲν τρέμω.
Ποιὸς εἶσαι σὺ ὁ ἄσπλαχνος, ποῦ δὲν ψυχοπονιέσαι
Καὶ μοῦ χαλᾷς τὸν ὕπνο μου καὶ κόβεις τῶναιρό μου;

—Τρώγ' ἡ σκουριά τὸ σίδερο καὶ τὸ νερὸ τὴν πέτρα,
Κ' ἐσένανε δὲ σ' ἔφαγε τ' Ἀλήπασα τὸ δόντι;
Βλαχάβα, δὲν εἶμ' ἄσπλαχνος, δὲν ἤλθانا χαλάσω
Τὸ ὕστερό σου ὄνειρο, τὸν ὕπνο σου νὰ κόψω.
Ἀκόμα δὲν μὲ γνώρισες; ἀκόμα δὲν ἀνοίγεις
Τὰ μάτια σου γιὰ νὰ μεῖδῃς, τὸ στόμα νὰ μοῦ δώσῃς
Ἕνα φιλὶ, γλυκὸ φιλὶ, στερνὴ παρηγοριά μου;

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΤ. ΒΙΒΛ. ΠΑΡΑΛΛ. ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
Οἱ ὄφθαλμοί σου θάνατοι καὶ δεσέ βλέπῃ ὁ μαῦρος.

Μοῦ κῶψανε τὰ βλέφαρα ἐψῆς μὲ τὸ μαχαῖρι
Καὶ μοῦ τὰ σκοτειδιάσανε μὲ σίδερο ἀναμμένο.
Δὲ σὲ γνωρίζ' ὁ δύστυχος! Μοῦ χύσανε βολύμι
Μέσα στ' αὐτιά καὶ σὰν βοή μῶρχεται ἡ φωνή σου.
Μοῦ φαίνεται τρισκότειδο ... Πῆς μου τί ὥρα νᾶναι;
Ἐνύχτωσε ἡ στὰ βουνὰ ἀκόμα λάμπ' ὁ ἥλιος; ...
Πόσον ἀργὰ ποῦ φεύγουνε ἡ ὥραις σὰν μετροῦνται,
Μὲ πόνους, μὲ μαρτύρια καὶ μ' ἄσπλαχνη ἀγωνία!
Πῆς μου ποιὸς εἶσαι; σίμωσε ν' ἀκούσω τῶνομάσου.

— Ὀδυσυχιάμου! δὲν μ' ἀκούς; δὲ βλέπεις τὸ Δημήτρη;

Ἀναστενάζει τὸ θεριό, ταραάζεται νὰ κόψῃ
Ταῖς ἄλυσαις ποῦ δένουνε τὰ μουδιασμένα χέρια,
Γιὰ ν' ἀγκαλιάσῃ ἀδερφικὰ τὸν ἅγιο του τὸ φίλο.
Τοῦ κάκου ν' ἀδρεύεται. . . Τὰ σίδερα χτυπᾶνε
Κ' ἐκεῖν' ἡ ἄγρια κλαγγὴ λὲς κ' ἦταν περιγέλοιο.

— Δημήτρη μου πνεματικέ. . . εὐχαρισῶ σε Πλάσῃ
Ποῦ μῶστηλες ἀνέλπιστα κ' ἐδῶ τὸν ἄγγελό σου!
Κλαῖψε γιὰ μὲ, Δημήτρη μου, τὰ μάτια μου τὰ μαῦρα,
Δὲ βλέπεις τὰ χαλάσανε καὶ ὅς μπορῶ νὰ κλάψω.
Ἐλα σιμά μου, ἐδῶ σιμά, δῶς μου φίλα χιλιάδες.

Ἐδάκρυζ' ὁ καλόγερος. Τὰ γόνατά του φρέμουν
Σὰν νᾶταν φυλλοκάλαμο ποῦ τὸ φυσάει ἀγέρας.

— Πῆς μου, πατέρα, μοναχὸς ἦλθες ἐδῶ ε' ἐμένα,
Ἡ μῶφες κανένανε πιστόνε σύντροφό μας;

Ποιὸς εἶν' αὐτὸς ποῦ μέφιλει, τὸ σόμαμου ποῦ γλείφει;

— Μ' ἐπῆράχλου θαδὸ σκύλος σου κ' ἦλθε μ' ἐμένα σ' εὔρη.
Ὁ δύστυχος σὰ σ' ἔχασε, μ' ἀγάπησε γιὰ σένα.

— Θεέ μου παντοδύναμε! . . τί τόση καλωσύνη; . .
Δημήτρη μου, ἂν μ' ἀγαπᾷς μὴ τότε παραιτήσης,
Κι' ἀπ' τὸ ψωμί ποῦ τρώγαμε δίνε του νὰ χορτάσῃ...
Πατέρα μου πνεματικέ, τρεῖς μέραις μὲ σκοτόνουν
Καὶ δὲ μοῦ δώκανε νερό, πεθαίνω ἀπὸ τὴ δίψα.

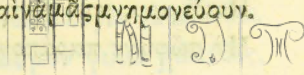
— Ἐδίψασε καὶ ὁ Χριστὸς εἰς τὸ σταυρό του ἐπάνω
Καὶ τῶδωκαν νὰ πιῇ χολή, τὰ δάκρυα τοῦ κόσμου.
Κ' ἐγὼ σοῦ φέρνω οὐράνιο νερό νὰ ξεδιψήσης.
Πιέτο, παιδί μου, χόρτασε. Ἡ βρύσι ποῦ τὸ δίνει
Ποτὲ της δὲν ἐστρέφεψε, ποτὲ δὲ θὰ στρεφίψῃ,
Εἶν' ἡ καρδιά τοῦ Ἰησοῦ ὠκεανὸς μεγάλος.

Παιδί μου, μὴν ἀμάρτησες; Ἀνάμεσα στὸν πόνο
Δὲν εἶναι σὺν πόνῳ καὶ πένθῳ, μὴ δάκρυ, μὴ κατάρα;

— Όχι, πατέρα, πίστεψε. Δέ μῶφυγ' ἓνας λόγος,
 Ποῦ νάτανε βαρύγνωμο γιὰ τὴ σκληρὴ μου μοῖρα.
 Ἐφές τὸ βράδυ μοναχὰ μοῦ πέρασ' ἀπ' τὴ μνήμη
 Τὸ αἷμα τ' ἀξετίμωτο τοῦ Ὀλυμπού, τοῦ Πίνδου,
 Γιατὶ, πατέρα, ἠθέλησα νὰ ἰδῶ τὴ Θεσσαλία
 Ἐλεύθερη, στὰ σύγνεφα νὰ σκώσῃ τὸ κεφάλι. . .
 Πνευματικέ, τί ὤμορφη ὁποῦναι ἡ Θεσσαλία!
 Ἐφές τὴν ἐθυμῆθηκα τὴν εἶδα στῶνειρό μου
 Σὰ μιὰ παρθένο ἀγγελικὴ τὰ μαῦρα φορεμένη.
 Ἐχτύπησ' ἡ καρδοῦλα μου... ἀστόχησα τὸν Πλάσῃ
 Κ' ἐδάκρυσε τὸ μάτι μου;... Μὴν ἔκαμ' ἀμαρτία;..

— Όχι, παιδί μου, μὴ φοβοῦ, τὸ αἷμα τὸ δικό μας
 Σὰν τὴ βροχὴ τῆς ἀνοιξῆς τὸ χῶμα θὰ ποτίσῃ,
 Γιὰ νὰ φυτρώσῃ ἐλευθεριὰ, ἐπλάκωσεν ἡ ὥρα. . .
 Ἐμεῖς θὰ νὰ κοιμώμεθα βαθειὰ βαθειὰ στὸ μνήμα
 Καὶ θὰ ν' ἀκοῦμε τὴ βοή τοῦ φοβεροῦ πολέμου,
 Τὸν κρότο, τὴν ποδοβολή, τὴ χλαλοή τῆς νίκης
 Ἐπάνω ἀπὸ τὸ χῶμά μας νὰ τρέχῃ, νὰ διαβαίνει,
 Καὶ τὰ παιδιά μας θάρχωνται ἐλεύθερα, Βλαχάβα,
 Νὰ μᾶς χωροῦνς ἡνέκκλησιὰ καὶ νὰ μᾶς μνημονεύουν.

Ἐσίγησ' ὁ Καλόγερος. Τὸ Θύμιο κυττάζει
 Καὶ βλέπει ποῦ τὰ λόγια του τὸν εἶχανε ταραξῇ,
 Κ' ἔτρεμεν ὅλος κι' ἀρχίζε σὰ νὰ ψυχομαχάῃ,
 Τὸ χέρι του ἀπλῶς ὁ παπᾶς ἐπάνω στὸ κεφάλι.
 Καὶ τοῦ διαβάζει μιὰν εὐχὴ καὶ τρεῖς τὸν εὐλογαῖ.

— Παιδί μου, σχώρεσεν αὐτοὺς ποῦ σ' ἔχουν μαρτυρέψῃ

— Καλῆτερα τὴν κόλαση παρὰ νὰ τοὺς χωρέσω.

— Βλαχάβα, ἐβλαστήμησες, ἐδιώξες τὸ θεό σου.
 Συχωρεσέτους· τ' εἶσαι σὺ καὶ θὰ γενῆς ἀντάρτης;
 Ἐπρὸς σέ κεῖνο πᾶχυσες, τὸ αἷμά σου δὲν εἶναι
 Παρὰ μικρὴ σταλαματιὰς ἓ ἓνα βαθὺ ποτάμι,
 Κ' ἀκόμα δὲν ἐχόρτασες; Ποιὸς εἶσαι σὺ, Βλαχάβα;

— Εἶμαι παιδί τοῦ Ὀλυμπού, δέ με γνωρίζεις τάχα;

— Βλαχάβα, ἡ συγχώρεσεν ἡ πάρε... τὸν... ἀφόρε...

Δεν ἔσωσε ὁ καλόγερος καὶ μιὰ φωνὴ σβυσμένη

Ἀκούστηκε, ποῦ πέταξε κρυφὰ κρυφ' ἀπ' τὸ στόμα
 Τοῦ Θύμιου καὶ πῶλεγε. «Θεέ μου συχωρεσέ τους».
 Ἐνίκησ' ὁ καλόγερος τᾶγριο τὸ λιοντάρι.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΛΙΤΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
 ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΑΘΕΟΥΡΙΟΥ

Ὁ Θεὸς ὁ Θύμιος ὁ δούλος...

Τὰ παραμμένα χεῖλη του ὁ μάρτυρας ἀνοίγει
Καὶ καταπίνει μιὰ ζωὴ γι' ἄλλη ζωὴ ποῦ φεύγει.

— Πατέρα μου πνευματικέ, θέλ' ἀπὸ σέ μιὰ χάρι·
Μὲς τήνκορφὴ τοῦ κεφαλίου ἔχω χρυσαῖς τρεῖς τρίχες,
Ξερρίζωσέ ταις, πάρε ταις καὶ σύρ' ἀπ' ὄνομά μου
Νὰ δώσης μιὰ τοῦ Ὀλυμποῦ, νὰ δώσης μιὰ τοῦ Πίνδου
Καὶ τῆς ἐρηνῆ τῆς μάνας μου τῆς Ὅσας νὰ τῆ δώσης.
Καὶ πῶς τοὺς πῶς κληρονομιάς ὀνκόσμο δένει· ἄλλη,
Καὶ πῶς μαὺ ταῖς τοὺς ἔσειλα τὰ νειῶτα τὴν ἀνδρεία μου
Γιὰ νὰ μὴν ἔλθουνε μ' ἐμέ σὸ λάκκο καὶ ταῖς φάγη
Τὸ χῶμα, ποῦ ναι λέμαργο καὶ πῶλα καταπίνει. . .
Νὰ ταῖς φορέσουν φυλαχτό... νὰ μὴ μέλησμονήσουν...
Νὰ θυμηθοῦν... πᾶρνήθηκα... γι' ἀγάπη τοὺς τὸκόσμο...

Γέρνει μὲ μιᾶς τὸ μέτωπο, γέρνει κι ἀποκοιμῆται,
Τὸν εὐλογάει ὁ παπᾶς, στερνὸ φιλὶ τοῦ δίνει,
Κ' ἐκεῖ ποῦ τὸν ἐφίλησε, κρυφὰ κρυφὰ τοῦ λείει,
« Παιδί μου, αὔριο κ' ἐγὼ θὰ νάλλω στὸ πλευρό σου. »

Φεύγει ὁ παπᾶς· τὸ λείψανο ἔμεινε μονάχό του·
Οἱ λύκοι δὲν ἐξύπνησαν, τριγύρω του κοιμῶνται
Λὲς καὶ τὸ παραστέκουνε, λὲς καὶ τὸ ξενοχτᾶνε.

Τὸ λείψανο.

Τρεῖς μέραις μὲς τὰ Γιάννινα σέρνουνε τὸ κορμί του
Τὰ νάσκελα, τὰ πῖστομα καὶ τὸ ποδοκυλοῦνε.
Ἄκους στὴν πλάκα νὰ χτυπᾷ τὸ φοβερὸ κεφάλι
Καὶ βλέπεις νὰ μπερδεύεται κάποτε στὰ λιθάρια
Ἡ χήτη του κατάμαυρη σὰν τὸ φτερό κοράκου.
Τραβοῦν, τραβοῦν οἱ ἄπιστοι πάντοτε βλαστημῶντας
Βλαστήμιας ποῦ ταῖς ἀκουσεν ὁ ἄδης καὶ ζηλεύει.

Καὶ τέτοια ἦταν ἡ ὁρμή, τὸ τρέξιμο, ἡ μανία,
Ποῦ ξεκολλοῦν, ποῦ πέφτουνε ἡ τρίχες μὲ τὸ δέρμα
Κουβαριασμέναις, λυγδεραῖς, μὲ γαῖμα ζυμωμέναις.

ὦ τί κατάρα, Πλάστη μου, τί ἄσπλαχνη κατάρα!
Δέ θα ἄλλθῃ μέρα καὶ καιρὸς ποῦ τοῦ Βλαχάδα ἡ τρίχες
Νὰ γένουν αἷλυσσαι βαρειαῖς, σχοινὶ, θηλειὰ κρεμάλα;

Ὁ Ὀλυμπος σὰν ἔμαθε τὸ μήνυμα τὸ μαῦρο
Ἐσήκωσε ψηλὰ, ψηλὰ τὴν κορυφὴν στὰ γνέφη
Νὰ ἰδῇ μέσα στὰ Γιάννινα τὸ θύμιο τὸ γιοῦ του.
Κλειῖσε, βουνό, τὰ μάτια σου, πατέρα μὴ κυττάζης
Καὶ βλαστημῆσης ἄθελα τοῦ Πλάστη σου τὸ χέρι,
Ποῦ σ' ἐγτίσε θεόρατο, ψηλότερο ἀπὸ τ' ἄλλα

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΛΕΩΝΙΔΑ ΓΕΝΝΗΤΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΝΑΘΩΡΗΣ, ἀπὸ ψηλὰ νὰ βλέπης

ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΑΘΕΟΥΡΙΟΥ

Νάσέρνωνται τὰ σπλάχνα σου καὶ νὰ κατηφρονιῶνται.
Μαυρίζει ὁ γέρο Ὀλυμπος, θολώνει, μελανιάζει
Καὶ χρύβεται σὰ σύγνεφα κι ἀσφράφτει καὶ θροντάει.
Εἶναι τρομάρα τοῦ βουνοῦ τᾶ γγριο καρδιοχτύπι!

Ὡστόσο οἱ λύκοι τρέχουνε πάντα μ' ὄρμη, μὲ βία
Καὶ σέρνουνε τὸ πτώμά του καὶ σκούζουν καὶ γελοῦνε.
Ἡ σάρκα του τὰ σπλάχνα του, σπλάχνα ποὺ τᾶ χεῖ ἀνάφη
Φλόγα καὶ θερμὴ ἀσβεστή ἐλευθεριᾶς μανία,
Σχορπάνε ἀπὸ τὰ σῆθια του λαχταρισὰ κι ἀχνίζουν.
Ἄλλοι φονιάδες ἀκλουθοῦν τὸ λείψανο ἀπὸ πίσω,
Βλαστήμiais καὶ περίγελα ἀκοῦς γιὰ ψαλμωδία.

Ἀνάμεσά τους φαίνεται κρυμμένος ἓνας σκύλος,
Ποῦ συντροφεύει ἀπὸ μακρὰ τῇ φοβερῇ κηδεῖα
Τὸ αἷμα μὴ τοῦ μύρισε κ' ἤλθε νὰ ξεδιψάσῃ; . . .
Ὡ κλᾶψτε, κλᾶψτε τὸν πισὸ τὸ σκύλο τοῦ Βλαχάβα!

Δειλιάζουνε καὶ ἡ τριχιά τοὺς κόβεται σὰ χέρια.
Τότ' ἓνας γύφτος ἔσκουξε καὶ σταματήσαν ὅλοι.
Ἐβγαλε τὸ μαχαῖρί του, τὸ λάρυγγα χαράζει
Κι ἀφοῦ περνᾷ τὰ δάχτυλα μὲς τὴν τομῇ, ποὺ χάσκει,
Ἀνασηκώνει τεχνικὰ τὸ φοβερό κεφάλι,
Καὶ μὲ δυὸ γύρους πῶδωκε στὸ κορτερό λεπίδι,

Τὸ χώρισε, τὸ σήκωσε, τὸ δίχνει. . . Φεύγουν ὅλοι.
Ῥίχνει τὸ μάτι ὁλόγυρα, βλέπει σιμὰ μιὰ πέτρα,
Ἐπάνω της τὸ πῖθωσε καὶ ῥίχνεται καὶ τρέχει.
Καὶ κάθε λίγο φεύγοντας γυρίζει καὶ κυττάζει
Μὴ ζωντανέψ' ἡ κεφαλὴ καὶ τόνε πάρῃ ἀκλούθα.

Ἐνύχτωσε κ' ἐφύγανε χορτάτα τὰ θερία.
Ὁ σκύλος μόνος ἔμεινε. Ξαπλώνεται στὸ χῶμα
Καὶ βόγγει, βόγγει ὁ δῦςυχος ἀπ' τὴ πολλὴ τὴ πίκρα.
Σὰν ἦλθαν τὰ μεσάνυχτα μὲ μιᾶς ὀρθὸς πετιέται
Καὶ μὲ τὸ στόμα μάχεται νὰ φθάσῃ τὸ κεφάλι.
Κ' αἱμάτονε καὶ πλήγμαζε τὰ ἔρμα του τὰ νύχια,
Ποῦ ξεκολλοῦν καὶ πέφτουνε σγαρλίζοντας τὴν πέτρα.
Εἶναι ψηλὰ δὲν ἔφθαιεν. Τεντόνεται, κρεμιέται,
Γλιστρά καὶ πέφτει, σκόνεται, ὀρμᾷ, πηδάει ἀκόμα
Ἀνδρειωμένο πῆδημα κι' ἀνέλπιστ' ἀνεβαίνει.
Ἀρπάζει μὲς τὰ δόντια του τὸ φοβερό κεφάλι
Κι ἀντάμα φεύγουνε τὰ δυὸ, πέρνουν βουναὶ καὶ λόγκους
Κι ἐκεῖθε ποῦ διαβαίνουνε, ξαφνίζονται τὰ δέντρα
Καὶ τῶνα τᾶλλο ῥώταγε ὁ πῦχος τὰ πλατάνια,
Τὸ κυπαρίσσι τὴν ἑταῖα καὶ ἡ φτελιά τὴ δάφνη,
Ποιὸς νᾶν ἐκεῖνος ποῦ πέρασε; μὴν ἦταν ὁ Βλαχάβας;
Καὶ κτενοῦν καὶ κτενοῦν καὶ τὸν ἰδοῦν κ' ἐκεῖνος πάντα φεύγει.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΛΗΜΝΟΙ ΚΑΙ ΚΥΡΕΝΟΙ ΜΕΤΕΝΕΡΕΑ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΣΟΥΡΙΟΥ

Καὶ πρὸς τὰ ξημερώματα φθάνει ψηλὰ εἰς τὴν Ὀσσα,
Ψηλὰ, ψηλὰ, κατάκορφα, ἀνάμεσα στὰ χιόνια
Καὶ σκάφτει λάκκονε βαθὺ καὶ χώνει τὸ κεφάλι
Κ' ἐκεῖ σιμά του ἀπλώνεται καὶ πέφτει νὰ πεθάνῃ.

Χαρὰς τὸ χιονοκρέββατο, τὸ μνημα τοῦ Βλαχάβα!
Ἡ μάνα, ποῦ τὸν ἔκαμε, τὰ σπλάχνα της ἀνοίγει
Καὶ σάν παιδί μες τὴν κουνιὰ νὰ κοιμηθῇ τοῦ εἰσώνει.

Ἀχ! πότε θάλθῃ ἓνας καιρὸς ὁ ἥλιος ν' ἀνατείλῃ
Τόσο ζεστός καὶ φλογερός, ποῦ τὸ θουνὸ ν' ἀνάψῃ,
Νὰ λυώσουνε τὰ κρούσαλλα καὶ τὰ πολλὰ τὰ χιόνια,
Γιὰ νὰ φανῇ πάλαι ψηλὰ στὴ βράχῃ τὸ κεφάλι,
Νὰ ξαφνισοῦν τὰ Γιάννινα καὶ νὰ τὸ προσκυνήσουν,
Ν' ἀναστενάξῃ ἡ Ἀρβανιτιά, κ' ἡ ἔρμη Θεσσαλία
Νὰ ἰδῇ τὴ νεκρανάστασι καὶ νὰ τὴν γιορτάσῃ;

Μεστὴ κοιλιὰ τῆς μάνας σου, Βλαχάβα μου κοιμήσου.
Θὰ νάλθῃ ἡ ὥρα κ' ἡ στιγμὴ τῇ μήτρα της ν' ἀνοίξῃ
Ἡ Ὀσσα ἡ περίφανη νὰ σὲ γεννήσῃ πάλαι·
Καὶ θάβγῃς ὀλοζώντανος καὶ θὰ νὰ ξεφύτρῳσῃς
Σὰ σπόρος, ποῦ δὲ σέπεται θαμμένος μες τὸ χιόνι
Κι' ὅπ' ὅσο στέκεται στὴ γῇ τόσο βαθειὰ ριζώνει.

Ἡ ΔΑΦΝΗ ΚΑΙ ΤΟ ΑΗΔΟΝΙ.

ΥΜΝΟΣ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΘΑΝΑΤΟΝ

ΤΟΥ

ΕΛΛΗΝΟΣ ΠΟΙΗΤΟΥ

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΚΟΜΗΤΟΣ ΣΟΛΟΜΟΥ.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΘΕΟΥΡΙΟΥ

Ὁ Ὕμνος οὗτος αὐτοσχεδίασθη τῇ 16 Φεβρουαρίου τοῦ 1857
 ἔτους, ἡμέρα καθ' ἣν καὶ ὁ ποιητὴς παρέδωκε τὸ πνεῦμα. Περὶ
 τούτου δύνανται νὰ μαρτυρήσωσι πολλοὶ τῶν φίλων μου. Ἀνε-
 ῥχθήθῃ δὲ ἡ δημοσίευσίς αὐτοῦ μέχρι σήμερον, ἵνα ὡς ἄλλος ἐπι-
 τύμβιος λίθος σφραγίσῃ τὰ Μνημόσυνά μου.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
 ΔΙΕΘΝΕΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
 ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΔΕΛΦΟΥΡΙΟΥ

Ἡ ΔΑΦΝΗ ΚΑΙ ΤΟ ΔΗΔΩΝΙ.

Μαύρισε κύμα τὸν ἄφρο,
 Καὶ σεῖς βουνὰ τὸ χιόνι.
 Γιατ' ἤλθε βαρυχειμωνιά
 Καὶ δὲ λαλεῖ τὰηδόني,
 Τὰηδόني, ποῦ τραγούδησε
 Εἰς τοῦ βουνοῦ τὴν ῥάχη.
 Κλαῖψτε βουνὰ καὶ βράχοι,
 Τὰηδόني δὲ λαλεῖ...

Καὶ σὺ δαφνοῦλα Ἑλληνικὴ
 Φιλόχλωρη δαφνοῦλα,
 Ἐσὺ ποῦ τάνθη σου ἔλουζες
 Τὴ νύχτα στὴ δροσοῦλα,
 Γιὰ νὰ σὲ βλέπῃ ὡμορφη
 Καὶ νὰ σὲ καμαρόνῃ,
 Πές μου γιατί τὰηδόني
 Δαφνοῦλα δὲ λαλεῖ;...

Τοῦ μύρισεν ἡ ἀνοιξη,
 Ποῦ πλάκον' ἀπὸ πέρα,
 Καὶ λαίμαργο θὰ σώφυγε
 Ψηλὰ μὲς τὸν αἰθέρα,
 Πρῶτο νὰ πάγη νὰ τὴν βρῇ
 Καὶ νὰ τὴν ἀπαντήσῃ,
 Γυκὰ νὰ τὴ φιλήσῃ
 Καὶ νὰ λθουνε μαζί.

Ἄχ! πότε νὰ λθ' ἡ ἀνοιξη,
 Νὰ ἰδῇς ἂν θὰ γυρήσῃ!
 Ἄχ! πότε τὸ τριαντάφυλλο
 Δαφνοῦλά μου ν' ἀνθίσῃ,
 Νὰ πᾶς νὰ βρῇς τὰ φύλλα του
 Νὰ νοιώσῃς τὴν ὀσμή του! ...
 Ποῖος ξεύρει τὴν πνοή του
 Μὴν εὖρῃς μέσα ἐκεῖ.

Ἄχ! πότε νὰ λθ' ἡ ἀνοιξη,
 Νὰ λυώσουνε τὰ χιόνια,
 Νὰ πάψουν τὰ στρουθοπόρωνα,
 Νὰ λθοῦν τὰ χειλιόνα,

Γιὰ νὰ τοὺς πῇς δαφνοῦλά μου
 Τὴν ἀπσπασμένη σου μοῖρα;
 Ποῖος ξεύρει, μαύρη χῆρα,
 Κ' ἐκεῖνα τί θὰ ποῦν.

Παρηγορήσου, δάφνη μου,
 Γιατί δὲν εἶσαι μόνη,
 Ποῦ καρτερεῖς τὸ φίλο σου,
 Ποῦ καρτερεῖς τὰ θεδόνι.
 Νάξευρες πόσα κόκκαλα
 Καὶ σπλάχν' ἀνδρειωμένα,
 Στὸ μνήμα ξαπλωμένα
 Μὲ σὲ τὸ καρτεροῦν.

Τὸ λάλημά του τάχουσιν
 Στὴν πρώτη παρουσία
 Σὰν τοῦ πολέμου σάλπιγγα,
 Σὰν ἄλλη τριχυμία,
 Κ' εὐθὺς ἐπ' ἀνά στ' Ἀγραφα
 Βροντοῦν ἀστροπελέκια,
 Ἀνάφτουν τὰ τουφέκια,
 Καὶ λάμπουν τὰ σπαθιά.

Κ' ἐκεῖ ποῦ πολεμοῦσανε
Οἱ μαῦρ' οἱ πεθαμμένοι,
Τάηδόνι μὲ τὸ λάλημα
Τὸ αἷμά τους ζεσταίνει,
Καὶ σὰν ἐμοιρολάγαε,
Καὶ σὰν ἐτραγουδοῦσε,
Ἢ δάφνη πάντ' ἀνθοῦσε
Ἀνθοῦσε κ' ἡ μυρτιά.

Ὁ φοβερός του ἀντίλαλος
Στὸ Μισολόγγι φθάνει
Τὴν ὥρα ποῦ τοῦ κλοῦσανε
Τὰ μάτια νὰ πεθάνη,
Τὴν ὥρα ποῦ ὁ δεσπότης του
Φλόγα, καπνὸ ντυμένος
Ἀνέβαινε καμένος
Στὸν οὐρανὸ ψηλά.

ὦ! τί γλυκὸ νανάρισμα!
Ἀγῆκουστη ἀρμονία!
Τοῦ ἀηδονιοῦ τὸ λάλημα
Γιὰ κεῖνα τὰ θορία,

Σὰν ἐψυχομαχοῦσανε
Κι' ἀπλόνανε τὸ σῶμα
Στὰ αἵματα, στὸ χῶμα
Νὰ κοιμηθοῦν βαθειά.

Ἐπέρασε τὸ λάλημα
Λόγκους, βουνά, λιβάδια,
Καὶ τὸ νεράκι, πῶτρεχε
Κρυφὰ μὲς τὰ λαγκάδια,
Χαρούμενο σὰν τᾶκουσε
Μὲς τὸν ἀφρὸ τὸ πέρνει
Καὶ τρέχοντας τὸ φέρνει
Στὸ κῦμα τοῦ γιालοῦ.

Κ' εὐθὺς τὸ κῦμα φούσκωσε,
Ἐμάνιωσε, θεριεύει,
Βλέπει τὴ γῆν ἐλεύθερη
Καὶ βράζει καὶ ζηλεύει.
Βογκάει κι' ἀνδριεύεται
Ἀφρίζει, μεγαλόνει
Καὶ τὴν κορφή ψηλόνει
Στὴν τὴν κορφή βουνοῦ.

Ἄχ! τότε πόσα βλέμματα,
Πάστράφταν σὰν ἀστέρια,
Ἐκύτταξαν τῇ θάλασσᾳ·
Καὶ πόσα, πόσα χέρια,
Σὰν νᾶταν ἀπὸ μάρμαρο
Βαρεῖα κι' ἀνδρειωμένα
Ἐδείχναν τεντωμένα
Τὸ κύμα στὸ γιᾶλό.

Γιατὶ κρυφὸς χτυπὸκαρδὸς
Τοὺς εἶπε πῶς θὰ ἰδοῦνε
Μιά μέρα ν' ἀνεμίζουνε,
Στ' ἀγέρι νὰ πετοῦνε
Φλάμπουρα γαλανόλευκα,
Σὰν κύματ' ἀφρισμένα
Περίφαν' ἀπλωμένα
Σὲ πέλαγο ἐθνικό.

Ὅσὸ ὅσο πάντα ἡ θάλασσα
Γρούζει, βογκᾷ, μουγκρίζει,
Πάνταν σπαράζει, θένεται
Βράχους, βουνὰ κλονίζει

Κρύφου βάθειά στὰ σύγνεφα
Καὶ μὴ φανῆς, φεγγάρι,
Δὲ βλέπεις τὸν Κανάρη
Ποῦ στὴ βοή ξυπνᾷ;

Ἐξύπνησε σὰ βάρυπνος,
Πετιέτ' ἀπὸ τὸ μνήμα
Καὶ τρέχει κι' ἀγκαλιάζεται
Μὲ τᾶγριο τὸ κύμα,
Καὶ δένουνε ἀχώριστη
Καὶ τρομερὴ φίλια
Δυὸ ἄσπονδα στοιχεῖα
Τὸ κύμα κ' ἡ φωτιά.

Καὶ σὰν ἀνταμωθήκανε
Κ' ἐβγήκαν ν' ἀρμενίσουν,
Πλακόνει μαῦρος θάνατος
Ἐκείνους π' ἀπαντήσουν.
Εἶναι πλατὺ κ' εὐρύχωρο
Τὸ μνήμα τῆς θαλάσσης...
Κανάρη, μὴ δειλιάσῃς,
Ποῦ τὰ ψαρά.

Γιατί, γιατί δὲν ἤμounα
Τοῦ κεραυνοῦ σου ἀχτίδα,
Γιατί κ' ἐγὼ τῆς θάλασσας
Δὲν ἤμουν μιὰ ρανίδα,
Νάλθω μ' ἐσένα συντροφιά,
Κανάρη, κειὸ τὸ θράδυ,
Σὰν ἀνοιξες τὸν ἄδη

Κ' ἔφαγες τὴν Τουρκιά,

Γιὰ νὰ σοῦ λέγω πάντοτε,
Κανάρη, μὴ δειλιάζης
Νὰ καῖς, νὰ πνίγης, νὰ χαλάς,
Τοὺς ἀπιστοὺς νὰ σφάζης,
Κι' ἀνάμεσα στὰ γαίματα
Ν' ἀνάφτω τὴν ὀργή σου
Φωνάζοντας, «Θυμὴ σου
Τὰ λόγια τ' ἀηδονιοῦ;»

Τὰ λόγια ποῦ σοῦ ἐλάλησε
Γλυκὰ στὸ περιβόλι,
Τότε σὰν ἤλθε σκούζοντας
Τὸ ἔρμιο ἀπὸ τὴν Πόλι,

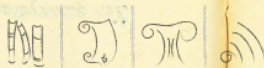
Καὶ σοῦπε πῶς ἀπάντησε
Ἄγιο κορμὶ πνιμμένο,
Στὴν ἄκρη πεταμένο
Τοῦ ἔρημου γιालοῦ.

Καὶ σοῦπε πῶς ἐσίμωσε
Γιὰ νὰ τὸ ψηλαφήσῃ,
Καὶ βλέπει... κι' ἀνατρίχιασε...
Καὶ πέφτει νὰ φιλήσῃ.
Κ' ἐκεῖ ποῦ ἐπλησίασε
Στὸ μάρτυρα τὰ χεῖλη,
Σχοινὶ γιὰ πετραχήλι
Τοῦ βλέπει στὸ λαιμό.

Καὶ τόσο ἄσπλαχν' ἡ θηλειὰ
Τὸν Πατριάρχη σφίγγει,
Τόσου τοῦ χώνεψε βαθειὰ,
Πῶκοφε τὸ λαρύγγι,
Κι' ἀνοίξε στόμα δεύτερο,
Ποῦ μέρα νύχνα κράζει
Καὶ πάντα σὰς φωνάζει
«Εὐδίκησι ζητῶ».

Τώρα τὰ κρία κόκκαλα
Ποιὸς θάλθῃ νὰ τὰ κράξῃ;
Ποιὸς ἄγγελος ἀνάστασῃ
Θαλθῇ νὰ τοὺς φωνάξῃ,
Καὶ ποιὸ πουλὶ θὰ νᾶργεταί
Χαρούμενο τὸ βράδυ
Ἐλπίδες μὲς τὸν ᾄδῃ
Νὰ φέρνῃ καὶ χαρά;

Ἄς σφραγισθοῦν τὰ μνήματα
Καὶ πάλ' ἄς χορταριάσουν
Οἱ πεθαμμένοι ἄς ἀπλωθοῦν
Στὸ μνήμ' ἄς ἡσυχάσουν.
Ποιὸς ξεύρει πόσαις ἀνοιξαις
Θὰ νὰ διαβοῦν καὶ χρόνοι
Ποῦ δὲ θὰ ἰδοῦν τὰν δόνη
Καὶ τὴν πρωτομαγιά.

ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΕΓΓΡΑΦΑ

ΤΟΥ ΚΟΜΗΤΟΣ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΟΥ

ΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΑ

ΕΙΣ ΤΟΥΣ

ΑΡΜΑΤΩΛΟΥΣ.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

**IL COMMISSARIO EXTRAORDINARIO
DELL' ECCELLENTISSIMO SENATO
ALLA**

PRESTANTISSIMA REGGENZA DI SANTA MAURA

Dal Commissariato straordinario
Li 6 Agosto 1807 G. S.

Colle carte che accompagno questo mio Ufizio, rendo a questa Illustre Isola, l'ultimo omaggio della mia servitù, e di quell'attaccamento per essa che mi ha ispirato l'accoglienza generosa che diedero i suoi abitanti a quel poco ch'io ho potuto fare in disimpegno della mia missione. Prego la Prestantissima Reggenza di gradire questo mio doveroso omaggio e di assicurarsi che in ogni tempo e per sempre io conserverò la più grata memoria di Leucade, del suo Popolo, della sua Nobiltà e del suo Governo. A tutte queste Potestà ed a tutti gli ordini di questo Paese protesto la più viva riconoscenza ed alzo voti fervidissimi per la conservazione e prosperità di tutti.

Protesto l'alta mia stima e considerazione.

Il Commissario Estrordinario
CONTE GIOVANNI CAPODISTRIA.

**Ο ΠΑΡΑ ΤΗΣ ΕΞΟΧΩΤΑΤΗΣ ΣΥΓΚΛΗΤΟΥ
ΕΚΤΑΚΤΟΣ ΕΠΙΤΕΤΡΑΜΜΕΝΟΣ**

Πρὸς τὸν ἐν Λευκάδι

ΕΚΛΑΜΠΡΟΤΑΤΟΝ ΕΠΑΡΧΟΝ

Ἐκ τοῦ ἀρχείου τοῦ ἐκτάκτου Ἐπιτετραμμένου.

Τῇ 6 Αὐγούστου 1807. Ε. Π.

Διὰ τῶν ἐγγράφων, τῶν ἐπισυνημμένων εἰς τὸ ἀνά χειρας ἐπίσημον, ἀπονέμω πρὸς τὴν δε τὴν περιφανῆ νῆσον τὴν τελευταίαν μαρτυρίαν τῆς προθύμου ὑποκλίσεώς μου καὶ τῆς ἄλλης πρὸς αὐτὴν ἀφοσιώσεως, ἣν μοι ἐνέπνευσεν ἡ παρὰ τῶν κατοίκων γενναία ἀποδοχὴ τοῦ μικροῦ ἔργου, ὅπερ εἰς ἐκπλήρωσιν τῆς ἀποστολῆς μου ἡδυνήτην νὰ ἐπιτελέσω. Παρακαλῶ δὲ τὸν ἐκλαμπρότατον Ἐπαρχον ν' ἀποδεχθῇ εὐμενῶς ταύτην τὴν ἀπὸ καθήκοντος μαρτυρίαν καὶ νὰ πιστεύσῃ ὅτι εὐάρεστον θέλω διατηρήσῃ διὰ παντὸς τὴν μνήμην τῆς Λευκάδος, τοῦ λαοῦ, τῶν εὐγενῶν αὐτῆς καὶ τῆς κυβερνήσεως. Πρὸς πάσας τὰς ἀρχὰς ταύτας καὶ πάσας τὰς τάξεις τῆς νήσου ὁμολογῶ ζῶηροτάτην παρ' ἐμοῦ τὴν εὐγνωμοσύνην καὶ εὐχομαί θεομῶς ὑπὲρ τῆς διαφυλάξεως καὶ εὐημερίας πάντων.

Διαβεβαιῶ τὴν μερίστην ὑπόληψίν μου.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ ὁ ἐκτάκτος Ἐπιτετραμμένος
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΚΟΜΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ.

**IL COMMISSARIO EXTRAORDINARIO
DELL' ECCELLENTISSIMO SENATO
ALLA**

PRESTANTISSIMA REGGENZA DI SANTA MAURA

Obbedisco agli ordini che l'Eccellentissimo Senato mi manda per mezzo de'suoi di partimenti. Prima di cessare dalle mie funzioni e di partire da quest' Isola lascio al suo Governo alcuni ricordi. Lo prego di accoglierli non come necessarii al miglior successo dall'amministrazione affidata alle sue cure ed al suo zelo, ma come un testimonio della mia rassegnazione agli ordini superiori.

(Omissis).

CONDOTTA DEL GOVERNO VERSO GLI ARMATOLO.

I volontarii Armatolò intitolati Clefth furono mai sempre il soggetto delle inquietudini di Santa Maura ed il pretesto delle persecuzioni del Visire di Giannina in verso di noi.

Questi bravi uomini, vittime della loro educazione e delle circostanze, hanno reso alla Repub-

Ο ΠΑΡΑ ΤΗΣ ΕΞΟΧΩΤΑΤΗΣ ΣΥΓΚΛΗΤΟΥ

ΕΚΤΑΚΤΟΣ ΕΠΙΤΕΤΡΑΜΜΕΝΟΣ

Πρὸς τὸν ἐν Λευκάδι

ΕΚΛΑΜΠΡΟΤΑΤΟΝ ΕΠΑΡΧΟΝ.

Ἰπακούων εἰς τὰς προσταγὰς τὰς παρὰ τῆς ἐξοχωτάτης Συγκλήτου διὰ τῶν τμημάτων αὐτῆς διαβιβασθείσας μοι, πρὶν ἢ παύσω ἐπιτελῶν τὰ ἐπιτετραμμένα μοι καθήκοντα καὶ ἀπέλθω τῆς νήσου τῆς δε, καταλείπω εἰς τὴν κυβέρνησιν αὐτῆς ὀλίγας τινὰς ὑπομνήσεις. Ταύτας δὲ παρκαλῶ νὰ δεχθῇ οὐχὶ ὡς ἀναγκαίαις εἰς κρείττονα εὐδωσιν τῆς εἰς τὴν ἐπιμέλειαν αὐτῆς καὶ τὸν ζήλον διαπεπιστευμένης διαχειρίσεως, ἀλλ' ὡς μαρτύριον τῆς ἐμῆς πρὸς τὰς υπερτέρας ἐπιταγὰς εὐπειθείας.

(Παραλειφθέντα).

Διαγωγή τῆς κυβερνήσεως πρὸς τοὺς ἀρματωλοὺς.

Οἱ ἐθελονταὶ ἀρματωλοὶ, οἱ κλέφται ἐπικαλούμενοι, ὑπῆρξαν ἀείποτε πρὸς μὲν τὴν Λευκάδα ἀνησυχίας θέμα, πρὸς δὲ τὸν Ἰωαννίνων σατράπην ἀφορμὴ εἰς ἀδικλείπτους καὶ τῶν διωγμῶν.

ΙΑΚΩΒΕΤΟΣ

ΔΗΜΟΦΙΛΟΣ ΚΑΙ ΤΡΥΦΩΝ
ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΔΗΕΟΥΡΙΟΥ

θήματα τῆς ἀγωγῆς αὐτῶν καὶ τῶν

blica segnalati ed essenziali servigi durante lo guerra. Essi ci hanno provveduto gli oggetti i più importanti per la sussistenza, ed essi colle loro volose scorrerie hanno allontanato dai contorni di quest' Isola le grandi forze del Visire. Dobbiamo quindi a questi bravi la nostra riconoscenza e non la dobbiamo ai medesimi con parole ma con fatti.

Gli altri che sono al servizio Imperiale Russo, interessano parimenti tutta la nostra gratitudine, perchè ci hanno difeso e possono difenderci, senza esigere da noi che ospitalità. Gli ultimi parimenti meritar deggiono rignardi proporzionati ai servigi resi ed a quelli che prestar possono.

Sopra questa classe di stranieri, che a Santa Maura si trova armata per la sua difesa, la condotta del governo deve avere due guide. Una prima quella cioè che gli servì finora a condurlo nel far conoscere a questi bravi, ch' essi godono di tutta la sua benevolenza e ch' egli è per tal mezzo ch' essi possono far comune la loro sorte alla nostra e posseder quindi patria cristiana e libera.

Una seconda si è quella di far conoscere ad essi che la mufata protezione dello Stato nostro non

περιστάσεων, παρέσχον πρὸς τὴν πολιτείαν διαπρεπεῖς ἐπὶ τοῦ πολέμου καὶ οὐσιώδεις ὑπηρεσίας, οὐ μόνον τὰ πρὸς ἄμυναν ἀναγκαιότατα προμηθεύοντες εἰς ἡμᾶς, ἀλλὰ καὶ τὰς μεγάλας τοῦ σατράπου δυνάμεις δι' εὐτόλμων ἐπιδρομῶν ἀπελάνοντες ἀπὸ τῶν προσχώρων τῆς νήσου μερῶν. Διὸ καὶ ὀφείλεται πρὸς αὐτοὺς παρ' ἡμῶν εὐγνωμοσύνη, καὶ εὐγνωμοσύνη οὐχὶ διὰ λόγων, ἀλλὰ δι' ἔργων δηλωτέα.

Καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους δὲ τοὺς ἐν τῇ αὐτοκρατορικῇ τῶν Ῥώσων ὑπηρεσίᾳ, ὡς ὑπερασπίσαντας ἤδη ἡμᾶς καὶ δυνάμενους εἶναι νὰ ὑπερασπίσωσι καὶ ταῦτα ἐπ' οὐδεμιᾷ ἐτέρᾳ παρ' ἡμῶν ἀξιώσει πλὴν τῆς φιλοξενίας, ὀφείλομεν ὥσαύτως ἅμα μὲν εὐχαριστίαν, ἅμα δὲ ἀνασκοπὴν ἀνάλογον πρὸς ἃς παρέσχον καὶ ἃς μέλλουσιν εἶναι νὰ παράσχωσιν ὑπηρεσίας.

Πρὸς τοὺς ξένους τούτους, τοὺς νῦν ἐν Ἀγίᾳ Μαύρᾳ εἰς ὑπεράσπισιν τῆς νήσου ἐν ὅπλοις διατελοῦντας, ἡ κυβερνήσις ὀφείλει νὰ ρυθμίσῃ τὴν διαγωγὴν αὐτῆς ἔχουσα πρὸ ὀφθαλμῶν δύο τὰς ἐξῆς ὁδηγίας. Πρῶτον μὲν ἐκείνην, εἰς ἣν καὶ ἠκολούθησε μέχρι τοῦδε, προθυμουμένη νὰ δείξῃ πρὸς τοὺς ἀνδρείους τούτους ὅτι ἀπολαύουσιν ἤδη τῆς παρ' αὐτῆς εὐνοίας καὶ ὅτι διὰ τοῦ μέσου τούτου δύνανται καὶ τὴν ἑαυτῶν τύχην νὰ συνάψωσι μετὰ τῆς ἡμετέρας καὶ πατρίδος νὰ ἔχωσι χριστεπώνυμον καὶ ἐλευθέραν

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΕΛΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΙΘΥΣΙΟΥ

cangia i nostri sentimenti e le nostre sollecitudini verso di essi.

Fissate queste due costanti guide alle direzioni nostre, ne vengono di conseguenza le seguenti massime di Governo.

1) Se ospitalità ed accoglienza amica hanno avuto questi uomini finora da noi, più generosa ospitalità e più grata accoglienza debbono avere ora ed in seguito fino a che della loro sorte deciso venga da quella autorità a cui sarà per spettare.

Non basta che il governo sia ospitale, ma devono esserlo tutti gli abitanti ed è quindi della sua responsabilità se i particolari ed i singuli non imitano in questo il suo esempio.

Pel Governo verso questi stranieri l'ospitalità e l'accoglienza e la predilezione riducesi a tre oggetti essenzialissimi: pronta amministrazione di giustizia, ricovero nutrizione a misure eque di pagamento.

Il primo si adempie soverchiando tutti i metodi ordinarj e tutte le tardanze noiose del forense artificio. Al secondo ed al terzo, con la diretta intervenzione del pubblico sguardo onde l'avidità, od i soli oggetti del peculiare comodo ed interesse non

ἔπειτα δὲ τὴν προσπάθειαν τοῦ νὰ δεῖξῃ πρὸς αὐτοὺς ὅτι ἡ περὶ τὴν προστασίαν τοῦ κράτους ἡμῶν μεταβολὴ οὐδεμίαν ἐπιφέρει ἀλλοίωσιν εἰς τὰ αἰσθήματα καὶ τὰς ὑπὲρ αὐτῶν μερίμνας ἡμῶν.

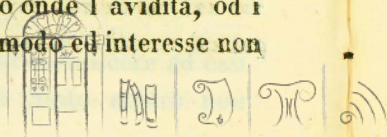
Τούτων δὲ τῶν δύο τεθέντων ὡς σταθερῶν πρὸς τὰς ἡμετέρας διευθύνσεις ὁδηγῶν, ἀκολουθοῦσι κατὰ συνέπειαν αἱ ἐξῆς κυβερνητικαὶ ἀρχαί.

α) Ἐὰν ξενίαν καὶ ὑποδοχὴν φιλόφρονα εὖρον μέχρ' αὐτοὺς παρ' ἡμῶν οἱ ἄνθρωποι οὗτοι, γενναιοτέραν ξενίαν καὶ εὐαρεστοτέραν ὑποδοχὴν πρέπει νὰ εὕρωσι καὶ νῦν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς, ἕως οὗ περὶ τῆς τύχης αὐτῶν ἀποφασίῃ ἡ ἀρχή, ἡ μέλλουσα νὰ ἔχῃ τοιοῦτον δικαίωμα.

Δὲν ἀρκεῖ ὅμως ἡ φιλοξενία τῆς κυβερνήσεως, ἀλλὰ προσαπαιτεῖται καὶ ἡ τῶν πολιτῶν ἀπάντων διὸ καὶ ὑπεύθυνος καθίσταται ἡ ἀρχή, ἐὰν τῶν ιδιωτῶν ἕκαστος δὲν μιμηθῶσι τὸ παράδειγμα αὐτῆς.

Εἰς τρία δὲ οὐσιωδέστατα ἀντικείμενα ἀνάγεται ἡ παρὰ τῆς κυβερνήσεως πρὸς τοὺς ἄνδρας τούτους φιλοξενία καὶ ὑποδοχή, τουτέστιν εἰς τὴν ἐτοιμὴν τῆς δικαιοσύνης διαχειρίσιν, τὸ παρεχόμενον αὐτοῖς ἄσυλον καὶ τὴν κατὰ λόγον ἐπιεικοῦς μισθώσεως διατροφὴν.

Καὶ τὸ μὲν πρῶτον κατορθοῦται ὑπερβαλομένης πάσης τακτικῆς διεξαγωγῆς καὶ πάσης ἀπὸ τῶν δικανικῶν

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΘΕΟΥΡΙΟΥ

facciano mancare in fatto l'asilo e la nutrizione, o non ne rendano l'ottenimento prezioso troppo.

Dai particolari non si possono esigere queste politiche mire verso i Greci suddetti. Basta ch'essi secondino il governo e rispettino il voler suo. E l'uno e l'altro scopo si raggiunge facilmente quando il governo voglia, ma voglia con fermezza e risoluzione.

2) Un altro non meno grande dovere ha il governo verso quei Greci che sono al servizio imperiale, quello cioè di approntare i fondi che sono richiesti dal comando Russo ad imprestito per la retribuzione delle loro paghe.

Il governo generale è solito provvedere a questo. Ma a quelle provvidenze non debbesi abbandonare assolutamente un oggetto, il quale direttamente interessa il decoro pubblico, la tranquillità di quest'Isola e la sua sicurezza, fino a tanto che il nemico, sempre lo stesso nelle sue forze, è in grado di attaccarci e fino a tantochè noi dobbiamo serbarci atti a respingerlo.

Perciò con ogni studio, e colla più grande fermezza allontanando tutte le spese le quali oggi non

τεχνασμάτων ἀηδούς βραδύτητος· τὸ δὲ δεύτερον καὶ τριτόν, ἐπιτηροῦντος ἐμφανῶς τοῦ δημοσίου ὀφθαλμοῦ, ἵνα μὴ ἀπληστίας ἐνεκεν ἢ ἀνέσεως χάριν καὶ ὠφελείας ἰδιαιτέρας ἐπιλίπη ἐν πράγματι τὸ ἄσυλον καὶ ἡ διατροφή, ἢ λίαν βαρύτιμος ἀποβῇ ἡ τούτων ἀπόληψις.

Τοιούτους περὶ τῶν εἰρημένων Ἑλλήνων πολιτικούς ἀναλογισμοὺς οὐδεὶς δύναται ν' ἀπαιτήσῃ παρ' ἰδιωτῶν· ἀλλ' ἀρκεῖ ἡ σύμπραξις τούτων μετὰ τῆς κυβερνήσεως καὶ τὸ πρὸς τὴν θέλησιν αὐτῆς σέβας. Ὡστε ἀμφοτέρω οἱ σκοποὶ καθίστανται ἐφικτοὶ ὅταν θέλῃ μὲν ἡ κυβέρνησις, θέλῃ δὲ σταθερῶς καὶ ἀνεκδιόστως.

β') Ἐτερον δὲ οὐχ ἥττον μέγα καθεῖκόν ἔχει ἡ κυβέρνησις καὶ πρὸς τοὺς Ἕλληνας· τοὺς ἐν τῇ αὐτοκρατορικῇ ὑπηρεσίᾳ διατελοῦντας, τὴν ἐτοιμὴν δηλαδὴ χορηγίαν τῶν κεφαλαίων τῶν λόγῳ δανείου αἰτουμένων παρὰ τῆς Ρώσικῆς ὀπληρχίας εἰς μισθοδοσίαν αὐτῶν. Καὶ συνήθως μὲν ἡ γενικὴ κυβέρνησις προνοεῖ περὶ τούτου, ἀλλὰ δὲν πρέπει εἰς μόνην τὴν πρόνοιαν ταύτην ν' ἀνατελῇ ὁλοσχερῶς πρᾶγμα, εἰς δ' καὶ τοῦ δημοσίου ἡ ἀξιοπρέπεια ἐνέχεται κατ' εὐθείαν καὶ τῆς νήσου ἅμα ἡ συχία καὶ ἡ ἀσφάλεια, ἐν ὅσῳ ὁ μὲν ἐχθρὸς διασώζει τὰς αὐτάς καθ' ἡμῶν ἐπιθετικὰς δυνάμεις, ἡμεῖς δὲ ὀφείλομεν ν' ἀποκρούωμεν τὰς

sono della più grande urgenza (ciò che spiegherò inoltre), nell' Erario pubblico uopo è conservare sempre un fondo, il quale in ogni evento possa dare un soccorso a queste Legioni, sia per riperare ne' loro bisogni sia per far ch' esse accordino un opinione al pubblico nome ed alla finanza nostra.

3) I voluntarj armatolò che tuttavia trovansi nel territorio Ottomano forse che rientrano nel nostro. Poste le cose fin qui dette, egli è inutile il ripetere intorno ad essi, ciò che degli altri si è detto e che deve a questi esser comune.

Noi conosciamo i principj coi quali l' augusta Corte di Russia ha guardato e coltivato questi uomini. Noi dobbiamo sentire sempre tutti i nostri doveri in verso di essa e dobbiamo metterci nella identica loro situazione per ciò che a noi piacerebbe di ottenere da altri, se tutte le loro circostanze a noi fossero comuni. Noi ignoriamo sotto quali auspizj questa Repubblica di Armatolò viver debba, e se la protezione accordata ai sette popoli Ionii stendere voglia, come sperar deesi, le sue alte beneficenze sopra questi soli e veri superstiti del greco valore.

Διὸ μετὰ πάσης ἐπιμελείας καὶ πλείονος σταθερότητος ἀφεκτέον παντὸς μὴ σφόδρα κατεπείγοντος ἀνγκώματος (ὅπερ καὶ θέλω ἐξηγήσῃ), ἵνα ὑπάρχῃ πάντοτε ἐν τῷ ταμείῳ ποσὸν δυνάμενον καὶ εἰς τὰς χρεῖας αὐτῶν νὰ ἐπαρκέσῃ καὶ τὴν ὑπόληψιν παρ' αὐτοῖς νὰ διεγείρῃ τοῦ δημοσίου ὀνόματος καὶ τῶν προσόδων ἡμῶν.

γ') Ἐὰν οἱ ἀρματοῦλοι οἱ νῦν ἐν τῇ Ὀθωμανικῇ χώρᾳ διατελοῦντες ἐπανέλθωσιν, ὥς εἶναι ἐνδεχόμενον, εἰς τὴν ἡμετέραν, περιττὸν ἀποβαίνει νὰ ἐπαναλάβωμεν περὶ αὐτῶν τὰ μέχρι τούδε περὶ τῶν ἄλλων εἰρημένα, ἅτινα πρέπει νὰ ᾖναι κοινὰ καὶ πρὸς τοὺτους.

Γινώσκοντες τὰς ἀρχάς, καθ' ἃς ἡ σεβαστὴ τῆς Ῥωσσίας αὐλὴ ἐθεώρησε καὶ περιέθαλψε τοὺς ἄνδρας τούτους, ὁφείλομεν ἅμα μὲν νὰ συναισθανώμεθα πάντοτε ὅσα καὶ οἱ ἄλλοι ἔχομεν πρὸς αὐτοὺς τὰ καθήκοντα, ἅμα δὲ τὴν θέσιν αὐτῶν οἰκείαν ὑπολαμβάνοντες, νὰ κρίνωμεν ἀποχρώντως ἐκείνο, ὅπερ ἡμεῖς αὐτοὶ ἠθέλομεν ἐπιθυμήσῃ παρ' ἄλλων ἐχόντων κοινὰς πρὸς ἡμᾶς πάσας τὰς περιστάσεις. Ἀδελφον δὲ ὑπὸ τίνος οἰωνοῦς ἡ πολιτεία αὕτη τῶν ἀρματοῦλῶν μέλλει νὰ ὑπάρξῃ καὶ ἐὰν ἡ προστασία ἢ πρὸς τοὺς Ἰονίους λαοὺς ἐπιμενομένην θελήσῃ, ὥς ἐλλόγως ἐλπίζεται, νὰ ἐκτείνῃ τὰς μεγάλας αὐτῆς ἀγαθοεργίας καὶ εἰς ταῦτα τῆς Ἐλ-

Per tutte queste ragioni il governo di quest' isola, il quale più che di ogni altro è nel contatto con questi bravi, sarebbe risponsabile alle due augusti Corti Imperiali di Russia e di Francia ed alla nazione Ionica se in verso di essi non studiasse in ogni maniera di condursi in relazione ai principj fin qui annunziati e colle norme che io ho tracciato leggermente scorrendo su questo importante soggetto.

Dal Commissariato Estrordinario.

In Santa Maura li 6 Agosto 1807 G. S.

Commissario Estaordinario
CONTE CAPODISTRIA.

Διὰ τοὺς λόγους τούτους ἡ ἐν τῇδε τῇ νήσῳ κυβέρνησις, ὡς ὑπὲρ πάντα ἄλλον οὖσα ἐν ἐπαφῇ πρὸς τοὺς ἀνδρείους τούτους, ἤθελεν εἶσθαι ὑπεύθυνος πρὸς τὰς δύο σεβαστάς τῆς Ῥωσσίας καὶ Γαλλίας αὐτοκρατορικὰς αὐλὰς, ἐὰν δὲν ἐσπούδαζε παντὶ τρόπῳ νὰ ῥυθμίσῃ τὴν ἑαυτῆς διαγωγὴν πρὸς τὰς μέχρι τοῦδε ἐκτεθείσας ἀρχὰς καὶ πρὸς τοὺς κανόνας, οὓς ἐγὼ ἐπιπολαίως διέγραψα, ἐπιτροχάδην διεξελθὼν τὴν σπουδαίαν ταύτην ὑπόθεσιν.

(παρλειφθέντα)

Ἐκ τοῦ ἀρχείου τοῦ ἐκτάκτου ἐπιτετραμμένου
ἐν Ἀγίᾳ Μαρίᾳ τῇ 6 Αὐγούστου 1807, ἔ. π.

Ὁ ἑκτακτος ἐπιτετραμμένος
ΚΟΜΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ,

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

Ἰδού ὁ κατάλογος τῶν διασημοτέρων ἄρματων-
λῶν, μεταξύ τῶν ὁποίων διακρίνονται καί τινες
Σουλιῶται.

Κατζαντώνης καὶ ἀδελφὸς αὐτοῦ.	Μίτζος Κοντογιάννης
Λεπενιώτης	Γιῶργος Κοντογιάννης
Φῶτος Ζαθέλλας	Γιάννης Μπουκουβάλης
Κίτζος Βότζαρης	Γιάννης Κωλοθελώνης
Χρήστος Καλόγερος	Γιῶργος Γρίβας
Δράκος Γρίβας	Ἀποστόλης Δεδεντάκης
Περόδου	Χρήστος Θωμάς
Νότης Βότζαρης	Γιάννης Γκούστης
Νάστος Ζέρβας	Κόγκας
Τζίμας Ζέρβας	Κατζιμπέλης
Κώστας Κορμόβας	Τζίμας Νάστος
Κουρούπης	Παντούλας
Δαγγλῆς	Διαμαντῆς Τζίμας
Καλόγερος	Τζόνιος
Κώστας Δεσπότης	Κώστα Ἀποστόλης
Κώστας Στράτος	Χαρμούρας
Γιῶργος Στράτος	Κουτζουκόπουλος

Ἐκαστος τῶν ἀρχηγῶν τούτων ἢ τὸ πλείστον μέρος
αὐτῶν ἠκολοθεῖτο πάντοτε ἀπὸ τὰ παλληκάρια καὶ πρω-
τοπαλῆκαρά του, ἄλλως πως τὸν ταῖφά του, ἄνδρες δε-
δοκιμασμένοι εἰς πᾶν εἶδος κακουχίας καὶ ἱκανοὺς νὰ πυρ-
πολήσωσι βασιλείων ἀκέραιον. Ἀλλὰ τὸ πλήρωμα τοῦ χρό-

ΙΑΚΩΒ ΔΕΛΕΓΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

ΙΑΚΩΒ ΔΕΛΕΓΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΠΡΟΛΟΓΟΥ
ΣΥΛΛΟΓΗ Π. ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ

ΑΙ. Σ. 2. Φ. 4. 0013

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ